

Journal for Cyprus Studies

VOLUME
CİLT

4

ISSUE
SAYI

4

AUTUMN
SONBAHAR

YEAR
YIL

98

Kıbrıs
Araştırmaları
Dergisi

CENTRE FOR CYPRUS STUDIES
KIBRIS ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

- | Publisher - Sahibi**
DAÜ-KAM
- | Board of Directors - Yönetim Kurulu**
Prof. Dr. Halil İNALCIK (**Honorary Chair - Onursal Başkan**)
İsmail BOZKURT (**Chair - Başkan**)
Doç. Dr. Ayhan BİLSEL
Yard. Doç. Dr. Hüseyin ATEŐİN
Dr. (h.c) Zaim NECATİGİL
Hakkı ATUN
Ali ATAKAN
M. KANSU
- | Chief Editor - Genel Yayın Yönetmeni**
İsmail BOZKURT
- | Assistant Chief Editor - Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı**
AyŐen DAĐLI
- | Editorial Board - Yayın Kurulu**
Prof. Dr. Halil İNALCIK (**Honorary Chair - Onursal Başkan**)
İsmail BOZKURT (**Chair - Başkan**)
Doç. Dr. Hasan Ali BIÇAK
Doç. Dr. Netice YILDIZ
Dr. (h.c) Zaim NECATİGİL
OĞuz YORGANCIOĞLU
- | Translation - Çeviri**
Zehra NALBANTOĐLU
Bahire ÖZAD
- | Graphic Design - Grafik**
Ersev SARPER
Hüseyin PEKÜN
- | Typesetting - Dizgi**
Nihal SAKARYA

Eastern Mediterranean University

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Gazimağusa, KKTC
Tel: (392) 366 - 6588, Fax: (392) 366 - 1604

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Page/Sayfa 335

M. Ali Galip ALÇİTEPE

Kıbrıs Türkleri'ne Uygulanan Bir Baskı Politikası: Sansür (1930-1939)
An Oppression Policy Imposed on Turkish Cypriots: Censorship (1930-1939)
(ABSTRACT)

Page/Sayfa 343

Kezban ARAT & Mehmet ALTINAY
&Hasan Ali BIÇAK

Economic Impact of the Package Tours on the North Cyprus Economy
Paket Turların Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkisi (ÖZET)

Page/Sayfa 367

Taçgey DEBEŞ

Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs Ekonomisinden Bir Kesit
A Section / Period From Cyprus Economics in the Ottoman Rule (ABSTRACT)

Page/Sayfa 377

Feridun Kemal FERİDUN

General Population Census (15 December, 1996) and some of the Important Government Decisions and Legislation Pertaining to Population in the TRNC
15 Aralık, 1996 Genel Nüfus Sayımı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Nüfus İle İlgili Bazı Önemli Yasa ve Hükümet Kararları (ÖZET)

Page/Sayfa 391

Haydar ÇORUH

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre 1912 Limasol Hadisesi
1912 Limasol Events Under the Light of Ottoman Archive Documents (ABSTRACT)

Page/Sayfa 417

Hasan SARICA
& Hasan Ali BIÇAK

Is North Cyprus a Paradise for the Retired Persons?
Kuzey Kıbrıs Bir Emekliler Cenneti midir? (ÖZET)

Page/Sayfa 445

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi Cilt 4 (1998) Yazılar Dizini
Journal for Cyprus Studies Volume 3 (1998) Papers Index

Page/Sayfa 451

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi Cilt 4 (1998) Yazarlar Dizini
Journal for Cyprus Studies Volume 3 (1998) Authors Index

EDİTÖRDEN

Değerli Okuyucu,

Dergimizin dördüncü yayın yılını ve dördüncü cildini tamamlamış bulunuyoruz.

Bundan önceki ciltlerde yaptığımız gibi dördüncü cildin ve 1998 yılının bu son sayısında, sözü edilen cilt ve yıl içinde yayımlanan yazı ve yazarların alfabetik dizinlerini veriyoruz. Bunun okur ve araştırmacılar için bibliyografik bir kazanım olduğuna inanıyoruz.

1998 yılı (Cilt 4) içinde dergimizde 22 yazı yer aldı. Cildin sayfa sayısı 456 oldu. 1997 (Cilt 3)'te sayfa sayısı 474, 1996 (Cilt 2)'da 422 idi.

Yeniden buluşmak ümidiyle saygılar sunarım.

İsmail BOZKURT
Editör

LETTER FROM THE EDITOR

Dear Readers,

We complete the fourth year and fourth volume of our journal.

This last issue of the fourth (1998) volume, includes indexes by (a) titles and (b) authors of all papers published in the volume. So we are thus able to provide a small bibliography for researches and our participants.

We have published 22 papers in the fourth (1998) volume. This volume consists of 456 pages. The third (1997) volume consisted 474 and the second (1996) volume 422 pages.

We hope to be with you soon.

İsmail BOZKURT
Editor

KIBRIS TÜRKLERİ'NE UYGULANAN BİR BASKI POLİTİKASI: SANSÜR (1930-1939)

Dr. M. Ali Galip ALÇİTEPE*

ÖZET

Kurtuluş Savaşı ve sonucunda Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması, Kıbrıs Türkleri'nde başlamış olan milliyetçilik akımına daha da ivme kazandırdı. İngiliz Sömürge Yönetimi, Türkler'deki bu akımı bastırmak için her türlü yöntemi kullandı. Bunlardan biri de sansürdür. Rumların 1931 İsyanı'nı bahane eden İngilizler, sansürü en katı biçimde kullanmaktan çekinmemişlerdir.

Hukuk sözlüğü sansürü, "söz, yazı, resim ve sesle yapılan her tür neşriyatın, yazışmanın yapılmadan önce devlet tarafından kontrol edilmek üzere alınan emniyet tedbiri" olarak tanımlamaktadır.¹ Oysa ki, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ondokuzuncu maddesine göre "Her insanın düşüncelerini serbestçe ifade etmek özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerini rahatsız edilmeden başkalarına aktarmak, ülkenin sınırlarına bakılmaksızın haber ve düşüncelerini her türlü iletişim araçları ile aktarmak, elde etmek ve yaymak özgürlüğünü de kapsamaktadır".² Görüldüğü gibi sansür, insanın en tabii haklarından biri olan haberleşme özgürlüğünü yasaklamaktadır ve bu politika ne yazık ki, kendi halkları üzerinde baskı kurmak isteyen pekçok hükûmet tarafından fütursuzca uygulanmaktadır.

Bu çalışmada Kıbrıs Türkleri'ne 1930-1939 yılları arasında İngiliz sömürge yönetimi tarafından bir baskı unsuru olarak uygulanan sansür, neden-sonuç ilişkisi açısından analiz edilecektir.

1 Ocak 1929 günü yürürlüğe giren Kıbrıs Basını Ceza Kanunu'nun kırksekizinci maddesine göre; özellikle majestelerinin, yahut varislerinin, yahut hükûmetlerinin gerek Birleşik Kırallık'da, gerek müstemlekelerde olan

* T.C. Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Öğretim Görevlisi, Antalya.

hükümetlerinin aleyhine nefret hissi uyandırmaya yönelik olan yazıları ve de herhangi bir müstemlekedede egemenliği değiştirmeye eğilim gösteren bir yazıyı müfsit veya kışkırtıcı bir yazı olarak kabul etmekte ve bu yazı hükümleri tahtında muameleye tabi tutulmaktadır. Bu nitelikte bir yazı Kıbrıs dışında yazılmış olsa bile, bu yazının tümü, bir kısmı aktarılarak Kıbrıs sınırları içinde yayınlanırsa aynı suç işlenmiş olur.”³

Kanunun yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra 17 Ekim 1931 günü bir Rum papazının başlattığı isyan⁴, İngilizler’e arzu ettiği fırsatı verdi. Her türlü özgürlüğü askıya alan Sömürge Yönetimi Ada’da tam bir baskı rejimi kurdu. 1929 yılında yürürlüğe giren Sansür Kanunu tüm şiddeti ile uygulanırken Türk ve Yunan tarihinin okullarda okutulmasına son verildi.⁵ Türkiye’den ithal edilen okul kitaplarının okutulması yasaklandı.⁶ Daha da ileri giden Maarif Müdürü Mr. Culien Türk okullarındaki Türkiye haritalarının üzerindeki Atatürk fotoğraflarını kâğıtlarla kaptattı.⁷

Türk basını Ada’da hüküm süren bu baskı ortamından nasibini almakta gecikmedi. Meşveret Meclisi üyesi Avukat Mehmed Zekâ Bey, diğer Türk avukatları ile de temas ederek, aile hukuku, miras ve vasiyet konularını içeren oniki fasıl ve yüz on sekiz maddelik bir kanun teklifi hazırladı ve gerekçesi ile birlikte İngilizce olarak kaleme aldığı bu kanun teklifini, 1934 yılı Mart ayı sonuna doğru Müstemleke Müsteşarlığı’na sundu.⁸ 1937 yılına kadar ciddî bir netice alınmadığını gören Mehmed Remzi durumu eleştiren bir yazı yazınca *Söz Gazetesi* 18 Ağustos 1937 tarihinden itibaren bir ay süre ile kapatıldı.⁹ Sömürge Yönetimi kapatma kararına gerekçe olarak yukarıda açıklamasını yaptığımız kırk sekizinci maddenin ihlâlini gösterdi. Oysa ki İngiliz rahiplere göre; “Türkler, bu kanunları Türkiye ile sosyo-kültürel platformda bütünleşmek için istemektedirler”¹⁰, bu da, Ada’daki İngiliz varlığı için bir tehlike arz etmektedir. 6 Haziran 1935 günü yayın hayatına atılan *Ses Gazetesi*’nin başı amblemi yüzünden beladan kurtulamadı. *Ses Gazetesi*’nin logosu altı ok idi.¹¹ Komiser, sırf bunu bahane ederek kapatmak istedi. Gazetenin yazarlarından Midhad Bey, altı okun Türkiye’deki C.H.P. ile alâkası olmadığını, aksine Kıbrıs’taki altı kazayı gösterdiğini açıkladı.¹² Böylece gazete yeniden yayınlanmaya başladı. 24 Mayıs¹³ ve 7 Haziran 1938¹⁴ tarihlerinde Türkiye’de yayınlanan *Cumhuriyet Gazetesi*’nde yer alan iki yazı sömürge yönetimi tarafından tepki ile karşılandı. Yazıları iktibas edip neşretmek isteyen *Ses Gazetesi*, sansüre uğrarken, *Cumhuriyet*’in Ada’ya girişi yasaklandı.¹⁵ Sansüre neden olan Yunus Nadi’nin kaleme aldığı “İmparatorlukdan Dökülüp Kalan Türkler” başlıklı yazıda, “Cumhuriyet Türkiyesi’nin Kıbrıslı Türkler’in ağabeyi sıfatını taşıdığını, eğer Ada Türkleri çağdaşlaşmak isterlerse bunun ancak Anavatan’daki kardeşlerini taklit ile olabileceğini” anlatmaktadır.¹⁶ Türkiye Cumhuriyeti imparatorluktan dökülüp kalan Türkler’le ilgilenecektir ki, bu, ona tarihin yüklediği bir görevdir.¹⁷ Londra’daki Türkiye Büyükelçisi Fethi Okyar, Türk donanmasına bağlı okul

gemisi Hamidiye'nin 20-22 Haziran 1938 tarihleri arasında Kıbrıs'ın Mağusa Limanı'nı ziyaretinin tasarlandığını, 11 Mayıs 1938 tarihli bir yazı ile İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na bildirip gerekli müsaadenin verilmesini rica etti.¹⁸ İngiltere Dışişleri Bakanlığı 7 Haziran 1938 tarihinde Ankara'daki İngiliz Büyükelçiliği'ne cevabî yazı göndererek ziyaretin gerçekleşebileceğini bildirdi.¹⁹ Bu durum Kıbrıs'ta büyük bir heyecan yarattı. K.K.T.C. Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş'ın danışmanlarından Dr. Halil Fikret Alasya'ya göre; "Osmanlı Ada'ya yeniden dönecektir. Hamidiye'nin bu ziyareti ise, muhteşem dönüşün habercisidir".²⁰ Durumun ciddiyetini kavrayan İngiliz sömürge yönetimi 3 Haziran 1938 gününden itibaren *Ses* ve *Söz* gazetelerini sansür etmeye başladı.²¹ Bu sansür öyle sıkı uygulanmıştır ki, bugün Hamidiye'nin ziyareti ile ilgili araştırma yapmak isteyenler dönemin gazetelerinde bir-iki cümleden başka birşey bulamazlar.²² İsmet Konur'un yazdığı "*Kıbrıs Türkleri*" isimli kitap, 14 Ekim 1938 tarihinde yayınlanan *Cyprus Gazette*'de yer alan resmî bir ilan ile yasaklandı.²³ Kitabın yasaklanmasının ana nedeni Kıbrıs Türkleri'nin ayrı bir millet olduğunun vurgulanmasıdır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938 günü meydana gelen ani ölümü Kıbrıs göndemine bomba gibi düştü. Haberi Reuter Agency'den öğrenen Kıbrıslı Türkler, ilk tepki olarak işlerini terk ederek 10 Kasım 1938'i "millî matem" günü ilân ettiler.²⁴ *Vakit Gazetesi* haberi "Türk Dünyası büyük dâhisi için kan ağlamaktadır" başlığı ile duyururken,²⁵ *Söz Gazetesi* daha da ileri giderek, "Dünya Türklüğü, bugün yetim kaldığın gündür"²⁶ diyerek, M. Kemal Atatürk'ün, sadece Türkiye'nin değil, aynı zamanda bütün Türk Dünyası'nın da, lideri olduğunu vurguladı.

Söz'ün bu konuda takındığı tavır ve yaptığı yayınlar, İngiliz sömürge yönetimi tarafından tepki ile karşılandı. Kıbrıs Valisi, 1939 yılı Şubat ayında merkezi Londra'da bulunan Sömürgeler Bakanlığı'na gönderdiği bir raporda, "bu gazete Atatürk'ün ölümüne o kadar önem vermekte ve öyle şeyler yazmaktadır ki, bunları okuyan Kıbrıs'ı bir Türk kolonisi zannedebilir"²⁷ diyerek İngiliz Hükûmeti'nin dikkatini çekti.

3 Aralık 1938 günü *Vakit*'de yayınlanan bir ilân İngiliz Hükûmeti'nin Türkler'e karşı giderek sertleşmesine yol açtı. Adı geçen ilânda; "Papadopoulos Sineması bu akşam saat yedi ve dokuzda Atatürk'ün Cenaze Merasimi'ni gösterecektir"²⁸ denilmekteydi. Fakat Sir H. K. Palmer, filmin gösterilmesini yasakladı.²⁹ Lefkoşa'daki Türkiye konsolosu durumu Ankara'ya bildirdi. T.C. Dışişleri Bakanlığı, İngiliz Büyükelçiliği Müsteşarı Mr. Morgan'dan bu sansür olayı ile ilgili bilgi istedi. 24 Aralık 1938'de Ankara'da yapılan görüşmede T.C. Dışişleri Bakanlığı Üçüncü Daire Başkanı Esat Atuner, Mr. Morgan'a filmin İstiklâl Harbi ile ilgili bazı sahnelerinin İngilizler'e zarar verebileceği düşüncesiyle kesilebileceğini söyleyerek yeni bir teklif getirmesine rağmen bu da, reddedildi.³⁰ Mr. Morgan'a göre; bu tür bir film Kıbrıs'ta kargaşa yaratabilir. Birkaç

ay evvel Hamidiye Okul Gemisi'nin adayı ziyareti ile birlikte artan milliyetçilik duyguları bu filmin vizyona girmesi ile galeyana gelebilir.³¹

Halbuki İngilizler aslında bu filmin gösterilmesi ile Ada Türkleri'nde bir türlü törpüleyip yok edemedikleri anavatan sevgisinin artıp sömürge yönetimine zarar vermesinden korkuyorlardı. Bu film ancak 31 Ağustos 1946 günü, yani ilk gösterileceği ilân edilen tarihten tam sekiz yıl sonra vizyona girdi.³²

1939 yılı başında sansürden yakınan *Söz Gazetesi* Sahibi M. Remzi Okan, İngiliz Sömürgeler Bakanı'na gönderdiği bir yazıda şu ifadelere yer verdi: "Hiçbir gerekçe gösterilmeden gazetem sansür edilmekte, *Manchester Guardian*, *Daily Telegraph*, *Morning Post* gibi İngiliz gazetelerinde Kıbrıs ile ilgili çıkan yazıları dahi yayınlamama izin verilmektedir."³³

Bakanlığa konu ile alâkalı bilgi veren Vali ise şöyle demektedir; "Söz, bugün Kıbrıs'ta sansüre uğrayan tek gazetedir. Mehmed Remzi'ye iki ay daha cevap vermemeniz doğru olacaktır. Şimdilik sansürü kaldırmamız doğru olmaz."³⁴

SONUÇ

Baskıcı rejimlerin hiçbir zaman başarıya ulaşamadığı tarihî gerçektir. İngilizler de, bu hakikatten nasibini aldı. Kıbrıs milleti yaratmak düşüncesi ütopyadan öteye geçemedi (Günümüzde de, birtakım zevatın Kıbrıs milleti yaratmak düşüncesinde olduğunu ibretle görüyoruz. Bu kişilerin de, birgün hayal kırıklığına uğrayacağı tarihî bir gerçektir.)

Zamanla Ada Türklerinin ayrı bir millet olduğunu kabul eden sömürge yönetimi, Kıbrıs Türklerinin Türkiye ile sosyo-kültürel platformda bütünleşmelerine de karşı koyamadı ve sansür politikasından vaz geçmek zorunda kaldı.

NOTLAR VE KAYNAKLAR

1. ÖZCAN, Hüseyin. *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Ankara, 1980, s.606.
2. *Basın Güncesi*, Ç. G. D. Yayını, Ankara, 1994, s. 364.
3. *Criminal Code*, 18.01.1929, Nicosia, 1929, s. 25-27.
4. 1931 İsyanı için bkz.: GAZİOĞLU, Ahmet (a), *İngiliz İdaresi'nde Kıbrıs*, İstanbul, 1960, s. 35-37; GAZİOĞLU, Ahmet (b), *Kıbrıs Tarihi, İngiliz Dönemi (1878-1960)*, Lefkoşa, 1997, s. 76-83; BİRİNCİ, Ergin, *M. Necati Özkan (1899-1970)*, Lefkoşa, 1997, s. 182-191.
5. GAZİOĞLU, Ahmet (a). a.g.e., s. 37.
6. SÜHA, Ali. "Kıbrıs'ta Türk Maarifi", Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi, Ankara, 1971, s. 226.
7. KÜÇÜK, Fazıl. "Maarif Davamız", *Halkın Sesi Gazetesi*, 30 Ekim 1948. 1942 yılında Dr. Fazıl Küçük tarafından çıkarılmaya başlayan gazete yayın hayatına günümüzde de devam etmektedir. 1942-1949 yıllarına ait nüshalar ciltli olarak K.K.T.C.T.T.K., 1950'den günümüze kadar yayınlanan sayılar ise yine ciltli olarak KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi'nde muhafaza edilmektedir.
8. *Söz Gazetesi*, 30 Kasım 1934. 1920 yılında Mehmed Remzi tarafından çıkarılmaya başlanan gazetenin 1920-1942 yılları arasında yayınlanan bazı sayıları Ankara'da mütevefaa Beria Remzi Özoran'ın arşivinde, 1921-1928 yıllarında yayınlanan yedi nüsha İstanbul Hakkı Tanık Us Kütüphanesi'nde, 1929-1930, 1945-1946 yıllarında neşrolunan sayılar ciltli olarak K.K.T.C.T.T.K.'da, 1942-1946 döneminde çıkarılan sayılar ise yine ciltli olarak K.K.T.C. Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi'nde bulunmaktadır.
9. ERÖNEN, Bedia Remzi. "Atatürk İnkilâpları Ve Kıbrıs Türkleri", *Türk Kültürü Araştırmaları*, C. VII, VIII, IX, X, s.7.
10. Özer TÜRKMEN'den Naklen; 3 Şubat 1992 günü Lefkoşa Adliyesi'nde yaptığımız mülakat ses kasedi olarak özel arşivimizdedir. (Özer Türkmen, 1937 doğumlu olup halen Lefkoşa Adliyesi'nde çalışmaktadır.)
11. bkz.: EK-I; 1935-1938 yılları arasında Hasan İzzet Asım tarafından çıkarılan *Ses Gazetesi'nden* günümüze kalan nüshaların bazıları K.K.T.C. Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi'nde, bazıları ise Harid Fedai'nin Lefkoşa'daki özel arşivinde bulunmaktadır.
12. NESİM, Ali. *Batmayan Eğitim Güneşlerimiz*, Lefkoşa, 1988, s. 323.
13. "Kıbrıs Türkleri Zelzele Felâket-Zedeleri İçin İane Topluyor" *Cumhuriyet Gazetesi*, 24 Mayıs 1938.
14. NADİ, Yunus. "İmparatorluktan Dökülüp Kalan Türkler", *Cumhuriyet Gazetesi*, 7 Haziran 1938.
15. GÜREL, Ş. Sina. *Kıbrıs Tarihi (1878-1960), Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika*, İstanbul, 1984, cilt I, s.190.
16. NADİ, a.g.m.
17. NADİ, a.g.m.

18. GAZİOĞLU, Ahmet (c). "Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı", *Yeni Kıbrıs Dergisi*, Cilt IV, No:4, s.10.
19. GAZİOĞLU(c), a.g.m., s.10.
20. Halil Fikret ALASYA'dan Naklen; 24 Mayıs 1992 günü Konya'da S. Erol Güngör Anfisi'nde yaptığımız mülakat ses kasedi olarak özel arşivimizdedir. (Dr. Halil Fikret ALASYA, 1912 Lefkoşa doğumlu olup halen K.K.T.C. Cumhurbaşkanı Rauf R. DENKTAŞ'ın danışmanlarından.)
21. GÜREL,, a.g.e., Cilt I, s. 182.
22. *Ses Gazetesi*, 20 Haziran 1938; *Söz Gazetesi*, 20 Haziran 1938; Hamidiye Okul Gemisi'nin Kıbrıs'ı ziyareti için bkz.: M. Ali Galip ALÇİTEPE (a), *Kıbrıs Türk Kamuoyu ve Türkiye-Kıbrıs İlişkileri (1919-1960)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya, 1993, s. 114-117.
23. *Cyprus Gazette*, 14 Ekim 1938.
24. Ziya RIZKI'dan naklen; 30 Ocak 1992 günü Girne'de Doğan Türk Spor Kulübü'nde yaptığımız mülakat ses kasedi olarak özel arşivimizdedir. (1919'da Baf'da doğan Ziya Rızki, bir dönem T.K.P. milletvekilliği de yapmıştır. 1995 yılında vefat etmiştir.)
25. *Vakit Gazetesi*, 11 Kasım 1938; 1938-1941 yılları arasında Hakkı Süleyman SONDER tarafından çıkarılan gazeteden günümüze kalan nüshaların tamamı K.K.T.C. Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi'nde bulunmaktadır.
26. *Söz Gazetesi*, 11 Kasım 1938.
27. GÜREL,, a.g.e., cilt I, s. 182.
28. "Papadopoulos Sineması", *Vakit Gazetesi*, 3 Aralık 1938.
29. *Vakit Gazetesi*, 4 Aralık 1938.
30. ALÇİTEPE, M. Ali Galip (b). "Mustafa Kemal Atatürk'ün Vefatı ve On Kasım Günü'nün Kıbrıs Türk Kamuoyundaki Yayınları (1938-1953)", *Ata Dergisi*, s. 6, s. 72.
31. ALÇİTEPE (b),. a.g.m., s. 72.
32. *Hürsöz Gazetesi*, 31 Ağustos 1946. 1946-1958 tarihleri arasında Dr. İhsan Ali tarafından çıkarılan gazetenin 1946-1956 döneminde yayınlanan nüshaların tamamı ciltli olarak K.K.T.C. Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi'nde bulunmaktadır.
33. GÜREL,, a.g.e., Cilt I, s. 182.
34. GÜREL,, a.g.e., cilt I, s. 182.

AN OPPRESSION POLICY IMPOSED ON TURKISH CYPRIOTS

ABSTRACT

The establishment of the Turkish Republic as a result of the War of Independence accelerated the trend of pathrism among the Turkish Cypriots. The English Colonial Rule has taken precautions within their power in order to stop this trend among the Turkish people. One of these is censorship. Depending on the pretext of the Greek rebellion in 1931, English administration did not hesitate to use the censorship law in the most strict way.

ECONOMIC IMPACT OF THE PACKAGE TOURS ON THE NORTH CYPRUS ECONOMY*

Kezban ARAT**, Mehmet ALTINAY***
and Hasan Ali BIÇAK****

ABSTRACT

The economy of North Cyprus has the typical characteristics of an island economy with limited resources. These characteristics obliged North Cyprus to base its economic development on the services sector. Tourism sector continues to be a priority sector in the economic development by contributing significantly to the gross national product (GNP), employment and to the balance of payments of North Cyprus. In 1997, tourism sector occupied 4.2% (\$33 m.) of the GNP and created 3.8% (3,076) of the total employment. Besides, with net tourism revenues rising up to \$189.2 m., it contributed quite a lot to the current account deficit which turned out to be \$21 m. in 1997. In this study, using type II multipliers obtained from 1990 input-output tables of North Cyprus, the impact of the expenditures of the Turkish tourists coming through package tours (Didim and Hayal) in Summer 1997 will be assessed. Type II multipliers will enable us to calculate the direct, indirect and induced effects of the tourist expenditures on gross output, income and imports. The expenditures of the tourists are obtained through a survey. Coming through package tours with Didim and Hayal tourism agencies, 6,000 Turkish tourists spent a total of 210,410 m. TL (\$1.4 m.) and created income of 281,963 m. TL (\$1.9 m.). The overall average output, income and imports generated for a unit of expenditure (tourism multipliers) turned out to be 1.96, 1.34 and 0.24 respectively. Policy implications derived from this experience is that the government could encourage more package tours from Turkey to North Cyprus and could try to find out ways to increase their average length of stay. It is also advised that the package tours should target at high spending tourists by increasing their prices rather than target at low spending tourists.

* Original study was presented as a master's thesis to the Department of Economics at the Eastern Mediterranean University in February 1998. Authors would like to thank Prof. Tümay Ertek for his valuable comments on the study.

** M. Sc.), Employed in a semi-public organization.

*** Assoc. Prof., Minister of Education and Culture, Turkish Republic of Northern Cyprus.

**** Assoc. Prof., Head of the Department of Banking and Finance, EMU, Gazimağusa.

1. INTRODUCTION

North Cyprus has the basic characteristics of an island economy with limited resources, limited production possibilities, small domestic market and limited productive power. Because of its small domestic market and limited access to external markets, it does not have many options for economic development. Agricultural and industrial sectors have only modest contributions to the economic development of North Cyprus. Water is an important factor in agriculture and water resources are exclusively dependent on rainfall, which fell down to 382 mm in the last decades from an average rainfall of 440-450 mm at the beginning of the century¹. A constant decline in the underground water table has been recorded since the last 25 years and the seawater intrusion has been going on in all major aquifers. Total irrigated land decreased from 116,400 dn to 74,044 dn (36% fall)² and citrus land decreased from 74,710 dn. to 47,700 dn. (36% fall)³ between 1976 and 1996. (1 dönüm (dn) of land is equal to 0.1338 hectares or 1.338 decars). Unfavorable climatic conditions, affecting the agricultural production adversely, resulted in a considerable amount of subsidies to be paid by the government over the years to alleviate the losses incurred in this sector. On the other hand, the industry in North Cyprus developed in the form of very small, small and medium sized enterprises. Industrial activities are mainly focused on food and beverages, textile and clothing and other such light industries. Economic embargoes applied by the Greek Cypriots, through the Court of Justice decision in 1994 and being an unrecognized state makes it difficult to benefit from external markets. Like many other small states lacking any important natural resources, tourism and higher education sectors are chosen to play an important role in the economic development of North Cyprus. In this study, contribution of the expenditures of Turkish tourists coming through a package tour to North Cyprus will be calculated. Expenditures of the Turkish tourists will be obtained through a survey and their effects on the output, income and imports of North Cyprus will be assessed by using the multipliers obtained from the 1990 input-output tables. In the next section, the significance of the tourism sector in North Cyprus will be investigated by using its contribution to the GNP, to employment and to the balance of payments. The third section will explain the theoretical framework of the study by specifying various forms of multipliers and the model used in the study. The survey and its results will be given in the fourth section. The impact of the expenditures of the Turkish tourists on North Cyprus will be assessed and compared with the results of similar studies in the fifth section. Final section will include a short summary and the policy implications of the study.

2. TOURISM SECTOR OF NORTH CYPRUS

2.1 Tourist Arrivals and Stay in Tourist Accommodations

Tourism is a potential priority sector and it is one of the main factors of economic development in North Cyprus. Tourism sector contributes to the gross national product (GNP), to employment, to the balance of payments, to the development of the trade, by creating demand for specific goods and services in agriculture, constructions and the industrial sectors. The government is determined to provide all the necessary incentives for the prospective investors in the tourism sector, as it sees the significance of the sector in the economic development of North Cyprus⁴.

The bed capacity in North Cyprus increased from 3,265 in 1977 to 8,940 in 1997. During the same period, the number of tourist accommodation establishments increased from 46 to 104⁵. Parallel to these developments, the number of tourist arrivals to North Cyprus increased from 365,116 in 1996 to 399,364 in 1997, by 9.4%. Examining the composition of the tourists, 81.7% are Turkish tourists from the mainland Turkey whose number increased by 12.9% from 289,131 in 1996 to 326,364 in 1997. The number of the non-Turkish tourists comprising 18.3% of the total decreased from 75,989 to 73,000 in the same period (Table 1). It is important to note that the number of Turkish tourists staying in the tourist accommodation establishments was 81,199 and it is 58.1% of the total (139,638). Turkish tourists stay 3.58 nights on the average, and 58,439 non-Turkish tourists comprising 41.9% of the total stay 7.85 nights on the average⁶. Besides to all these developments, the capacity usage in the tourism sector increased from 22.7% in 1991 to 33.9% in 1997 (Table 1).

Table 1. Tourist Arrivals in North Cyprus (1991 - 1997)

Year	Turkey	%	Other	%	Total	Capacity
						Use
1991	179,379	81.4	40,858	18.6	220,237	22.7
1992	210,178	78.5	57,440	21.5	267,618	31.2
1993	281,370	78.3	77,943	21.7	359,313	36.3
1994	256,549	73.0	95,079	27.0	351,628	37.3
1995	298,026	77.3	87,733	22.7	385,759	37.5
1996	289,131	79.2	75,985	20.8	365,116	31.8
1997	326,364	81.7	73,000	18.3	399,364	33.9

Sources:

- State Planning Organization, Prime Ministry, TRNC (1998), *Economic Developments in TRNC 1997*, State Printing House, November 1998, Nicosia, North Cyprus, p. 21.
- State Planning Organization, Prime Ministry, TRNC (1997), *Economic and Social Indicators 1996*, State Printing House, October 1997, Nicosia, North Cyprus, p. 39.

2.2 Contributions of the Tourism Sector

In this study, tourism sector is taken in its narrowest definition and it includes only the hotels and restaurants. In its alternative broad definition, the tourism sector, in addition to the hotels and restaurants, includes a set of services such as transportation, commerce, and entertainment, satisfying the needs of the tourists, and through the multiplier effect, it contributes to the GNP much more than it is taken in the figures⁷. The contribution of the tourism sector, in its narrow definition, to the GNP of North Cyprus was 5,352,079 m. TL (\$34.3 m.) and comprised only 4.5% of the total GNP (\$757.7 m.) in 1997. In the previous year, tourism sector had contributed only 4.3% (\$33.4 m.) to the GNP (Table 2).

Tourism sector contributes to the economy by providing employment as well. During 1996-1997, the working population increased by 1.6% and reached to 185,241. This constitutes 43.5% of the total population. Employment in the tourism sector (hotels and restaurants) increased from 2,897 in 1996 to 3,195 in 1997 and thus its share in total employment increased from 3.7% to 3.8%. In this period, total employment also increased from 80,314 to 83,131 by 3.5% (Table 2).

Sectors	Value Added				Employment			
	1996	%	1997	%	1996	%	1997	%
1. Agriculture	6,129,290.1	9.7	8278463.5	7.0	16,862	21.2	16,188	19.5
2. Industry	8,283,677.9	13	15701934.1	13.3	8,354	10.5	8,428	10.1
3. Construction	1,880,364.5	3	5132410.1	4.3	9,807	12.4	1,294	1.6
4. Hotels and Restaurants	2,746,901.1	4.3	5352079.4	4.5	2,897	3.7	3,195	3.8
5. Transport And Communication	6,557,584.6	10.3	12329887.7	10.4	6,756	8.5	7,192	8.7
6. Other	37,979,122.1	59.7	71432584.2	60.4	29,222	36.8	46,834	56.3
GNP	63,576,940.3	100.0	118,227,359.0	100.0	79,368	100.0	83,131	100.0
GNP in m. US\$	\$ 773.9		\$ 757.7					

Source:

- State Planning Organization, Prime Ministry, TRNC (1998), *Economic Developments in the Turkish Republic of Northern Cyprus 1997*, State Printing House, November 1998, Nicosia, North Cyprus, p. 3, 7.

Considering the sustained trade deficits in the balance of payments table, the contribution of the tourism sector in solving the trade deficit is quite substantial. In 1997, imports increased from \$318.4 m. in 1996 to \$374.2 m. while the exports decreased from \$70.5 m. to \$57.7 m. Exports could cover only 22.1% and 15.4% of the total imports in these years. In 1996 and 1997, net tourism revenues have contributed \$175.6 m. and \$189.2 m. respectively, and this is 2.5 and 2.7 times more than the export earnings. With such contributions, net tourism revenues covered 70.8% and 68.0% of the foreign trade deficits in these years. It should be added that net tourism revenues include the commercial expenditures of the tourists, which could otherwise be considered as re-exports. (Table 3)

Table 3. Contribution of the Tourism Sector to the Balance of Payments Table (m. US \$)							
Years	Exports	Imports	Foreign Trade Deficit	Export Import Ratio	Net Tourism Revenue	Tourism Revenue Export Ratio	Tourism Rev. Trade Deficit Ratio
1996	70.5	318.4	247.9	22.1%	175.6	2.5	70.8%
1997	57.7	374.2	282.6	15.4%	192.2	3.3	68.0%

Source: State Planning Organization, Prime Ministry, TRNC (1998), *Economic Developments in the Turkish Republic of Northern Cyprus 1997*, State Printing House, November 1998, Nicosia, North Cyprus, p. 12, 19.

3. TOURISM IMPACT MULTIPLIERS

3.1 The Concept of Multiplier and Types of Tourism Multipliers

The concept of the multiplier as used in recent tourism impact studies, comes from a desire to summarize the amount of change in some economic benefit variable (output, income, employment, etc.) generated by a given amount of tourism spending in an area⁸. Four types of tourism multipliers are in common use. Firstly, a *sales (or transactions)* multiplier measures the effect of an extra unit of tourist spending upon economic activity levels in the economy. As the name implies, this multiplier relates tourism expenditure to the increase in business turnover, which it creates. Very similar to this model is the *output* multiplier,

which relates a unit of tourism expenditure to the resultant increase in the level of output in the economy⁹. Thirdly, the income multiplier measures the increase in income (wages, salaries and profits, etc.) which occurs throughout the economy as a result of a change in either the level or distribution of tourist expenditure¹⁰. The fourth type of multiplier, the *employment* multiplier, estimates the change in the number of full-time equivalent job opportunities (FTEs) associated with a change in either the level or distribution of tourist expenditure¹¹.

In addition, type I and type II multipliers can be computed by using the input-output tables that give a summary of the total repercussions in terms of output, income, employment and imports generated as a result of a unit change in the final demand of a sector (sectoral multipliers). Sectoral multipliers calculated from input-output tables, of an open model are called type I multipliers. Type I multipliers consider only the direct and indirect effects and they do not include the induced effects, as the household is taken exogenous to the system. On the other hand, type II multipliers obtained from a closed input-output model include both the direct, indirect and induced effects; they include the household consumption as an additional column and household income as an additional row in the inter-industry transactions sector of the input - output table. Thus, type I multipliers excluding the induced effects underestimate while type II multipliers overestimate a given impact as they assume linear-homogeneous production function¹².

The two most popular forms of multiplier models used today are the *ad hoc models* and the *input-output models*. Ad hoc models are a direct offspring of Keynesian multiplier models, and they are based on the pioneering work of Kahn. The model is particularly suited to regional analysis where it may be impractical or too expensive to undertake a full input-output analysis, due to the paucity of secondary data¹³.

The input-output model is an important tool in analyzing the inter-industry relationships in the production process in an economy. Input-output tables are common planning tools and many countries that embark on national plans (usually five years plans) use such tables to benchmark the planning process, as well as to strengthen the quality of the data in the national accounts. They are well suited to analyze the impact of given expenditures (the expenditures made by the tourists) on the economy as they pick up the inter-industry linkages very well¹⁴.

3.2 Multipliers Used in the Study

In calculating the economic impact (output, income, employment, imports

changes) of the expenditures of the Turkish tourists that came through Didim and Hayal tourism agencies, multipliers derived from input-output tables are used. In order to capture the induced effects, besides the direct and indirect effects, type II multipliers are selected from a previous study¹⁵. Type II multipliers for output, income, employment and imports derived for each industry from input - output tables of North Cyprus (1990) are given in Table 4.

Table 4. Type II Multipliers for Output, Income, Imports and Employment.				
Sectors	Output	Income	Imports	Employment
1. Agriculture	1.535766	1.035522	0.216091	0.115122
2. Animal Husbandry	1.900062	1.102298	0.130807	0.069353
3. Forestry	2.558889	1.805624	0.293139	0.283432
4. Fishing	1.238385	1.075296	0.086902	0.149860
5. Stone Quarrying	2.985262	1.947194	0.229259	0.116334
6. Manufacturing	2.097580	1.183404	0.375040	0.044883
7. Electricity & Water	2.084096	1.232006	0.517669	0.077370
8. Construction	2.165423	1.232456	0.428649	0.073409
9. Trade	1.955245	1.428028	0.214752	0.043335
10. Hotel & Restaurants	2.122735	1.472390	0.177724	0.048835
11. Transportation	1.864499	1.300763	0.248061	0.047466
12. Communication	2.616481	1.801563	0.286974	0.128733
13. Financial Institutions	1.904937	1.502811	0.131085	0.050221
14. Pers. & Professional Services	1.716704	1.346401	0.130771	0.089297
15. Public	3.024227	2.284328	0.287332	0.118907
16. Housing	1.222386	1.022103	0.041849	0.009002

In calculating the economic impact of the expenditures of the Turkish tourists, the expenditures allocated into the 16 sectors of the input-output table. Multiplying this column with the output, income, and import multipliers obtained from input-output tables will give the impact on output, income and imports. Algebraically, this can be shown as follows¹⁶.

Om1		e1		Og1
Om2		e2		Og2
-	X	-	=	-
-		-		-
-		-		-
Om16		e16		Og16
		eT		OgT

Where Om1 is the output multiplier for sector 1, e1 is the total domestic expenditure made in sector 1 and Og1 is the total output generated in the economy as a result of this total domestic expenditures. Adding the output generated in the economy as a result of the expenditures in each sector (Og1, Og2, ... Og16 = OgT), total output generated in the economy is obtained. Tourism multiplier is obtained by dividing the total output generated in the economy (OgT) by the total domestic expenditures (eT). This value gives the amount of output to be generated in the economy for a unit of expenditure made on domestic goods.

It is also possible to calculate the income and imports generated in the economy as a result of the expenditures of the Turkish tourist by multiplying these expenditures with the income and import multipliers respectively as explained above. The impact of the domestic expenditures on employment in the economy could not be calculated because the assumption of having a constant employment coefficient (employment/output ratio) does not hold. That is, output may increase by reasons other than an increase in employment¹⁷. Thus, in this study, the impact of the tourist expenditures on employment will not be assessed.

4. EXPENDITURES OF THE TURKISH TOURISTS

4.1 The Survey

A set of questionnaires was prepared in order to determine the expenditures of the Turkish tourists that came through a package tour with Didim and Hayal tourism agencies during the summer of 1997. Due to the limited time and resources, 100 questionnaires were given only to those that stayed in the Salamis Bay Hotel (four stars hotel). Thus, the findings of the survey will be generalized to the Turkish tourists that came through a package tour with Didim and Hayal tourism agencies and stayed in 4 star hotels¹⁸. The questions aimed to find out all the expenditures, made on travelling, accommodation and food (hotels), restaurants, shopping etc. and distinguishing them as ex-

penditures on domestic and imported goods.

The number of Turkish tourists visiting four star hotels (Jasmine Court Hotel, L A S Holiday Center, The Olive Tree Holiday Village 10, Dome Hotel, Park Hotel, Salamis Bay Hotel, Oscar and Royal Hotel) in 1997 is 67,559. 41,933 of these Turkish tourists came through their own arrangements while 25,626 of them came through tour operators. The number of Turkish tourists that came through Didim tourism agency and stayed in four star hotels is 4,571 and they stayed a total of 32,000 nights. The number of those came through Hayal tourism agency are 1,429 and they stayed a total of 10,000 nights. Almost all of the Turkish tourists that came through a package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies stayed 7 nights in the hotels.

4.2 Distributive Shares

The expenditures of the Turkish tourists are allocated into the 16 sectors classified in the input-output tables, and they are differentiated between expenditures on domestic and imported products (Table 12 and 13, in the Appendix). The direct expenditures made on agricultural and manufacturing goods contain trade and transportation shares, which need to be extracted. These shares are different in domestic and imported products (Table 5). 42% of any expenditure made on domestic agricultural products go to the trade and transportation sector, while only 58% stay with the agricultural sector. Then, this amount (42%) is shared between the trade and transportation sectors in the proportion of 62.9% for trade and 37.1 % for transportation (Table 5).

Sectors	Domestic	Imported
1. Agriculture	0.42	0.45
2. Animal Husbandry	0.15	0.45
3. Manufacturing	0.24	0.45
Trade Sector	62.9 %	
Transportation Sector	37.1 %	

Source:

Katircioğlu, S. and Bıçak, H. A. (1996), "The Economic Impact of the Overseas Students on the North Cyprus Economy", *Journal for Cypriot Studies*, Vol. 2, No. 3, Eastern Mediterranean University, Gazimağusa, North Cyprus, p. 240.

4.3 The Survey Results

The expenditures of the Turkish tourists on domestic goods and imported goods are given in Tables 12 and 13 in the Appendix. These expenditures are not adjusted for the distributive shares given in the above Table 5. Thus, adjusting the expenditures of the Turkish tourists on domestic and imported goods and services for the distributive shares, total expenditures on domestic goods and services are given in Table 6.

Table 6. Adjusted Total Expenditures of the Turkish Tourists on Domestic Goods (m. TL).						
Sectors	Adjusted Domestic Exp.	%	Adjusted Import Exp.	%	Overall Total Exp.	%
1. Agriculture	7.83	0.19	—	—	7.83	0.16
2. Animal Husbandry	—	—	—	—	—	—
3. Forestry	—	—	—	—	—	—
4. Fishing	—	—	—	—	—	—
5. Stone Quarrying	—	—	—	—	—	—
6. Manufacturing	609.41	14.74	—	—	609.41	12.41
7. Electricity & Water	—	—	—	—	—	—
8. Construction	—	—	—	—	—	—
9. Trade	124.61	3.02	371.33	47.81	495.94	10.10
10. Hotels & Restaurants	1,138.18	27.54	—	—	1,138.18	23.18
11. Transportation	2,049.92	49.60	405.30	52.19	2,455.22	50.00
12. Communication	36.11	0.87	—	—	36.11	0.74
13. Financial Institutions	—	—	—	—	—	—
14. Per. & Prof. Services	166.95	4.04	—	—	166.95	3.40
15. Public	—	—	—	—	—	—
16. Housing	—	—	—	—	—	—
Totals	4,133.01	100.00	776.63	100.00	4,909.64	100.00
Totals in US \$	27,832.9		5,230.1		33,063.0	

As it can be seen from the Table 6, transportation sector gets the highest share (50%) in the total expenditures of the Turkish tourists, hotels and restaurants sector ranks second (23.2%), manufacturing sector ranks third (12.4%), and trade sector fourth (10.1%). In total, Turkish tourists spent 4,909.6 m. TL (\$33,063.0 m.) on domestic goods and services in North Cyprus whose 4,133 m. TL (\$27,832.9 m., 84.2%) are on domestic by goods and services and 776.6 m. TL (\$5,230.1 m., 15.8%) are the domestic shares (trade and transportation) of the imported goods and services.

5. THE ECONOMIC IMPACT OF THE EXPENDITURES

5.1 Economic Impact on Gross Output, Income and Import

The economic impact of the expenditures of the Turkish tourists visiting North Cyprus through a package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies is assessed with respect to their contribution to the gross output, income and imports of North Cyprus. Such effects calculated here are based only on the expenditures of the Turkish tourists included in the survey (100 questionnaires). In finding the gross output, income and import effects of the expenditures of the Turkish tourists on North Cyprus economy, the total domestic expenditures allocated in 16 sectors are multiplied by the output, income and import multipliers given in Table 4 and the results are recorded in Tables 7, 8, 9.

Turkish tourists spent 4,909.6 m. TL (\$33,063.0 m.) on domestic goods and services and as a result generated a total of 9,634.9 m. TL (\$64,884.2 m.) gross output. They spent 2,455.2 m. TL (\$16,534.0 m.) in the transportation sector and generated the highest output in the economy with 4,577.8 m. TL (\$30,828.3 m., 47.5%). Hotels and restaurants sector occupied the second place with 25.1% contribution, manufacturing sector ranked at the third place with its 13.3% contribution and the fourth place is taken by the trade sector with 10.1% contribution to the total output effect (Table 7).

Table 7. Gross Output Generated by the Expenditures of the Turkish Tourists (m.TL)

Sectors	Output Multiplier	Overall Total Expenditures	Total Output Generated	%
1. Agriculture	1.535766	7.83	12.03	0.13
2. Animal Husbandry	1.900062	—	—	—
3. Forestry	2.558889	—	—	—
4. Fishing	1.238385	—	—	—
5. Stone Quarrying	2.985262	—	—	—
6. Manufacturing	2.097580	609.41	1,278.29	13.27
7. Electricity & Water	2.084096	—	—	—
8. Construction	2.165423	—	—	—
9. Trade	1.955245	495.94	969.68	10.06
10. Hotel & Restaurants	2.122735	1,138.18	2,416.05	25.08
11. Transportation	1.864499	2,455.22	4,577.76	47.51
12. Communication	2.616481	36.11	94.48	0.98
13. Financial Inst.	1.904937	—	—	—
14. Pers. & Professional Services	1.716704	166.95	286.60	2.97
15. Public	3.024227	—	—	—
16. Housing	1.222386	—	—	—
Totals		4,909.64	9,634.89	100.00
Totals in US \$		33,063.0	64,884.2	

The total income generated by the expenditures of the Turkish tourists is 6,596.8 m. TL (\$44,425.1 m.) Turkish tourists spent 2,455.2 m. TL (\$15,106.9 m.) in the transportation sector and generated the highest income with 3,193.6 m. TL (\$21,506.7 m., 48.4%). Hotels and restaurants sector took the second place with 25.4% contribution, manufacturing sector took the third place with 10.9% contribution and the trade sector ranked at the fourth place with 10.7% contribution to the total income generated in North Cyprus economy (Table 8).

Table 8. Income Generated by the Turkish Tourists in North Cyprus (m. TL)

Sectors	Output Multiplier	Overall Total Expenditures	Total Output Generated	%
1. Agriculture	1.035522	7.73	8.11	0.12
2. Animal Husbandry	1.102298	—	—	—
3. Forestry	1.805624	—	—	—
4. Fishing	1.075296	—	—	—
5. Stone Quarrying	1.947194	—	—	—
6. Manufacturing	1.183404	609.41	721.18	10.93
7. Electricity & Water	1.232006	—	—	—
8. Construction	1.232456	—	—	—
9. Trade	1.428028	495.94	708.22	10.74
10. Hotels & Restaurants	1.472390	1,138.18	1,675.84	25.40
11. Transportation	1.300763	2,455.22	3,193.66	48.41
12. Communication	1.801563	36.11	65.05	0.99
13. Financial Institutions	1.502811	—	—	—
14. Pers. & Professional Services	1.346401	166.95	224.78	3.41
15. Public	2.284328	—	—	—
16. Housing	1.022103	—	—	—
Totals		4,909.64	6,596.84	100.00
Totals in US \$		33,063.0	44,425.1	

Total imports generated by the expenditures of the Turkish tourists are 1,180.3 m. TL (\$7,948.2 m.). The transportation sector generated the highest imports. Turkish tourists spent 2,455.2 m. TL (\$16,534.0 m.) on this sector and generated 609.04 m. TL (\$4,101.5 m., 51.6%) imports to North Cyprus. Manufacturing sector occupied the second place with 19.4% of the total imports generated, hotels and restaurants sector took the third place with 17.1%, and the trade sector took the fourth place with 9% (Table 9).

Table 9. Imports Generated by the Expenditures of the Turkish Tourists (m. TL).

Sectors	Output Multiplier	Overall Total Expenditures	Total Output Generated	%
1. Agriculture	0.216091	7.83	1.69	0.14
2. Animal Husbandry	0.130807	—	—	—
3. Forestry	0.293139	—	—	—
4. Fishing	0.086902	—	—	—
5. Stone Quarrying	0.229259	—	—	—
6. Manufacturing	0.375040	609.41	228.55	19.37
7. Electricity & Water	0.517669	—	—	—
8. Construction	0.428649	—	—	—
9. Trade	0.214752	495.94	106.50	9.02
10. Hotels & Restaurants	0.177724	1,138.18	202.28	17.14
11. Transportation	0.248061	2,455.22	609.04	51.60
12. Communication	0.286974	36.11	10.36	0.88
13. Financial Institutions	0.131085	—	—	—
14. Pers. & Professional Services	0.130771	166.95	21.83	1.85
15. Public	0.287332	—	—	—
16. Housing	0.041849	—	—	—
Totals		4,909.64	1,180.25	100.00
Totals in US \$		33,063.0	7,948.2	

5.2 Tourism Multipliers of Output, Income and Imports

Output, income, and imports generated by one unit of expenditure are obtained by dividing the output, income and imports generated by the total domestic expenditures of the Turkish tourists. These are the tourism multipliers for output, income and imports. The results of these computations are given in Table 10.

Table 10. Tourism Multipliers of Output, Income and Imports.

Total Output Generated	Total Income Generated	Total Import Generated	Overall Total Exp.	Average Output Generated	Average Income Generated	Average Import Generated
9,634.89	6,596.84	1,180.25	4,909.64	1.96	1.34	0.24

According to the multipliers computed, an expenditure of one m. TL made by a Turkish tourist is expected to generate 1.96 m. TL (\$13.2) of gross output, 1.34 m. TL (\$9.0) of income and result in 0.24 m. TL (\$1.6) of imports.

5.3 Total Output, Income and Imports Generated

At the beginning, the study was aimed at finding out the economic impact of the total Turkish tourists visiting North Cyprus in 1997. The questionnaires were given only to the Turkish tourists that came with a package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies. The survey did not include the Turkish Tourists that came on their own arrangements. This negligence prevented the survey to generalize the results to all Turkish tourists visiting North Cyprus in 1997, because the amount and the pattern of the expenditures of those "coming with a package tour" are not the same as those "coming on their own arrangements". Further to this, an unexpected surprise was that Didim and Hayal tourism agencies had received special prices from the hotels and from the airlines during that season. This made their groups very special. The package was relatively very cheap and the Turkish tourists coming through these organizations were from low-income category with low spending. Thus, the results obtained from 100 questionnaires could only be generalized to the Turkish tourists that came to North Cyprus through a package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies in Summer 1997. During this period, Hayal and Didim tourism agencies brought 6,000 Turkish tourists and on the average, they stayed 7 days in four star hotels.

Total number of 100 questionnaires given at the Salamis Bay Hotel involved 151 persons 21 of which were children. Two children (age between 1 and 12) were counted as one person, and the total number people involved in the survey are taken as 140.

In order to calculate the average expenditures of the Turkish tourists per head, the total domestic expenditures of the Turkish tourists (eT) is divided by the sample size (n). The average expenditure of the Turkish tourist is 35.1

m. TL (\$236.4). Considering that they stay 7 days, then the average expenditures per head per day is 5.01 m. TL (\$33.7).

In order to calculate the total expenditures of the Turkish tourists coming through a package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies in 1997, average daily expenditures are multiplied by the total bednights. It is found that a total of 210,420 m. TL (\$1.4 m.) is spent by the Turkish tourists. Thus, it can be said that that 6,000 Turkish tourists coming through a package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies, each stayed 7 nights on the average making 42,000 bednights and spent a total of 210,420 m. TL on domestic goods and services.

Using the tourism multipliers of gross output, income and imports computed in the previous section and the total expenditures of the Turkish tourists given above, it is possible to calculate the total gross output, income and imports generated in North Cyprus in 1997. The results are given in Table 14. Turkish tourists visiting North Cyprus in 1997 with a package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies spent a total of 210,420 m. TL on domestic goods and services and generated 412,423.2 m. TL (\$2.8 m.) of gross output, 281,962.8 m. TL (\$1.9 m.) of income and resulted in 50,500.8 m. TL (\$0.3 m.) of imports in North Cyprus. Gross output, income and imports generated are 4.9%, 3.3% and 0.5% of the exports of North Cyprus (\$57.7 m.).

5.4 Comparison of the Findings with Other Studies

In North Cyprus, two studies were carried out in order to assess the economic impacts of the expenditures made by the overseas students and the Israeli tourists. In assessing the economic impact of the expenditures of the Israeli tourists on the North Cyprus economy, a survey was carried out in 1994¹⁹. In that year, a total of 10,959 Israeli tourists visited North Cyprus and spent \$3.331 m. generating \$6.572 m. gross output, \$4.497 m. income and \$0.745 m. imports in the economy. The average expenditures of the Israeli tourists were \$303.9 per head and the overall average output, income and imports generated for a unit of expenditure were found to be 1.97, 1.35 and 0.22 respectively (Table 11).

The other study was carried out at the Eastern Mediterranean University in order to calculate the economic impact of the overseas students on the North Cyprus economy²⁰. In this study, the expenditures of the overseas students studying at EMU and their relatives were obtained through a survey. In 1994-95 academic year, a total of 4,007 overseas

students studying at the EMU together with their families spent \$31.35 m. The average annual spending of an overseas student with his/her family was \$7,825. The spending of the overseas students and their relatives generated \$54.8 m. of gross output, \$40.8 m. income and resulted in \$4.9 m. imports. The overall average output, income and imports generated for a unit of expenditure turned out to be 1.75, 1.30 and 0.16 respectively. In 1994-95 academic year, the gross output generated was 9.9%, income was 7.4% and imports were 0.9% of the GNP in 1994 (\$554.3 m.), as indicated in Table 11.

Table 11. Multipliers Obtained in Various Studies			
Previous Studies	Output Multipliers	Income Multipliers	Import Multipliers
Israeli Tourists	1.97	1.35	0.16
Overseas Students	1.75	1.30	0.16
Turkish Tourists	1.96	1.34	0.24

In all three studies, the 1990 input-output tables of North Cyprus are used to assess the economic impact of the expenditures obtained through surveys. Average output, income and imports generated for a unit of expenditure (multipliers) for the tourists are found to be higher than the students. The expenditures of the tourists are generating more output, more income and more imports (not in the case of Israeli tourists) than the same amount of expenditures of the students. The higher import multiplier of the Turkish tourists indicates that in time, more of the needs of the Turkish tourists are met with imports.

6. CONCLUSION

In 1997, 6,000 Turkish tourists visited North Cyprus through package tour organized by Didim and Hayal tourism agencies and on the average, they stayed 7 nights. Average daily expenditure per head, 5.01 m. TL, obtained through a survey indicated that the Turkish tourists spent a total of 210,420 m. TL (\$1.4 m.). Expenditure patterns (and amounts) of the Turkish tourists obtained from the survey results and the input-output multipliers from 1990

table are used to calculate the tourism multipliers for gross output (1.96), income (1.34) and imports (0.24). Tourism multipliers and the total expenditures of 6,000 Turkish enabled us to assess the impact on the economy and conclude that gross output increased by 412,423 m. TL (\$2.8 m.), income increased by 281,963 m. TL (\$1.9 m.) and imports increased by 50,501 m. TL (\$0.3 m.). Gross output, income and imports generated in the North Cyprus economy are 4.9%, 3.3% and 0.5% of the total exports (\$57.7 m.) of North Cyprus in 1997. Tourism multipliers are found to be higher than the multipliers obtained from the overseas students studying in the Eastern Mediterranean University.

Tourism sector has an important role to play in the economic development of North Cyprus, as the island has limited natural resources and a small internal market with limited export potential. Thus, North Cyprus must try to maximize its revenues from tourism. Tourists are the main source of tourism income. Therefore, development plans for tourism should primarily be oriented towards attracting and satisfying the needs of tourists. In order to increase the tourism revenues, it is necessary to understand and serve the needs of the tourists better so that more tourists are attracted to North Cyprus. In this respect, further research could be conducted.

The results summarized in the previous section show the significance of the contributions of the Turkish tourists to the North Cyprus economy. Total net tourism revenues in 1997 has been \$192.2 m. and this amount is 3.3 times more than the exports (\$57.7 m.) and covers 68% of the trade deficit (\$282.6 m.). In order to increase the contribution of the tourists to the economy, their average length of stay and the number of tourists staying in hotels could be increased. The government could provide new and cheap opportunities in transportation and accommodation, and contribute to the effectiveness of the advertisements in the tourism sector. The government could also provide opportunities for credited holidays and offer special cultural (folklore, art, music, etc.) and sports activities for the tourists. This is expected to provoke a desire on tourists to come to North Cyprus.

Considering that about 80% of the tourist come from Turkey and that Turkey is very close to North Cyprus, a number of scheduled flights could be increased from Istanbul, Izmir, Ankara, Adana, and Antalya. Survey results showed that more than 50% of the Turkish tourists are from middle income groups who are mainly interested in package tours, which are relatively cheaper. Thus, the government could encourage more package tours from Turkey to North Cyprus by providing subsidies to the tour operators.

In spite Turkish tourists come for shopping and enjoy the sun and the sea in North Cyprus, they evaluate the infrastructure of the hotels as insufficient and they are not happy with inland transportation facilities. There is no public

transport after 5 p.m. and during the weekends in North Cyprus. Besides, they think that tourism promotions are not adequate and marketing facilities are relatively ineffective. The government could establish an investment bank to provide financial credits and incentives to the hotels to upgrade their infrastructures and standards demanded by international tourism and to increase their customers' length of stay through advertising and other marketing methods.

Tourism in North Cyprus could be promoted and marketing activities could be increased by opening tourism offices in carefully chosen marketing countries and preparing tourism fairs in North Cyprus as well as attending tourism fairs in other countries. These activities are expected to attract more tourists and increase their expenditures in North Cyprus. An increase in the expenditures of the tourists inevitably will increase the national income of North Cyprus and the welfare of its citizens.

APPENDIX

Table 12. Expenditures of the Turkish Tourists on Domestic Goods and Services (m.TL)					
Sectors	Expenditures Unadjusted for Distributive Shares	Trade Share	Transport Share	Expenditures Adjusted for Distributive Shares	%
1. Agriculture	13.50	3.57	2.10	7.83	0.19
2. Animal Husb.	—	—	—	—	—
3. Forestry	—	—	—	—	—
4. Fishing	—	—	—	—	—
5. Stone Quarrying	—	—	—	—	—
6. Manufacturing	801.85	121.04	71.40	609.41	14.74
7. Elect. & Water	—	—	—	—	—
8. Construction	—	—	—	—	—
9. Trade	—	—	—	124.61	3.02
10. Hotel & Rest.	1,138.18	—	—	1,138.18	27.54
11. Transportation	1,976.42	—	—	2,049.92	49.60
12. Communication	36.11	—	—	36.11	0.87
13. Financial Inst.	—	—	—	—	—
14. Per. & Prof. Services	166.95	—	—	166.95	0.04
15. Financial Inst.	—	—	—	—	—
16. Housing	—	—	—	—	—
Totals	4,133.01	124.61	73.50	4,133.01	100.00
Totals in US \$					

Explanatory Notes:

1. 55% of the total agricultural expenditures are on domestic goods and services. Only 58% of these domestic expenditures on agricultural goods go to the agricultural sector. 42 % goes to trade and transportation sectors.
2. 76% of the domestic expenditures on manufacturing goods are allocated to manufacturing sector while 24% is shared between trade and transportation sectors.
3. Trade and transportation sectors share the expenditures acquired from agriculture and manufacturing at 62.9% and 37.1% respectively.
5. 70% of the total tour transportation expenditures are allocated in domestic expenditures unadjusted for distributive shares. (It is found that most of the

Turkish tourists came by Cyprus Turkish Airlines and Istanbul Airlines) They are included in the transportation sector. Taxi and local tour expenditures are also added to the domestic expenditures in transportation. It is assumed that 80% of the expenditures in air flights are retained in North Cyprus while 20% is assumed to stay in Turkey.

6. *It is assumed that 7.5% of the total tour expenditures are spent on personal and professional services. This percentage is obtained through interviews made with the tour operators.*

Table 13. Expenditures of the Turkish Tourists on Imported Goods and Services (m. TL)

Sectors	Expenditures Unadjusted for Distributive Shares	Trade Share	Transport Share	Expenditures Adjusted for Distributive Shares	%
1. Agriculture	11.05	3.13	1.84	—	—
2. Animal Husb.	—	—	—	—	—
3. Forestry	—	—	—	—	—
4. Fishing	—	—	—	—	—
5. Stone Quarrying	—	—	—	—	—
6. Manufacturing	1,300.83	368.20	217.17	—	—
7. Elect. & Water	—	—	—	—	—
8. Construction	—	—	—	—	—
9. Trade	—	—	—	371.33	47.81
10. Hotel & Rest.	—	—	—	—	—
11. Transportation	931.40	—	—	405.30	52.19
12. Communication	—	—	—	—	—
13. Financial Inst.	—	—	—	—	—
14. Per. & Prof. Services	—	—	—	—	—
15. Financial Inst.	—	—	—	—	—
16. Housing	—	—	—	—	—
Totals	2,243.28	371.33	219.01	776.63	100.00
Totals in US \$					

Explanatory Notes:

1. *55% of the agriculture and manufacturing sectors stayed in Turkey and only 45% of the imported goods are recorded as expenditures on imports. And this 45% is distributed among trade and transportation sectors of North Cyprus economy.*

2. *It is estimated that Turkish tourists came by the Turkish Airlines and 30% of the total tour transportation expenditures are imported. 80% of this amount is left in Turkey and only 20% of it is allocated to the transportation sector in North Cyprus.*
3. *Trade and transportation sectors shared the expenditures acquired from agriculture and manufacturing at 62.9% and 37.1% respectively.*

NOTES AND REFERENCES

1. BIYIKOĞLU, G., "Rainfall Analysis in the Turkish Republic of Northern Cyprus", *Proceedings of the Second Water Congress*, Organised by the Cyprus Turkish Engineer and Architecture Chamber Association, Nicosia, North Cyprus, 23-24 February 1995, (In Turkish), p. 8.
2. Ministry of Agriculture and Forestry (TRNC), Statistics and Planning Division (a), *Agricultural Structure and Production 1996*, Nicosia, North Cyprus, 1977, p. 47.
3. Ministry of Agriculture and Forestry (TRNC), Statistics and Planning Division (b), *Agricultural Structure and Production 1975 - 1995*, Nicosia, North Cyprus, 1977, p. 33.
4. State Planning Organization, Prime Ministry, TRNC, *Economic Developments in the TRNC 1997*, State Printing House, November 1998, Nicosia, North Cyprus, 1998, p. 21.
5. State Planning Organization, Prime Ministry-TRNC, *ibid.*, p. 21
6. Tourism Planning Office, Ministry of State and Deputy Prime Ministry, TRNC, *Tourism Statistical Yearbook 1996*, State Printing House, Nicosia, North Cyprus, 1997, p. 83, 88.
7. BIÇAK, H. and ALTINAY, M., "The Impact of the Israeli Tourists to North Cyprus Economy", *Proceedings of the 25th Anniversary Conference on Development Projects: Issues for the 1990's*, Organized by the Development and Planning Center, Bradford University, 6 - 8 April 1995, Bradford, 1995, p. 2.
8. FRECHTLING, D. C., "Assessing the Impacts of Travel and Tourism - Measuring Economic Benefits", *Travel, Tourism, and Hospitality Researches: A Handbook for Managers and Researchers*, edited by J. R. Brent Ritchie and Charles R. Goeldner, 2nd ed., John Wiley & Sons, Inc., Canada, 1994, p. 382.
9. ARCHER, B. H.. *Tourism Multipliers: The State of the Art*, University of Wales Press, Bangor, Wales, 1977, p. 2.
10. FLETCHER, J. E.. "Economic and Forecasting: Economic Impact", *Tourism Marketing and Management Handbook*, edited by Stephen F. Witt and Luiz Moutinho, 2nd ed., Prentice Hall International (UK) Ltd., Hertfordshire, 1994, p. 477.

11. FLETCHER, *ibid*, p. 477.
12. BIÇAK, H. A.. "1990 Input-Output Table of North Cyprus and Sectoral Analysis", *METU Studies in Development*, Vol. 24, No. 1, Middle East Technical University, Ankara, (in Turkish), 1977, pp. 19-45.
13. FLETCHER, *op. cit.*, p. 470.
14. WANHILL, S.. *The Economic Impacts of Tourism in Respect of Job Creation and Project Assessment*, Working Papers, School of Service Industries, Bournemouth University, 1997, UK, p. 1.
15. BIÇAK, H., *op. cit.*, p. 31.
16. KATIRCIOĞLU, S. and BIÇAK, H. A.. "The Economic Impact of the Overseas Students on the North Cyprus Economy", *Journal for Cypriot Studies*, Vol. 2, No. 3, Eastern Mediterranean University, Gazimağusa, North Cyprus, 1996, p. 236, 237.
17. BIÇAK, H., *op. cit.*, p. 31.
18. The aim was to carry out a research to generalize the results to all of the Turkish tourists, irrespective whether they come through a package tour or independently. As the expenditure patterns of the two groups are not alike this was not possible. Further findings did not allow the study to generalize the findings to all Turkish tourists that come through a package tour as Didim and Hayal tourism agencies had offered special reduced prices for travelling and accommodation. Thus, the survey targeted a specific group of Turkish tourists from the middle income class.
19. BIÇAK, H. and ALTINAY, M.. "Economic Impact of the Israeli Tourists on North Cyprus", *Annals of Tourism Research*, Vol. 23, No. 4. 1996, pp. 928 -931.
20. KATIRCIOĞLU, and BIÇAK, *ibid*, p. 239, 250, 251.

PAKET TURLARIN KUZEY KIBRIS EKONOMİSİNE ETKİSİ

ÖZET

Bu çalışmada 1977 yılı yaz aylarında Kuzey Kıbrıs'a tatil yapmak üzere gelen Türkiyeli turistlerin Kuzey Kıbrıs ekonomisine katkıları araştırılmıştır. Paket tur olarak Didim ve Hayal turizm acentelerinin Kıbrıs'a getirdikleri 6000 turiste yönelik olarak verilen 100 anket ile Türkiyeli turistlerin harcamaları belirlenmiştir. 1990 yılı girdi çıktı tablolarından elde edilen çarpımların kullanımı ile Türkiyeli turistlerin Kuzey Kıbrıs ekonomisinde yarattıkları üretim, gelir ve ihracat belirlenmiştir. Kuzey Kıbrıs'ta ortalama 7 gece kalan Türkiyeli turistler günde kişi başına 5.01 m. TL. (\$ 33.7) harcayarak, toplam 210,420 m. TL (\$ 1.4m.) harcamışlardır. Söz konusu harcama Kuzey Kıbrıs'ta 412,423 m. TL (\$ 2.8 m.) üretim, 281,963 m. TL (\$ 1.9 m.) gelir ve 50,501 m. TL. (\$ 0.3 m.) ithalat yaratmıştır. Üretim, gelir ve ithalat turizm çarpanları sırasıyla 1.96, 1.34 ve 0.24 olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonunda Türkiye'den daha fazla Türkiyeli turist getirilebilmesi için turizm acentelerinin teşvik edilmesi, Türkiye'den Kıbrıs'a tarifeli uçak seferlerinin artırılması ve iyileştirilmesi, otel ve Kuzey Kıbrıs'ın alt yapısının daha ileriye götürülmesi ve turistlerin istek ve ihtiyaçlarının belirlenmesi için daha fazla araştırma yapılması önerilmiştir.

OSMANLI YÖNETİMİNDE KIBRIS EKONOMİSİNDEN BİR KESİT

Taçgey DEBEŞ*

ÖZET

Kıbrıs'ın Osmanlı yönetimi dönemine ait batılı kaynaklar, bu dönemi genellikle çöküntü ve durgunluk devri olarak nitelerler.

Osmanlı döneminde Kıbrıs'ta ciddi bir nüfus azalması olmaması; idarî düzende yerli halka geniş olanaklar tanıyan millet sistemi; iç ve dış ticaretle genel ekonomik yapı; bu yöndeki savları çürütür niteliktedir. Kaldı ki Osmanlı arşivleri de bu yargıyı çürütecek zengin malzeme ile doludur.

Bu çalışmada Osmanlı döneminin ilk Kıbrıs bütçesi de yer almakta ve irdelenerek Osmanlı döneminin durgunluk ve çöküntü devri olmadığına kanıt olarak gösterilmektedir.

I. GİRİŞ

Kıbrıs'ın Osmanlı Yönetimi dönemine ait batılı kaynaklarda, kasıtlı olması muhtemel iddialardan biri de, bu dönemin her açıdan tam bir çöküntü ve durgunluk devri olmasıdır. Genel Kıbrıs tarihlerinde bu dönem ya çok kısa geçilir, ya da yanıltıcı ve aşağılayıcı ifadelerle anlatılır. Rum-Yunan yazarların bu tür yaklaşımları, bugünkü şartlarda bir dereceye kadar anlaşılabilir; ancak benzer tutumlar bazen tarafsızlıklarından şüphe etmediğimiz yazarlar için de geçerlidir¹. Bu ise bize bu önemli dönemin henüz ne kadar yetersiz incelendiği konusunda bir fikir verir. Gerçi son zamanlarda bazı yararlı çalışmalar bu konuyu iyice irdemeğe başlamıştır²; ancak özellikle Osmanlı-Türk arşivlerinin kullanıldığı monografik çalışmalara ihtiyaç vardır. Elde mevcut kaynaklardan dahi, bu dönemin, iddia edildiğinin aksine genelde kötü yönetilmediğini; yerli nüfusun bu dönemle ilk aşamada adeta bir rönesans yaşadığını; ekonomik yaşamın buna paralel olarak geliştiğini; adaya zamanla yerleşen Türk nüfusun ise, ekonomik katkılarının yanı sıra, Osmanlı İmparatorluğu'nun genel sanat çizgisi paralelinde değişik sanatsal faaliyetlerde bulunduğunu görmek, objektif bir

*Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Yüksek Okulu öğretim görevlisi

açından bakıldığı zaman, rahatça mümkündür. Bunun tam bir açıklığa kavuşması, Osmanlı-Türk arşivinin bu konudaki birincil kaynaklarını bir an önce ilim alemine sunmakla olacaktır. Biz, özellikle Kıbrıs'ta ekonomik yaşamla ilgili, çoğunlukla orijinal Osmanlı kaynaklarını kullanan yabancı yazarların görüş ve vardıkları sonuçlar doğrultusunda, Kıbrıs'ın, Osmanlı döneminde ekonomik yönden çökmüş veya durgun olmadığını, aksine göreceli bir hareket içinde olduğu savını desteklemeğe çalışacağız. Bu konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda ilginç olan bir başka nokta da, Osmanlı yönetimiyle birlikte gelen büyük değişiklik ve yararların inkâr edilmemesine karşın, varılan sonuçlardaki önemli farklılıklardır. Örneğin en tutucu tarihçiler dahi bu yönetimle gelen şu iki temel değişikliği kabul etmek durumundadırlar:

- 1- Ortodoks Kilisesi'nin Katolik tabiiyetinden libere edilip bağımsızlığının tanınması ve haklarının garanti altına alınması,
- 2- Uzun bir süredir geçerli olan ve yerli halkın bir meta gibi toprakla birlikte alınıp satılmasına izin veren feodal sistemin sona erdirilmesi.

Öyle görülüyor ki iki temel değişikliği anlamadan, Osmanlı dönemini hakkıyla değerlendirmek mümkün değildir. Ancak bir burada sadece konumuzu ilgilendirdiği kadıyla ve çok ana hatlarıyla bu iki değişikliğe değinmekle yetineceğiz. Ortodox Kilisesi'nin bağımsızlığının ve daha sonra da temsiliyet hakkının tanınması, başta bu toplumun *millet* sisteminden de yaralanarak süratle ve etkili bir şekilde organize olmasını sağlamıştır. Kilise hiyerarşisi ve Osmanlı döneminin hoşgörülü yönetimi, yerli halk arasında etkili bir iletişim ve dayanışma ağının yerleşmesine de büyük ölçüde sebep olmuştur. Kendilerine tanınan imtiyazlar sonuna kadar kullanılmış ve İmparatorluğun zayıf anlarında, adadaki hakim unsur, Osmanlı valilerinden ziyade Ortodoks Piskoposlar, yani kilise olmuştur³.

Sözü edilen ikinci değişiklik de en az birinci kadar önemlidir. Birinci değişikliğe inanç özgürlüğü kazanan halk, bu ikinci değişikliğe de ekonomik özgürlüğüne kavuşmuş oluyordu. Bundan önce halkın büyük çoğunluğunu oluşturan ve *Parici* denen ve medenî hiçbir hak ve özgürlüğü olmayan halk, artık toprak sahibi olabiliyor, miras bırakabiliyor ve neticede vergi veren –Homos Economicus- statüsüne kavuşuyordu. Bunun yarattığı pekçok positif gelişmenin başlıcalarından biri de dağılıma olan etkilerdir. Artık yaratılan servet kısıtlı bir sınıfın elinde kalmaktan ziyade, bu serveti yaratanlarda kalıyordu. İleriki asırlarda bu durum Rumlar tarafından yine istismar edilecek ve yüksek faizli kredilerle gerçek üreticilere kan ağlatacaktı.

II. OSMANLI DÖNEMİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çizilen çerçeveden bakıldığı zaman bu dönemin değerlendirilmesinde etkili diğer faktörleri irdelerken daha gerçekçi bir perspektif yaratmak mümkündür. Bir dönem değerlendirmesinde kullanılacak ana faktörler ise Osmanlı dönemi

için genelde olumlu sonuçlar vermektedir. Bu faktörleri demografik değişimler, idarî düzen, iç ve dış ticaret ve genel ekonomik yapı başlıklarıyla sıralamak mümkündür. Bunların herbirine ayrı ayrı bakmakta yarar vardır.

1- Demografik Durum

Osmanlı yönetimi altındaki nüfus hareketlerine tarafsız bir gözle bakıldığı zaman şu sonuçları çıkartmak mümkündür: Herşeyden önce bu dönem için kaynak olarak kullanabileceğimiz eserler Kıbrıs'ın nüfusunu, bağdaştırılmayacak farklı rakamlarla ifade etmektedir. Üçyüz yıllık dönemde tabii ki iniş ve çıkışlar olmuştur, ancak bu dalgalanmalar hiçbir zaman aşırı derecelere ulaşmamıştır. Bu konuda en çok kaynağı değerlendirmiş olan Sir George Hill'in, *A History Of Cyprus*⁴ adlı kitabının ilgili bölümünden ve diğer kaynaklardan yararlanan çalışmalarda, ada nüfusunun 1570'de yaklaşık 200 000 kişi olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamı Lala Mustafa Paşa'nın fetih sonrası yaptırdığı, tahrir deneni genel nüfus sayımı da doğrulamaktadır. Bu tahrire göre adada 85 000 vergi yükümlüsü bulunmaktadır ki bu da genel nüfusu yaklaşık 200 000'e yükseltir. İlginç olan 1877'de İngiliz Konsolos Watkins tarafından yapılan tahminde de, ada nüfusunun 200 000 olduğudur. Biz bu iki toplamı en gerçekçi tahminler olarak kabul ettik. Bu süre içinde, nüfus bu rakam civarında oynamıştır. Oysa başta belirtilen büyük farklılıklar kaynaklarda mevcuttur. Örneğin 1596'da İtalyan Dandini adanın tüm nüfusunu 30 000 olarak gösterirken, yine bir batılı Accidas aynı ada nüfusunun 1600'deki durumunu 250 000 olarak kaydeder. 1670'lerde Evliya Çelebi'nin tahmini olan 180 000 daha gerçekçi görünmektedir. 18. Yüzyıl için 12 yıl arayla iki İngiliz'in verdiği rakamlar da bağdaştırılmaz. Pacocke 1738 yılı için ada nüfusunu 80 000; Drumond 1750 yılı için aynı nüfusu 200 000 olarak gösterir⁵. Nüfus hareketlerinin izahı, kuraklık yıllarının uzaması sonucu göçler ve özellikle 19. Yüzyılda Yunan ve diğer yabancı devlet uyruğuna geçenler olarak gösterebiliriz. Bu arada 20-25% arasında bir Türk unsurun da bu nüfus içinde her zaman yerini aldığını görürüz. Pekçok irdeleme ve incelemeğe müsait olan bu konuda bizim amacımız için ortaya çıkan sonuç, bu dönemde çok ciddi bir nüfus azalmasının yaşanmadığıdır.

2- İdari Düzen

İdarî düzenden bahsederken bu konuda Osmanlı İmparatorluğu'nun geliştirdiği ve yerli halka epey özerklik tanıyan Millet Sistemi'ni de zikretmek gerekir. Bu sistemde gayri Müslim halkın en üst düzeyde dahi temsil hakkı olan liderleri Etnarhları, kendi seçtikleri başpiskoposlarından başkası değildir. Osmanlı

döneminin bazı yıllarında bu liderlerin güçleri o derece arttı ki İngiliz yazar Sir Harry LUKE'nin ifadesiyle⁶ adayı sanki onlar yönetmektedirler. Osmanlı-Türk yönetimine yöneltelen eleştirilerin başında sık sık yapılan idarî değişiklikler gelir. Oysa bu 300 yılı aşkın dönemde gereksinmelerden ötürü yapılan değişiklikler o kadar fazla sayılmaz. Yaklaşık yüz yıl Sultan adına yönetilen ada 1670'de Kapudan Paşalığa bağlanmış; 1702'de Sadrazamlığa devredilmiş; 1745-48 yıllarında kısa bir dönem tekrar vilâyet sistemine dönülmüş; ancak Sadrazam'a bağlılık bu dönemden, sonra tekrar tekrar kurulmuştur. 1785'ten Tanzimata kadar vilâyet sistemi devam etmiştir. 1839'dan sonra Osmanlı İmparatorluğu genelinde cereyan eden reform hareketleri doğrultusunda bazı değişiklikler denenmiş, bu ise yabancı güçlerin eleştiri odağı olmuştur. Oysa görülüyor ki 1570-1840 arası yani 270 yıllık dönemde beş kez idarî düzenleme yapılmış ki, bu İngiliz yönetimiyle karşılaştırıldığında o kadar da kötü değildir. 1878'de ada yönetimini üstlenen İngiltere 1914'de tek taraflı olarak adayı ilhak etmiş bu durum ancak 1923'de Lozan'da tasdik görmüştür. 1925'de ise Kıbrıs'ın statüsü bir Taç Kolonisi olarak yeniden değiştirilmiştir⁷. Neticede Türk döneminden çok daha az süren İngiliz yönetimde meydana gelen bu yönetsel değişikliklerin farklı yorumlara açık olduğu görülür ve gereksinmelerden kaynaklanan hukuksal değişikliklerin illâ kötü olarak gösterilmesi doğru olmaz.

3- İç ve dış ticaret ve genel ekonomik yapı

İç ve dış ticaret ve genel ekonomik yapı, asgarî kapsamları itibarıyla dahi olsa çok geniş olduğundan ayrı birer çalışma gerektirir inancındayız. Dolayısıyla biz de Osmanlı döneminin ilk yıllarında yapılan bir bütçeden yararlanarak bu konulara ışık tutmağa çalışacağız.

III. İLK BÜTÇE

Osmanlı fetih harekâtı henüz bitmemişken Lala Mustafa Paşa tarafından başlatılan tahrir –genel sayım- bu alanda yapılan çalışmalara örnek olacak niteliktedir. Tahrir genel bir nüfus sayımı olması yanısıra, ülke ekonomisinin gücünü ortaya çıkartmak ve mülkiyet sorunlarının çözümlenmesinde kullanılan çok geniş kapsamlı bir çalışmaydı⁸. Kıbrıs'ın Türk dönemi ilk yıllarına ait en sağlıklı bilgilerin bu sayım neticesinden elde edilebileceği kesindir. Ekim'den itibaren 1571 ve 1572 yıllarını kapsıyan ilk bütçe bu tahririn bir parçası olarak hazırlanmıştır ve bugünkü ileriye yönelik bütçelerin aksine geriye dönüktür. Yani verilen rakamlar gerçekleşmiş gelir ve harcamaları göstermektedir. Akçe ile verilen rakamları 60 Akçe=1 Altın ölçümüyle altına çevirerek şöyle özetleyebiliriz:

Kıbrıs'ın İlk Bütçesinin Özeti			
Gelir		Gider	
Merkezî Hükümetten Transfer	51491	Toplam Gider	145184
Mahallî Kaynaklar	121566	Kıbrıs Hazinesinde Mevcut	27962
Gelirde Hata	1		
Toplam	173058		
Giderde Hata	88		
	173146		173146

Çok kaba bir hesaplamayla bir altın sikkenin ağırlığının 10 gr. olduğunu ve bunun bugünkü değerinin yaklaşık 15 milyon TL olduğunu varsayarsak bu rakam bize bugünkü rayiçle 2,597,190,000,000 (2 Trilyon 600 Milyar) TL verir ki bu da 425 yıl önceki ekonomik faaliyetlerin pek de durgun olmadığını bir başka kanıtını oluşturur.

Gelir ve Gider hesaplarına daha yakından baktığımız zaman mahallî gelir kaynaklarını ve bunların girdilerini açıkça görürüz. Şöyle ki (Akçe Olarak):

1- Kira Gelirleri	
a- Lefkoşa ve Mağusa'daki icarlar	2,414,438
b- Limasol'daki Dalyanlardan	54936
c- Tuz İmalâtından	72552
d- Piskoposluk'tan Alacaklar	79594
e- Bahçe ve Bostanlardan	2673
f- Şeker İmalâthanelerinden	50110
2- Cizye Vergisi (Toplam Hane Sayısı 23000)	1393213
3- Koyun Hakkı	104374
4- Tezkere Resimleri	349029
5- Sahipsiz Mal ve Hayvan	59859
6- Değişik Gelirler	1737202
7- Nüzül ve Sürsat Vergisi	975976
İstanbul'dan Transferler	3089454
Hatalar	5339
TOPLAM	10388747

Giderler tarafına da bakmadan tabii ki doğru bir tablo ortaya çıkmaz.
Giderler üç sınıfta toplanmışlar. Şöyle ki:

1. Maaşlar	
A-Yıllık	
a- Beylerbeyi	1093700
b- Sandık Emni	214500
c- Mağusa Beyi	240000
d- Baf Beyi	95698
e- Limasol Beyi	8100
Toplam	<u>1651998</u>
B- 3 Aylık	
a- Kale Muhafızları	6489830
b- Siviller	<u>226629</u>
Toplam	<u>6716459</u>
2. İnşaat ve Tamirat Giderleri	
a- Mağusa	63063
b- Lefkoşa Su İşleri	25800
c- Lefkoşa ve Mağusa Camilerinin Minareleri	4000
d- Limasol Şeker İmalathanesi	5274
Toplam	<u>98137</u>
3. Diğer Giderler	
a- Limasol Haricindeki Şeker İmalathaneleri	103105
b- Tayfalar İçin Giderler	52346
c- Pamuk İşçilerine Ödemeler	31293
d- Diğer Değişik Giderler	55904
e- Nakliye	3323
f- İp ve Zeytinyağı Alımı	8305
g- Bir Şehit Ailesine Ödeme	1188
Bakiye	1677689
GENEL TOPLAM	10399747

IV- KIBRIS'IN İLK BÜTÇESİ HAKKINDA BAZI YORUMLAR:

Kıbrıs'ın Osmanlı dönemindeki ilk bütçesi hakkında aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

- 1) Herşeyden önce modern muhasebe kurallarının kabulünden çok öncelere ait bu bütçedeki detaylar oldukça doyurucudur. Bu cümleden olmak üzere 1571'de İnebahtı'nda imha edilen Osmanlı Donanması'nın yarattığı geçici panik, Kıbrıs'ta derhal hissedilmiş ve bütçenin büyük bir kısmı savunma harcamalarına gitmiştir. Örneğin kale muhafızlarına harcanan miktar olan 6489830 Akçe, olağanüstüdür.
- 2) Açıkça görülebileceği gibi bu ilk bütçe merkezden sübvansiyeye edilerek dengelenebilmiştir. İç kaynaklar giderleri karşılayamamış, değiştirilen vergi sistemi ve Osmanlı Sultanı'nın bu konudaki kesin tutumunu belirten fermanı böyle bir sonuç doğurmuştur. Sultan 2. Selim'in ada halkına 'Adaletli ve ılımlı davranın' emri, örneğin Cizye denen kafa vergisinin en hafif şekliyle uygulanmasını sağlamış ve tabiatıyla bu 'ılımlı yaklaşım' ekonomik kayıplara yol açmıştır. Cizye bir kafa vergisi iken, ilk Osmanlı yöneticileri onu bir Hane Vergisi olarak görmüş ve 60-100 akçe arası olan uygulamanın tamamını alt limit olan 60 akçeden toplamıştır. Neticede 23000 haneden 23000 altın toplanmıştır. Hill'in verdiği bilgiye göre bu hesaplamalara aşına olan Bernard Sagredo adlı tarihçi, özellikle vergileri kasederek böyle az bir ekonomik gelir için Kıbrıs'ın alınmasını mantıksız bulduğunu, daha iyi tutumun Kıbrıs'ın Venedik yönetimi altında bırakılarak onlardan yıllık bir kiranın olduğunu yazar⁹. Bu durumu 'ekonomik olanakları yeterince kullanamama' beceriksizliğine bağlar. Bir bakıma bu nokta Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs'ı finansal sebeplerle almadığını da kanıtlamış olur.
- 3) Tıpkı İngiliz döneminde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yıllarında da arsa spekülasyonu başgöstermiş, terkedilen arsalar İstanbul kapitalistleri tarafından fiyatlar bulmağa başlamış; ancak bir ferman, bu tür spekülasyonların önünü alarak kiraya verilen mülklerin bu sunî oluşumlardan önceki fiyatlarla kiralanması kararlaştırılmıştır. Buradaki ilginç olay şudur: Mülklerin serbest pazar oluşumlardan önceki fiyatlarla kiralanması kararlaştırılmıştır. Diğer ilginç olay, serbest pazar koşullarının kabul edilip benimsenmesine karşın, bu koşulların istismarına gidilmesi durumunda merkezden yapılan kesin müdahaledir. Bunun sebebi yerli halkın toprak sahibi olmasını önleyeceği konusundaki endişedir.
- 4) Gelirler bölümündeki başlıklardan Osmanlı Türkleri'nin hiçbir ekonomik faaliyeti kısıtlama yönüne gitmediğini, aksine indirilmiş vergi mükellefiyetleriyle bunu, artırma yoluna gittiğini görürüz. Örneğin

Limasol'daki dalyanların, Lârnaka ve Limasol'daki tuz çıkarma çalışmalarının, şeker imalâthanelerinin bu aşamada hep faaliyette olduğunu görürüz. Tabiatıyla bazı ekonomik faaliyetler zaman içinde kaybolmuş, onların yerini başkaları almıştır. Örneğin Lüsignan ve Venedik dönemlerinde önemli bir ekonomik aktivite olan şeker imalâtı, Osmanlı yönetiminin ilerleyen yıllarında gözden düşmüş ve adeta kaybolmuştur. Ancak bunun sebepleri ayrı bir inceleme konusudur¹⁰. Bu bütçede ilk yıllarda Limasol'daki şeker imalâthanesinin tamiri için 5274 akçe harcandığını görürüz. Limasol haricindeki diğer şeker imalâthanelerine yapılan harcamalar ise bunun çok üstünde olup 103105 akçedir.

- 5) Yaklaşık bir yıl süren Kıbrıs neticesinde zarar görmüş kaleler, su yolları, camiye çevrilen Latin kiliselerin ilâveleri için 98137 akçe ayrılmıştır. Daha fethin ilk yılında Lefkoşa için bir su projesi yapılmış ve bu projeye 25800 akçe harcanmıştır. Bu arada Mağusa muhasarası esnasında tahrib olan surların tamiri de bu bütçede yer alan ödeneklerle yapılmıştır. Hatta bu iş için Anadolu'dan özel ustalar getirilmiştir.
- 6) Beylerbeyi'nin ve diğer görevlilerin maaşları da bu bütçede bayağı yüksek bir oran tutmaktadır. Özellikle Beylerbeyi 1093700 akçelik bir gelir almaktadır. Hangi kriterler kullanılırsa kullanılsın bu büyük bir rakamdır. Ancak bu dönemde Beylerbeyi'nin sadece Kıbrıs adası değil, çevre illerin de yönetiminden sorumlu olduğunu ve aynı zamanda dönemin en büyük İmparatorluğu'nu temsil ettiğini hatırlamakta fayda var. Aynı şekilde İngiltere'nin 1878'den sonra adada İngiliz valilerine yaptığı ödemeler de aynı yüksek oranlara ulaşacaktır¹¹.

V. SONUÇ

Kıbrıs ekonomisinin daha geniş bir perspektif içinde analizi, öyle görülüyor ki Osmanlı dönemi ekonomik ve sosyal yapısı iyice incelenmeden mümkün değildir. Bunun da hakkıyla yapılabilmesi için daha çok birinci kaynağın ilim aleminin kullanımına bir an önce sunulması gerekir. Tıpkı bu yazımıza konu olmuş Kıbrıs'ın İlk Bütçesi gibi. Ancak o zaman, ön yargılarla dolu batı tarihçilerinin hegemonyasından kurtulunabilecektir.

NOTLAR VE KAYNAKLAR:

1. LUKE, H., *Cyprus Under The Turks 1571-1878*, Oxford, 1921. NEWNAN, P., *A Short History Of Cyprus*, London, 1940.
2. Örneğin İNALCIK, H., *Ottoman Policy And Administration In Cyprus After The Conquest*, The First International Congress On Cypriot Studies, Ankara, 1971. GAZİOĞLU, A.C.. *The Turks In Cyprus A Province Of The Ottoman Empire*, London, 1990. Bunlara ilâveten Kıbrıs Araştırmaları Merkezi tarafından Kasım 1996'da düzenlenen I. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi ve burada sunulan bildirilerin *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi Cilt 2, Sayı 4* olarak basılan özel sayısı bu konuda ciddi katkılar sağlamıştır.
3. LUKE, H. *Cyprus Under The Turks 1571-1878*, Oxford 1921. S. 76-85.
4. Bu konuda bak. HILL, George. *A History Of Cyprus*, I- IV, Cambridge University Press, Cambridge, 1952.
5. Lala Mustafa Paşa'nın yaptırdığı tahrirle Watkins, Dandini, Accidas Evliya Çelebi, Pacocke, Drumond'tan alınan sayılar, HILL, a.g.e.'den alınmıştır.
6. LUKE, a.g.e., İNALCIK, a.g.e., s.65.
7. FEDAI, Harid. "Taç Kolonisi Kıbrıs'ta Evkaf Dairesi'nin Yönetilmesine İlişkin Kral Fermanı", *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1 Kış (1997), s. 85-105.
8. SAHİLLİOĞLU, H.-*Kıbrıs'ın İlk Bütçesi*, Belgeler Dergisi Cilt 4, 1967.
9. Sagredo'ya atfen söylenenler HILL, a.g.e.'den alınmıştır.
10. Bunun önemli sebeplerinden biri Afrika'dan Amerika'ya yönelik yoğun zenci esir ticareti ve bu sayede üretilen ucuz şekerdir.
11. Bak. *The Handbook Of Cyprus* 1913 Revised and Edited By LUKACH, H.C. and JARDINE, D. J., London , 1913, s. 113.

A SECTION / PERIOD FROM CYPRUS ECONOMICS IN THE OTTOMAN RULE

ABSTRACT

The western sources generally define the Ottoman period of Cyprus as a corruption and stagnation period.

Not having a serious population decrease during the Ottoman period, the system of nation which gave generous opportunities for local people in administration, domestic and foreign trade and general economic structure tend to refute these arguments. Moreover, the archives of Ottoman are full of documents that refute these ideas.

In this study, the first Cyprus budget during the Ottoman period has been examined and discussed and shown as evidence to prove that the Ottoman period has not been a period of corruption and stagnation.

GENERAL POPULATION CENSUS (15 DECEMBER, 1996) AND SOME OF THE IMPORTANT GOVERNMENT DECISIONS AND LEGISLATION PERTAINING TO POPULATION IN THE TRNC

Feridun Kemal FERİDUN*

ABSTRACT

This article gives the findings of a recent population census held in the TRNC on the 15th December, 1996.

In the light of the said population census results I have tried to show below how the government decisions and legislation affected the population dynamics. Legislation pertaining to population can be considered to constitute a population policy.

It is very clear that legislation pertaining to population and all the implementations aim to promote the people's status in health, education and sustainable population size for the social and economic structure of the country.

Since ancient times, communities have attached importance to gathering information about their population structure. Such information is compiled using different methods and systems in different countries. Demographic research is undertaken by carrying out population censuses, population registers, sampling surveys and projections or estimations. No matter which system or method is utilised, the purpose of such studies is to determine the social, demographic and economic structure of the population and the trends.

In Cyprus the actual population censuses started to be held in Ottoman Period, (1571-1878). However, the regular population censuses can be seen in the British Period (1878-1960).

For the first time the population census was held in 1881 and until 1931 for every 10 years it was renewed. Following the 1931 census, 1941 population

*Director of Statistics and Research Department, State Planning Organisation, Prime Ministry. Part-time lecturer in the Department of Business and Economics, Eastern Mediterranean University. Tel (392) 227 8037, Fax (392) 228 5988, e-mail: Feridun@Benet.be.emu.edu.tr.

census could not be realised because of the World War II. After 15 years the population census could be realized in 1945.

After the proclamation of the Republic of Cyprus on the 16th August 1960, the Population and Agriculture census was held on the 11th December 1960¹. For a long period the political sensitivity of the ethnic composition of the population in the Island became a great impediment for the population censuses. Ethnic dualism and constitutional rights pertaining to the population size of each ethnic groups always reflected negative effects on the realization of population censuses regularly.

After 1963 when the political conflict started between the two communities, till 1974 from time to time Turkish Administrations held, not exactly the General Population censuses, but a kind of census to find out the number of the Turkish People living on the island. After the Turkish intervention of 1974, a Manpower Census was held by the Autonomous Turkish Cypriot Administration in 1975 but quite a large number of the Turkish population was at the South part of the island and their absence caused an incomplete population census the result of which has never been disclosed by the authorities. But at least for several years this incomplete data served and was considered as a sampling survey for the estimation and projections of Turkish population.

In Vienna during the 3rd round Cyprus Negotiations on the 2nd August 1975 a population exchange agreement² was signed by Turkish Leader Mr. Denktash and Greek Leader Mr. Clerides. After the implementation of the said agreement dominantly and homogenously the North part of the island was inhabited by Turks and South by Greeks. After 1974 several attempts to hold a general population census has failed due to financial, political and technical reasons.

At last, with a government decision on the 17th April 1996, same kind of a population census was held on the 16th December 1996, almost 36 years after the 11th December 1960 population census.

1996 GENERAL POPULATIONS CENSUS³

According to the 15 December 1996 General Population Census the de-facto population of the TRNC reached 200,587, which represent the actual population in the country on the census day. The population is 188,662 which consist of people whose "usual residence" is in the country.

Compared to 162,676 in 1986 a decade earlier, the total population has increased by 37911 persons or 2.1%. This increase depends on natural increase and positive net migration.

According to 1996 figures the sex ratio is 112% and 52.8% of total

population is male and 47.2% is female. However, women are slightly less than half of the population in the lower age groups but a higher proportion of the population in the higher age groups. TRNC is dominantly populated by Turkish people which is 98%. The rest are Greek Cypriots (384), Maronites (173) and others (2766).

Break down by subject of the 200,587 people living on the census day the citizens of the TRNC 164,460 (82%), citizens of the Republic of Turkey 31,977 (16%) and other 4,150 (2.0%).

The citizens of the TRNC by place of birth indicate that 83.5% are born in Cyprus, 14.5% in Turkey and 2.0% in the third countries.

AGE STRUCTURE

The median age is 27.7, age dependency ratio is 40.8% and the percentage distribution of the population by major age groups are as follows:

Young Child	:	0-4	13221	6.59	(%)
Child	:	5-14	31049	15.48	"
Youth	:	15-24	45860	22.86	"
Adult	:	25-59	90295	45.02	"
Elderly	:	60+	20162	10.05	"
		65+	14033	7.00	"
Total	:		200587	100.00	"

The age structure of the state has been stable for more than a decade and indicates the characteristics of a country somewhere between developed and developing stages.

When we look the geographical distribution of the population we can observe that Nicosia district is the home of 44.8% of the population, followed by Famagusta with 35.9% and Kyrenia with 19.3%.

52.77% of the total population live in urban while 47.23% live in rural area.

SOCIAL AND ECONOMIC CHARACTERISTICS

The literacy rate, as the percentage of those at the age of 6 and above is 93.46 per cent. Illiteracy is slightly higher among women than men. Of the literate population 11.2 per cent are non-graduates, 37.6 per cent are primary school graduates, 12.6 per cent secondary school graduate, 29.5 per cent high school graduates and 9.1 per cent graduates of institutions of higher learning.

The economically active population defined as at the age of 12 and above who are currently employed or seeking employment is 46.96 per cent of the population. The economically active population consists of 72 per cent male population and 28 per cent female population 11.94 per cent of the economically active population are unemployed. Two third of the unemployed are men and one third women.

Of the total working population 14.18 per cent are self employed, 4.56 per cent employers, 79.53 per cent wage and salary earners and 1.73 per cent unpaid family worker. The services sector, including governmental and local administration services is the largest employer employing 38.31 per cent of those currently working. Agriculture employs 7.31 per cent, manufacturing 13.60 per cent, construction 7.03 per cent, trade and tourism 18.40 per cent, transportation and communications 6.13 per cent and banks and financial institutions 7.49 per cent.

The average family size in the TRNC is 3.56 persons. This number is slightly lower in cities and slightly higher in rural areas.

According to the census results the unemployment rate in the TRNC is 6.4% and employment rate is 46.3%

It becomes evident from the population data for recent years that the annual rate of growth is around 1.1%.

When we consider the age 12 and above the marital status of the population show 35% single, 58% married, 5% widow, 2% divorce.

Fertility:

For the last five years the average number of yearly births is 2670 this gives a crude birth rate between 15 to 17 per thousand.

The age-specific fertility pattern has changed and while the peak of the fertility was in the 20-24 age-group during the period of 1978 to 1986, it has changed since 1987 to the 25-29 age-group. Recent years 25-29 age group expresses higher fertility than the 20-24 age-group. Total fertility rate is less than 2.1 which is at the below replacement level fertility. Gross and the net reproduction rates is slightly below 1.0. General fertility rate is 52 births per thousand woman at the reproductive span.

Illegitimate or extramarital births do not pose a problem in the TRNC as the number is negligible.

Mortality:

The number of yearly deaths varies from 1500 to 1300 during the periods 1986-1996, which is giving a crude death rate between 10-8 per thousand.

Infant mortality rate was 25 per 1,000 live births in 1979 but gradually this figure decreased and the latest figure for 1996 is 11 per 1,000 live births.

Life expectancy at birth for the male is 72 years, and for the female 77.

Nuptiality and Divorce:

The crude marriage rate varied between 8 to 6 per thousand during the years 1986-1996.

For the males the average age at marriage was at the peak in 1996 it was 28.3 and the lowest average age at marriage was 26.3 in 1988 during the periods 1986-1996.

For the females the average age at marriage was at the peak in 1989 it was 25.5 and the lowest was 22.9 in 1987 during the years 1986-1996.

Divorces are increasing numerically but the indicating proportional dimensions do not seem significant when compares with the European Countries. The crude divorce rate has been stable since 1986 with 1.6 per 1,000.

Migration:

Migration movements are the most important social illness of the island since the ancient times .

Specially the changes of the political status quo in the island always caused mass exodus from or to the island due to the establishment of the new order. No doubt government decisions and legislations are the significant elements for this process.

In our recent history there were a lot of political mile stones which we can observe population movement from the island. These are the changing administration from ottoman to British in 1878, the annexation of the island in 1914 by the British. Treaty of Lausanne and the establishment of the Republic of Turkey in 1923, during the proclamation of the Republic of Cyprus in 1960 and after the Turkish Peace Operation in 1974.

Carrying capacity of the island is also an important factor for the population movement.

After 1974 very intensive population movement can be observed between

the Turkish Republic of Northern Cyprus and the Republic of Turkey. This trend was very normal and natural due to the geographical distance, cultural relations, ethnic unity, economic and social factors. It is not possible to think the non-existence of this social phenomenon within the framework of the mentioned factors.

The 1996 General population census results showed there were 31,977 Turkish Citizens living on the island as university students, employees, tourists and other status. Meanwhile there are 23,924 Turkish Republic of Northern Cyprus citizens who were born in Turkey.

According to some estimations the positive net migration is about 30,000 after 1974⁴.

GOVERNMENT DECISIONS AND LEGISLATION

Change in population size, geographic distribution, composition and process may be influenced by government decrees and legislation. Some of the legislation affecting population is intentionally designed to influence one or more aspects of a nation's population. However much of the legislation affecting population has some other goal as its primary aim⁵.

Population growth can be retarded by attempting to manipulate one or more of the three population process of mortality, migration and fertility⁶.

Population policies and politics are two different things, and yet they are closely related. In brief, politics is primarily concerned with gaining and retaining power over the actions of governments, including policy making. Policies are the actions taken by government to achieve their goals and objectives⁷.

In the attached documents Government decision and relevant provision of legislation pertaining to population in the Turkish Republic of Northern Cyprus are given.

All the implementation are aiming to promote the people's status in health, education and sustainable population size for the social and economic structure of the country.

Concentration to upgrade the life quality of the citizens should have precedence over the size and quantity.

CONCLUSION

When we observe the demographic indicators of the Turkish Republic of Northern Cyprus between the years 1975 to 1997, fertility, mortality and age structure indicators reflect the similarity with the developed countries in our

globalised world.

Human rights, male and female equality, female labour force participation rate, household structure, qualities of secular, social legislative state, implementation of democratic parliamentary system, liberal abortion law being implemented in contemporary societies, high literacy rate, decreasing marriage rate, increasing divorce rate, compulsory education up to age 15, high enrolment ratio, low infant mortality rate, high life expectancy at birth, average marriage and fertility ages and above all the modern way of thinking of citizens prove us that our society is at the threshold to be the candidate of the second demographic transition.

APPENDICES

LEGISLATION PERTAINING TO POPULATION IN THE TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

SUBJECT: Population Distribution

According to the Population Exchange Agreement reached in Vienna on the 2nd August 1975, at the 3rd round of the Intercommunal Talks between the two Community Leaders (Mr. R. R. Denktaş and Mr. Clerides) under the auspices of the UN Secretary-General Mr. Kurt Waldheim, the Turkish Cypriots, then living in the south of the Island deprived of all their rights, and surrounded by armed Greek and Greek Cypriot elements from December 1963 to July 1974, were allowed to proceed north with their belongings under an organized programme and with the assistance of the United Nations Force in Cyprus (UNFICYP) and the Greek Cypriots in the North who wished to proceed voluntarily were permitted to move to the South and did so with the help of UNFICYP after verification that the wish to move was voluntary.

Consequently, after the implementation of the said agreement the current position is that the Northern Cyprus is predominantly Turkish and the Southern Part Greek.

The terms of the agreement, which was signed in Vienna on August 2, 1975, were as follows⁸.

- 1) The Turkish Cypriots at present in the south of the island will be allowed, if they want to do so, to proceed north with their belongings under an organized programme and with the assistance of the United Nations peace-keeping Force in Cyprus.

- 2) Mr. Denктаş reaffirmed, and it was agreed, that the Greek Cypriots at present in the north of the island are free to stay and that they will be given every help to lead a normal life, including facilities for education and for the practice of their religion, as well as medical care by their own doctors and freedom of movement in the north.
- 3) The Greek Cypriots at present in the north who, at their own request and without having been subjected to any kind of pressure, wish to move to the south, will be permitted to do so.
- 4) The United Nations will have free and normal access to Greek Cypriot villages and habitations in the north.
- 5) In connexion with the implementation of the above agreement, priority will be given to the reunification of families, which may also involve the transfer of a number of Greek Cypriots, at present in the south, to the north.

SUBJECT: Fundamental Rights, Liberties and Duties

SECTION II.

Rights, Liberties and Duties of Persons.
Articles 14. Personnel Immunity⁹

15. Right to life and Corporal Integrity
16. Liberty and Security of Person
17. Rights Relating to Judicial Trials
18. Rights of Accused Persons
19. Privacy of Individual's Life
20. Inviolability of Dwelling House
21. Freedom of Communication
22. Freedom of Movement and Residence
23. Freedom of Conscience and Religion •
24. Freedom of Thought, Speech and Expression
25. Freedom of Science and Art.
26. Freedom of the Press
27. The Right to Publish Newspapers, Periodicals and Pamphlets
28. The Right to Publish Book
29. The protection of Printing Equipment
30. The Right to Make Use of Means of Communication Other than The Press

31. The Right to Correction and Reply
32. The Right of Assembly and Demonstration
33. The Right to Form Associations.
34. Right to Prove

SUBJECT: Constitutional Provision on the Protection of the Family.

TEXT:
SECTION III.

Social and Economic Rights, Freedoms and Obligations ¹⁰.

Protection of the family
Article 35

1. The family unit is the foundation of the society. The state and other public corporate bodies take the necessary measures and establish the infrastructure to provide the protection of the family, mother and child.
2. Law regulates the right and obligations of a man and a woman at the marriage age to marry and establish a family.

SUBJECT: Marriage and Divorce
Family Courts under the Civil Authority regulate marriage and divorce ¹¹.

SUBJECT: Social Insurance Benefits ¹².

Summary:

1. Maternity Insurance

The following benefits are provided for the insured mother or the wife of the insured husband under the Social Insurance Law currently in force.

- a) Provision of necessary examination and treatment during pregnancy.
- b) Maternity grant for the mother who gives births.
- c) Breast-Feeding allowance for a period of 6 months.
- d) Compensatory payment for the days of incapacity for work, 6 weeks for pre and 6 weeks post-natal period.
- e) If and when required, the mother may be sent abroad for further medical treatment.

2. Marriage Insurance:

Marriage grant is awarded for the insured woman who satisfies prescribed contribution conditions.

3. Old Age Pension

Insured women are eligible to old age pension at the age of 55 whereas men at 60.

4. Death Insurance

Funeral expenses of the deceased insured person are paid and the dependent receives monthly pension.

SUBJECT: Pregnancy¹³

a) Working Hours, Compulsory Leave Employees who work as x-ray technicians and are exposed to x-ray effects, are granted compulsory annual leave of absence for a period of 21 days during the summer season apart and in addition to their annual leave.

Pregnant woman employed in the state health Institutions as x-ray technicians are assigned to other clerical duties during the period of their pregnancy.

b) Leave for pregnancy, births giving and breast-feeding.

1. Leave up to a period of 80 days is granted to woman employed in the public service with full pay; forty days before births and forty days after the delivery of child.
2. After birth the mother is allowed to leave work for one hour in the morning and one hour in the afternoon for each working day, for duration of six months for the purpose of breast-feeding her child.
3. Mother employed in the public service after giving birth to a child, will be granted leave for period of one year, if her doctor with the approved of the Medical Board deems it necessary. This leave will be in addition to her annual vocational and sick leave and six months period will be with half-pay and the other six months without pay.

SUBJECT: Legal Termination of Pregnancy¹⁴.

1. Pregnancy may be terminated without constituting an offence on the following grounds, provided that it is performed by an obstetrician or gynaecologist registered under the law of the Cyprus Turkish Medical Practitioners Association.

- A) During the 10 week period of pregnancy; if the woman is married, by the married couple; if she is not married but is over 18 years of age, she herself; if under 18 by the parents or by written consent of her legal guardian; if mentally disabled, without parents or legal guardian, her consent is not required, in which case a report signed by two specialist doctors of the relevant branch of medicine; or
- B) During the period after the 10 weeks of pregnancy, if the mother's life is threatened or it becomes known that delivery of the baby would result in a deformed or retarded child, or life-time sufferer of a genetically or contagious, incurable disease, then prior to the termination of pregnancy report accompanied by necessary documents prepared by an obstetrician counter-signed by a competent specialist in the relevant branch of Medicine to be submitted to the Directors of Health Services;
- C) If abortion is performed by a certified obstetrician acting on an emergency, to save a life or one of the vital organs that would otherwise result in fatality;

But in such a case, the identity of the woman whose pregnancy has been Terminated and the grounds on which the pregnancy has been interrupted should be reported to the Director of Health Services within 24 hours the latest.

2. Any person acting in violation of the regulations as per sub-section (1) above and performs an abortion on grounds other than those specified therein or persons permitting or overlooking the commission of such an offence, notwithstanding the provisions of any other law upon conviction will be liable to pay a penalty of three million Turkish Lira or to imprisonment for up to three years or both.

SUBJECT: Promotion of a Healthy Generation¹⁵.

With the objective of bringing up a healthy generation, family planning services will commence in the year 1986 and all necessary measures will be taken to educate the public on this subject.

SUBJECT: Advancement of Health Care¹⁶.

Efforts in connection with preventive measures combat against venereal diseases such as AIDS, screening thalassaemia and tuberculosis, vaccination campaigns, mother and child health care, family planning and other health hazards which threaten public health will be increased.

SUBJECT: Primary Health Services¹⁷.

Having taken the necessary measures for the purpose of providing services for mother and health care, for the prevention of contagious diseases for family planning for environmental health, for daily care and treatment of patients, for the prevention of regional, endemic, genetic and social diseases and for the distribution of essential medicine, primary medical services will be extended to all rural areas by a team working under the supervision of doctors stationed at the health centres.

SUBJECT: Advancement of the status of disabled people¹⁷.

The best medical care and occupational rehabilitation for the disabled and handicapped (spastics, mentally retarded, deaf, dumb and blind) will be realised.

SUBJECT: Eligibility for Marriage¹⁸.

6 (1)A person who has not attained the age of 18, whether male or female, cannot have a lawful marriage. But the court under special circumstances and for good reasons and having obtained the consent of the parents or the guardian may grant permission for the marriage of a girl who has completed 16 years of age. In case one of the parents has permanent residence outside the boundaries of the Turkish Republic of Northern Cyprus for a continuous period of five years without break or if the mother or the father is mentally disabled, or if one party is not awarded the custody of the child by order of the court, then that party will not be heard by the court.

In this context residence outside the boundaries of the TRNC means a total period of 240 days of residence every year.

SUBJECT: Arrivals and Departures¹⁹

Summary: A reciprocal agreement signed on the 12th June, 1991 between the

Turkish Republic of Northern Cyprus and Republic of Turkey enabling their citizens to travel for a period of three months duration without the requirement of producing passport identity card will be sufficient.

NOTES AND REFERENCES

1. *Census of Population and Agriculture 1960*, Vol I Population By Location, Race and Sex, Vol II Housing, Volume III General characteristics of the Population of Cyprus, Vol IV Housing (addition volume), Volume V Employment and Education, Volume VI Agriculture. Printed at the printing office of the Republic of Cyprus, 1962-1963.
2. Oberling, Pierre. "The Road to Bellapais" *The Turkish Cypriot Exodus To Northern Cyprus*, Social Science Monographs, Boulder Distributed by Columbia University Press, New York 1982. Page 192.
3. *15th December, 1996 General Population Census Results* (Summary) TRNC Prime Ministry State Planning Organization 26th December 1997, Nicosia.
4. FERİDUN, Feridun Kemal. "Demographic Structure of the Turkish Republic of Northern Cyprus". *Journal for Cyprus Studies* vol.4 issue 1 winter 1998, Eastern Mediterranean University, Center for Cyprus studies. Pages 1-32.
5. HEER, David M. and GRIGSBY, Jill S. "Society and Population" *Population Legislation and Policy*. Third edition. Prentice Hall Foundations of Modern Sociology Series. A Simon and Schuster company Englewood Cliffs, New Jersey 07632, 1992. Page 93 chapter 10
6. WEEKS, John R., *Population An Introduction to Concepts and Issues*, Wadsworth Publishing Company (sixth edition) Belmont California, USA 1996 page 495 chapter 15 Population Policy.
7. DAUGHERTY, Helen Ginn., and KAMMEYER, Kenneth C.W., "An Introduction to Population" *Population Policies and Politics* second edition, The Guilford Press New York, London 1995 page 238 chapter 10 Population.
8. United Nations Document s/11789
9. *The Constitution of the Turkish Republic of Northern Cyprus*, approved by referendum of 5th May 1985 and published in the Official Gazette No: Supplement 1, 43 of 7th May 1985.
10. *The Constitution of the Turkish Republic of Northern Cyprus* (ibid)
11. *9/1976 the Courts of Justice Law*
12. *16/1976 The Social Insurance Law*.
13. *7/1979 Civil Servants Law*. Section Seven. Working Hours Overtime and Leave.
14. *Criminal Code*, Section 169 ammended 22/1989 as 169A
15. "1986 Development Programme" published by the State Planning Organization, Prime ministry of the TRNC. October 1985, Nicosia.

16. "The Five Year Development Plan 1993-1997" published by the State Planning Organization, Prime Ministry of the TRNC, November 1992 Nicosia.
 17. "Second Five Year Development Plan 1988-1992" published by the State Planning Organization, Prime Ministry of the TRNC, January 1998 Nicosia.
 18. 1/1998 Family (Marriage and Divorce) Law.
 19. The said agreement approved by the Government Decision No E-604-91 and published in the *Official Gazette* on the 5th July, 1991 No.68 page 127.
-

15 ARALIK, 1996 GENEL NÜFUS SAYIMI VE KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE NÜFUS İLE İLGİLİ BAZI ÖNEMLİ YASA VE HÜKÜMET KARARLARI

ÖZET

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde nüfusun ekonomik ve sosyal yapısını yansıtacak nitelikte Genel Nüfus Sayımı 15 Aralık 1996 tarihinde yapılmıştır.

Demografik yapıya büyük ölçüde ışık tutan sayım neticelerinin ülkede uygulanan yasal ve yönetsel düzenlemelerden etkilendiği kuşkusuzdur.

Nüfus dinamikleri olan doğum, göç ve ölüm olayları bu uygulamaların etkisinde kalmakla birlikte, ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ve ülke insanın beklentileri demografik yapının belirlenmesinde büyük rol oynamaktadır.

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ BELGELERİNE GÖRE 1912 LİMASOL HADİSESİ

Haydar ÇORUH*

ÖZET

Kıbrıs İngiliz yönetimine geçtikten sonra Kıbrıslı Türk'ler ile Rumlar arasında zaman zaman sıcak çatışmaya dönüşen gerginlikler yaşandı. Bunun nedeni yürütülmekte olan Enosis faaliyetleri idi.

Tarihe *Limasol Hadisesi* olarak geçen çatışma 27 Mayıs 1912'de meydana geldi. Makalemiz Limasol Hadisesi'nin öncesi, olayın gelişmesi ve sonrası hakkında Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kıbrıs Tasnifi'nden elde edilen Kıbrıs Kadısı, İngiliz Hükümeti Valisi ve Bâb-ı Âli arasında cereyan eden resmî belgelerle, olaylara tanıklık eden resmî görevliler tarafından Osmanlı Hükümeti'ni bilgilendirmek için İstanbul'a gönderilen *Vatan*, *Seyf*, *Sünühat* vb. gazetelerin olayların meydana geldiği günlerde yayınlanan nüshalarına dayanılarak verilen bilgileri içermektedir.

GİRİŞ: LİMASOL HADİSESİNİ HAZIRLAYAN NEDENLER

Yirminci yüzyılın başlarında İngilizlerin adayı boşaltacağı şayiaları ortalıkta dolaşmaya başlayınca Kıbrıs adasında yaşayan ahâliyi tatlı bir heyecan sarmaya başladı. Ancak bu heyecan özellikle Rumlar tarafından bir başka türlü değerlendiriliyor, Girit adası gibi Kıbrıs'ın da Yunanistan'a ilhaki isteniyordu. Tabii ki bu istek doğrudan onlardan gelmiyordu. İsteğin asıl kaynağı kendilerini dünyada Rumca konuşan tüm toplulukların hamisi sayan Yunanistan'dan geliyordu. Hatta Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhaki maksadıyla Kıbrıslı Rumlardan gönüllü taburları dahi oluşturulmuştu.

Adaya gelen Yunan vatandaşları Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını gerçekleştirmek için her türlü teşebbüs ve fedakârlığı yapmaktan kaçınmıyorlardı. Bu teşebbüslerden biri Yunanlı Nikolagos Kadalanos tarafından gerçekleştirilmiştir. Nikolagos adadaki köyleri dolaşarak nutuklar atıyor, hükümet

*Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi.

ve padişah hakkında ağza alınmayacak sözler sarf ediyordu. Hatta, Magosa'da Osmanlı istihkâmlarına saldırarak gönderden Türk bayrağını indirmişti. Hadiseyi yakından takip eden Kıbrıs kadısı, adadaki Valiyi durumdan haberdar etti. Mahalli hükümet meseleyi kulak arkası etti.

1. GİBRİYAKOS FİLAKS (KYPRİYAKOS FİLAKS) GAZETESİ'NİN İFTİRALARI

İngilizlerin bu tutumu, adadaki Rumların cesaretini artırdı. Yunanistan'ın ve Kıbrıs Başpiskoposu'nun adanın Yunanistan'a ilhakı hakkındaki mesnetsiz beyanatları Rum ahâlinin heyecanlanarak çevresine saldırmasına, Türkleri tahkir etmesine ve hadiseler çıkarmasına neden oldu. Diğer taraftan Rum basınında Yunanistan'a ilhak ve Türklerin adadan kovulmasına dair planlar yapılıyor, gazetelerde adanın Türklerden neden alınması gerektiğine dair, Rum halkı cesaretlendirmek maksadıyla gerçekle alakası olmayan bir takım makaleler yayımlanıyordu. Bu propaganda yüklü makalelerden bir tanesi Lefkoşa'da neşredilen *Kypriyakos Filaks*¹ adlı gazetenin 25 Mart 1911 tarihli nüshasında yayımlanmıştı. Gazete Kıbrıs'ın nihayet Türk hakimiyetinden kurtulduğunu, ancak Kavânin Meclisi'nin hâlâ Türk azalardan kurtulamadığını; Türk azaların bu mecliste bulunma liyakatını taşımadıklarını, Rum ve Türkler için aynı derecede faydalar getirecek siyasî ve iktisadî bazı tekliflerde bulunan Rum azaların Türkler tarafından engellendiğini, bu azaların Türk unsuruna mensup olduklarını iddia etmekte olduklarını, ancak şimdi İngiliz korumasına muhtaç kaldıkları ifade edilmekteydi.

Buna ilaveten "İngilizlerin, 1896'da İstanbul'da ve bütün Osmanlı memleketlerinde Ermenilerin katledildiklerini unutmuş olsalar da, Adana ve çevresinde katledilen Ermenilerin bağırışmalarının hâlâ kulaklarda olduğunu, Ermenilere ait olup denize atılan cesetlerin Kıbrıs sahillerine kadar geldiğini ve bu cesetlerin görüntüsünün gözlerinin önünden gitmediği"ne dair biraz hayal biraz gerçek fakat mübalagalı bir anlatımla Adana Ermeni isyanları² sırasında meydana gelmiş bir hadiseyi çarpıtarak nakletmektedir.

Gazete tarihe mal olmuş bir başka hadiseyi gayri ciddi bir niyet ve şekilde hatırlatmakla kalmıyor, Türklerin nasıl dizginleneceğini "Türlere gelince bunlar serbest bırakılırsa şikânnı parçalayan ve yalnız demir kafeslere habs edildikleri vakit şerleri def edilen hayvanat-ı vahşiyeye benzerler. Temürlenk pek hûnîz olan Sultan Bayezid'i demir kafese habs ederek, müşarunileyhin hakimi bulunduğu unsurun ancak bu suretle fenalık yapmaktan men' olunabileceğini telmîh eylemiştir. Bizim de bu kabil insanlarla vatandaş olmaklığımız talihimiz iktizâsındandır. Biz yalnız haksız bir Hıristiyan işgali aleyhinde değil, belki

Türklerin de sû-i harekât ve i'tirazâtı aleyhinde bulunmak mecburiyetindeyiz" ifadeleriyle anlatarak okurlarına doğrudan hedef gösterici bilgiler vermektedir. Bütün bu çirkin ifadeleri yeterli bulmayan makale Türklerin Kıbrıs'ı nasıl bir vatan anlayışıyla yönettikleri hakkında iğrenç olduğu kadar düşündürücü olan şu ifadelerle kullanmıştır: "Türkler hiç bir vakit vatana mâlik olmadıkları cihetle bu memlekete vatan nazarıyla değil belki ellerinden kaçırmış oldukları ve reâyânın terlerinden ve kanlarından istifade etmek için tekrar ele geçirmek istedikleri bir şikâr nazarıyla bakmaktadırlar" (25 Mart 1911)³.

Bu tür beyânların verildiği günlerde, Rumlar tarafından Kıbrıs Türklerini adadan kovmak için yeni senaryolar üretildiği hakkında fısıltılar etrafta dolaşmaya başlamıştı. Kıbrıs kadılığının verdiği bilgilere göre, yine bir paskalya yortusunun yaklaştığı bu günlerde Hıristiyanların Türk ahâliye saldıracağından bahsedilmekteydi. Yine bu fısıltıyı çıkaranlar, Türklere silahlanmaları için teşviklerde bulunmuş ve bu güne hazırlıklı olmalarını bildiren bazı ilanları sokaklara asmıştı. Aynı fesatçılar Paskalya gecesi Türklerin kiliseye saldıracaklarına dair bir şayiâyı da Rumlar arasında yaymakta gecikmemişlerdi. Cereyan eden bu hadiselerden haberdar olan mahalli hükûmet, gerekli tedbirleri alarak Paskalya gecesi Rumların Türk mahallelerinden geçmesine ve gösteri yapmasına izin vermedi. Ancak Başpiskoposun bir Yunan zabıtini arabasına alarak Rum mahallelerinde dolaştırdığı haber alınmıştır⁴. Bu haber üzerine Sadrazam, Paskalya gecesi Rumların Türk mahallelerinde yapacakları gösteri ve kışkırtıcı faaliyetlere karşı gerekli tedbirlerin alınması için adadaki İngiliz mahalli hükûmetine başvurdu. Mahalli hükûmet gerekli tedbirleri alarak gösteri yapılmasına müsaade etmedi. Sadrazam alınan tedbirlerden duyulan memnuniyeti, İngiltere dışişlerine bildirdi. Londra sefaretini de Osmanlı hükûmetine, Kıbrıs'taki Türklerin hukûkunun ve dinî hislerinin rencide edilmesine asla fırsat verilmeyeceğine dair teminat verdi (5 Haziran 1912)⁵. Bu hadisenin üzerinden beş ay kadar bir zaman geçmemişti ki, Kıbrıs Başpiskoposu Kirillos, Lefkoşa Belediye Reisi İlyasidi ve bazı Rumlardan oluşturulan bir heyet, Başkomiserin muvafakatinde Mısır'a giderek Mısır'daki İngiliz hükûmetini temsil eden müsteşardan adanın Yunanistan'a terk edilmesini istedi. Bunun üzerine müsteşar durumu bir telgrafla Müstemlekât nezaretine bildirdi. Müsteşar ayrıca Başpiskopos'un takdim ettiği yirmi sekiz kişi tarafından imzalanmış bir dilekçeyi de Londra'ya postaladı. Başpiskoposun muhtemel amacı, bu dilekçeyi sulh görüşmeleri yapılırken Rum ahâli adına, Avrupa'da toplanmakta olan bir konferansta okutmak ve böylece Kıbrıs meselesini uluslararası platforma taşıyarak Türkleri telaşa düşürmektir (14 Kasım 1912)⁶.

Bu arada Kıbrıs'ın Kityum Metropolitliği, Limasollu Sozo adındaki birini Kıbrıs Rum ahâlisi adına Yunan Başbakanı Venizelos'a göndererek, Venizelos'tan konferansta Kıbrıs'ın Yunanistan'a terkini ve ilhakını talep etmesini istemiştir⁷. Metropolit'in tutumu Kıbrıs kadısı tarafından Osmanlı hükûmetine bildirildi. Ancak Bâbiâli, gerçekleşmiş olsa da, bunun o kadar önemli olmadığını ve bu

tür şayialardan endişe edilmesinin gereksiz olduğunu kadıya iletmiştir. Kadının verdiği haberin bir söylenti olmadığı bir kaç gün sonra ortaya çıktı. Lefkoşa Belediye Reisi İlyasidi'nin imtiyaz sahibi olduğu *Patris* gazetesi'nin 9 Teşrin-i evvel 1912 tarihli nüshasında Kıbrıs Rum gönüllülerine Yunanistan'ın Pire limanında Başvekil Venizelos tarafından verilen bir nutukta, Kıbrıs'ın Yunanistan'a iltihakı idealinin de en kısa zamanda gerçekleşeceğini temenni ettiği haber verilmekteydi ⁸.

Venizelos'un Kıbrıs'ın Yunanistan'a verileceğine dair yaptığı bu beyanât üzerine Kıbrıs kadısı, Kıbrıs'ın yakın bir zamanda Avrupa'da toplanacak bir konferansta alınacak bir karar neticesinde Yunanistan'a verilmesi halinde, Yunanlıların Rumeli'de gerçekleştirdikleri katliamların bir benzerini Kıbrıs'ta da uygulayacaklarını ve adadaki Müslüman Türk ahâlinin tamamen yok edileceğini, bu sebeple adanın Yunanlılara terk edilmesi yerine hukûken Osmanlı Devleti'ne bağlı olan Mısır'a ilhak edilmesinin veya İngiltere tarafından işgalinin devam etmesinin daha doğru olacağına dair bazı ifadelerin Londra'da devam etmekte olan müzakerelerde gündeme getirildiğini haber vermektedir. Konferansta adanın Yunanistan yerine İngiltere'nin işgalinde bırakılması gündeme getirilerek ortada bir Kıbrıs meselesinin olduğuna dair, bazı kimselere teminatlar verildiği anlaşılmaktadır. Aynı kaynaklara göre adadaki Rumlar veya Türkler tarafından yapılacak müracaat ve teşebbüslerin hukûken fazla bir ehemmiyet taşımadığı da ifade edilmektedir. Bunun nedeni ise adanın statüsü daha öncede ifade ettiğimiz gibi İngiltere ve Osmanlı Devleti arasında yapılan antlaşmalarla çizilmiş olmasıdır.

Bu şekilde iki taraf arasında meydana getirilen yeni bir husumet havası Kıbrıs'taki iki toplumu yine bir başka Paskalya gecesinde karşı karşıya getirdi.

2. LİMASOL'DA İSYANIN BAŞLAMASI

27 Mayıs 1912'de Limasol kasabasında meydana gelen hadise, Rumların pazarda alış veriş ile meşgul olan Türklere sataşması üzerine başladı. Buna rağmen Türkler hâlâ suskun kalmayı tercih ediyorlardı. Bu durum Rumları cesaretlendirmiş, ağızlarına gelen her türlü sözü çekinmeden sarf etmelerine neden olmuştur. Pazar'a gelen Türkler, Rumların "*Fesleri çıkarınız, şapkaları giyiniz. Biz memleketimizde fesli istemeyiz. Türk şarkısı istemeyiz, Türk istemeyiz*"⁹ sözlerine muhatap oldular.

Bu sataşmaya rağmen Türklerden bir tepki alamayan Rumlar galeyana geldiler. Köylerine gitmekte olan Piskobu'lu(Yalova'lı) Ahmed ve üç arkadaşı, Malya'lı Rumların saldırısına uğradı. Saldırı sırasında Ahmed ve arkadaşları bıçak darbeleriyle kanlar içinde bırakıldılar. Buna rağmen son bir gayret sarf eden Ahmed, bıçağı Rumlardan almayı başardı ve bir iki Rumu cansız yere serdi. Bu

sırada adadaki Kavânin Meclisi'nde bulunan Türk azalar hadiseleri protesto etmek istemişti¹⁰. İki yüzden fazla Rum, Piskobu'lu Ahmed hadisesini bahane ederek Limasol köprüsüne doğru harekete geçtiler. Hadisenin başından beri sessiz kalan polis olayların büyüyeceğini anlayınca müdahale etmek istedi. Polisin gösterdiği bu davranışın Türk taraftarlığı olduğunu ileri süren binlerce Rum, polisi yönlendirmek ve hadise çıkarmak üzere toplanmaya başladı. Haydutlar köprü üzerinde toplanırken polis köprü'nün hemen karşısında mevzilenmişti. Herkesin, polis ile Rumların karşı karşıya geleceğini zannettiği bir sırada, Rumlar iki taraf arasında kalan Müslüman çarşısına yöneldiler. Çarşıdan çıkmakta olan iki kadın kalabalığın kendilerine doğru yürüdüğünü görünce kaçmaya çalıştı; fakat çabaları nafileydi. Rumlar kadınları vahşi bir şekilde dövdü. Felaketzedelerin çarşafları kanlar içinde kalmıştı¹¹.

Polisin gözleri önünde cereyan eden bu olaylara hiç bir müdahalenin olmaması Rumları daha da cesaretlendirdi. Bundan sonra dört kola ayrılan haydutların bir kolu çarşıya yürüdü, bunlardan bazıları etrafta bulunan dükkanlara saldırdı. Ellere geçirdikleri pamuk çuvallarını ateşe vererek tüm çarşığı, içindeki insanlarla yakmaya çalıştılar. Olaydan habersiz olan bir kadın çocuğunu aramak üzere buradan geçiyordu ki, o da diğerlerinin uğradığı felaketle karşı karşıya kaldı. Kadın kendini zorla da olsa yakındaki Çarşı Camii'ne atmayı başardı. Ancak Rumlar bir mabede yapılmayacak davranışlarda bulundular ve kocaman taşlarla caminin camlarını, kapısını kırdılar. Aynı Rumlar Vakıf kahvesine de saldırmaktan geri durmadılar. Ancak bu defa Türkler rovelver kurşunlarına hedef oldu. Haydutlardan ayrılan diğer üç kol etrafa dağıldı ve ötede beride rastladıkları Türklere her türlü eziyeti ettiler. Türkler üzerine taş, sopa ve kamalarla saldırıp, tüfenklerle mermi yağdırdılar¹².

Bütün hadiseyi yakından seyreden polis kumandanı taşkınlıkların sonunun gelmeyeceğini görünce ateş emrini verdi. Neferler emrin hedefini tam anlayamadığından havaya ateş etmişlerdi. Önceleri şaşkınlık içinde kalan Rumlar aralarından gelen "silah bize değil, korkmayın havayadır" sesiyle toparlandılar ve vahşetlerine devam etmeye koyuldular. Bu defa komutan ikinci emri verdi ve ateş doğrudan Rumlar üzerine yöneldi. Bir iki Rumun cansız yere serilmesi, Rumların kaçışmalarına neden oldu. Kargaşa sırasında bir çok kişi de yaralandı¹³. Pazarda alışveriş yapan Türklere ağız dalaşı yapılması, köyüne giden üç köylünün dövülmesi, çarşı ve camiinin tahrip edilmesi ortada planlı bir şeylerin döndüğünü göstermektedir. Hadise bununla da kalmamış; saldırılar sırasında üç yaşındaki bir çocuk Rumlar tarafından önce dövülmüş sonra da bıçakla öldürülmeye çalışılmış, fakat o sırada orada bulunan bir Hıristiyan kadının yardımı ile kurtulmuştu. Yine Rumlar tarafından bir kadının elinden alınan bir çocuk vahşice dövülmüştü. Halil isminde seksen yaşlarında ihtiyar topal bir adam öldürüleşiye hırpalanmış; iki gözü ama bir pîr-i fanide hadiseden hissesine düşeni almış, çok şiddetli darbeler alarak komalık olmuştu. Polisin açtığı ateş sırasında

da dört Rum ölmüştü.

Hadisenin ardından şehrin her tarafına polisler, zaptiyeler ve nöbetçiler yerleştirilmiş ve olay kontrol altına alınmaya çalışılmıştı¹⁴. Ertesi sabah hadiseyi yerinde görmek isteyen Kıbrıs kadısı, tanıklar ve taarruza uğrayarak hastahaneye kaldırılmış olan insanlarla bizzat görüşerek, aldığı bilgileri ve hadisenin detaylı bir teferruatını neşretmiş olan Seyf gazetesinin o günkü nüshasını İstanbul'a göndermiştir.

3. İSYANIN YAYILMASI, RUMLAR'IN MANDRALAR KÖYÜ'NE SALDIRMASI

Osmanlı Devleti hadisenin detaylarını Lefkoşa'da neşredilen Seyf gazetesinden öğrenmişti¹⁵. Limasol'da meydana gelen dehşet verici hadiseler kısa zamanda adanın diğer bölgelerine de sıçramıştı. 24 Mayıs Cuma günü Akmanastır ve Vuno karyelerinde bulunan Rum mahallelerinden on-sekiz, yirmi-iki yaşlarında 50'den fazla öğrenci bir grup oluşturarak Lefkoşa'ya bağlı Mandrez (Mandrallar) köyüne giderek Türkler üzerine ateş etmişler, bağınıp çağınıp evlerin avlulanna kadar girmişlerdi. Kadın ve çocukların feryadı üzerine kahvede bulunan ahâlinin, ailelerinin imdadına yetişmesi üzerine saldırgan Rum öğrenciler kaçmayı başardı. Meydana gelen bu kargaşa sırasında Ayluka¹⁶ kilisesinde çanlar çalmaya başlamış ve Rumların Lefkoşa Piskoposhanesi meydanında ve polis idaresinin bahçesinde toplandıkları haber alınmıştı. Bu arada Mandrez köyü, köy odasında da binlerce Rumun toplanmış olduğu bildirilmişti. Saldırılarına tepki göstermek isteyen bir kısım Müslüman da Gime kapısı önünde birikmişti. Bunların bir kısmı Lefkoşa'ya gitmek amacıyla Lefkoşa'nın Kaymaklı kapısına¹⁷ kadar gelmişlerdi. Mahalli hükûmet bu karışıklık karşısında hemen gerekli tedbirleri alarak kalabalığı dağıtmayı başardı. Öğrenci saldırıları sırasında yaralanan birkaç talebe ile Daskalos¹⁸ adlı bir Rum ayakta tedavi edildi. Sorgulama raporu bu kişilerin önceki gece polisten kaçarken yaralandıklarını ortaya koymaktadır¹⁹. Mandrez köyünde cereyan eden bu hadiseye rağmen Rumlar Lefkoşa'da yoldan geçen Türkleri taciz etmekten, taşlayıp, dinî duygularını rencide etmekten geri durmadılar. Hatta Kahveci Hacızâde Hafız Mustafa Faik Efendi'yi camiye giderken durdurup zorla geri döndürdükleri gibi, ertesi gün Tahte'l-kal'a mahallesi imamı Ali İsmet Efendi'nin hanesini taşlamışlardır.

Hadiseler karşısında Türkler sükûnetlerini muhafaza etmektedirler. Bundan cesaret alan Rumlar, kadınlara saldırmışlar ve hatta çarşafalarını çıkarmaya çalışmışlardır. Felaket mahalli polis tarafından tespit edilip kayıtlara geçirilmişti²⁰.

Olayların bu şekilde yoğunlaşması ve Türkler tarafından yapılan uyanlar üzerine Bâb-ı Âlî meseleyi yakından takip etmeye başladı. Yapılan tahkikatlar neticesinde hadisenin elebaşı olan on beşten fazla Rum yakalanarak hapsedildiği gibi daha önce bahsettiğimiz Piskobu'lu Ahmed ve arkadaşları da tevkif edilmişti. Bu arada Limasol hadisesinde hastahaneye kaldırılan hastalardan hafif yaralıların taburcu edilmesi işlemlerine de başlanmıştır.

4. İSTANBUL HÜKÜMETİ'NİN OLAYLARA MÜDAHALE ETMESİ İSTEMİ

Osmanlı Devleti'nde bu tür hadiseler meydana geldiğinde olay mahallinde mutlaka bir Divân-ı Harb-i Örfî kurulur ve adalet tecelli ettirilirdi. Ancak Kıbrıs bu günlerde doğrudan Osmanlı Devleti'nin elinde olmadığından bu gerçekleştirilemedi. Fakat yerel hükümet suçluların yakalanması için gerekli tedbirleri aldı. Osmanlı Devleti'nin mesele ile yakından ilgilenmesinden endişeye kapılan Limasol Komiseri, Polis Kumandanı ve İspektorlar (müfettişler) tarafından, hadiselerin asıl müsebbiplerinin Rumların olduğunu gösteren bazı raporları el altından Müstemlekât Nezaretine ulaştırıldığı, hatta Lefkoşa ile köylerinde Rumların Türklere yaptıkları zülûmleri belgeleyen bir raporun da merkez polis idaresi tarafından İngiltere'nin Kıbrıs Valisi'ne gönderildiği Kadı tarafından İstanbul'a bildirildi²¹. Bu gelişmelerden haberdar olamayan Meclis-i Kavânin'in²² Türk azaları tarafından, Rumların Kıbrıs'ta meydana getirdikleri ihtilâlin mahiyetini ve olayın seyrini özetleyen bir belge ile ihtilâlin etkilerinin nasıl silinebileceği hususunda alınabilecek tedbirleri içeren gayet masûmâne ve iyi niyet düşüncelerinden hasıl olan bir muhtıra Vali'ye verilmişti²³.

Muhtırayı veren azalara göre, Rumların meydana getirdikleri hadisenin birden bire ortaya çıkmadığı ve evveliyatının olduğu belirtilmiştir. Bu tür olayların Yunan matbuatının ve diğer organlarının senelerden beri devam etmekte olan teşviklerinin bir sonucu olduğunu, Yunan propagandacılığını kendilerine şiar edinmiş bazı kesimlerin, İngilizlerin Hıristiyanlara gösterdikleri müsamahadan da faydalanarak Hıristiyan ahâliyi Müslüman ahâli aleyhinde kışkırttıkları, bunu yaparken de hiç bir kanuna bağlı kalmaksızın neşriyat yapan Yunan taraftarı gazetelerin her gün Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak edilmesi için fesatlar üretmekten geri durmadıklarını ifade etmişlerdir. Yine azalara göre eğer hükümet bu fesat kaynağını bir an önce susturmaz ise adada emniyet ve asayişin sağlanması mümkün olmayacaktır. Bunun dışında eğer ada Türkleri, İngilterenin idaresinde olacaksa, adanın fiili yönetimini elinde bulunduran İngiliz devleti tarafından gerekli her türlü tedbirin bir an önce alınmasının şart olduğu vurgulanmıştır²⁴.

5. SUÇLULARIN İDAM İSTEMİYLE YARGILANMASI

Bu müracaat mahalli hükûmet üzerinde beklenen etkiyi göstermiş olmalı ki, hadiseye karışmış olup tutuklanmaları için emir çıkarılanların bir kısmı yakalanmıştı. Ancak ortalıkta dolaşmakta olan asıl elebaşılardan tutuklanması için gerekli çalışmalar yapılmaktaydı. Henüz kimliği belirlenmemiş ama olayın asıl tertipleycisinin olduğu polis tarafından belirlenen bir kişi aranmaktaydı. Bu kişi Limasol hadisesinden bir gün evvel Limasol iskelesine gelerek bir yandan Rumları tahrik etmiş, diğer yandan silahıyla Türklere ateş etmiştir. Bu meçhul şahsın aynı gün Limasol'da meydana gelen ihtilâl sırasında da Rumların arasında görüldüğüne dair deliller vardı.²⁵ Hadiseye karışanların aranmasına devam edildiği bu günlerde mahkûmların mahkemelerinin başlatılması için yapılan çalışmalar sürmekteydi. Şimdiye kadar toplanan bütün deliller hadiselerin Rumlar tarafından başlatıldığını gösteriyor olsa da mahkemede her iki tarafın delillerinin incelenip, tanıklarının dinleneceği muhakkaktı. Kaldı ki, ilk ifadeleri alınmak üzere mahkemeye sevk edilen Rumlar, hadiselerin Türklere tarafından çıkarıldıklarını iddia edince meselenin seyri değişti. Mahkeme bu hadiseleri Osmanlı devletinin 56. ve 57. ceza kanunları kapsamında gördüğü için sonuç hangi taraf aleyhinde olursa olsun suçluların idamla cezalandırılacak olması nedeniyle tarafların kendilerini iyi savunmalarını gerektiriyordu. Hatta Türklere adanın Hıristiyan bir devletin idaresinde olmasından da endişe ediyor ve olaylar sırasında şahit oldukları kayıtsızlığın mahkemede de cereyan etmesinden korkuyorlardı. Çünkü asıl şahitler İngiliz komiserinin denetimi altında olan mahalli polis idi. Hıristiyanları korumak söz konusu olursa Türklere çok daha zor durumlara düşebilirdi.

Bütün bu endişeleri değerlendiren Türklere Kıbrıs Kadılığı'na baş vurarak kendilerini mahkemede savunacak avukatlara ihtiyaçları olduğunu bildirmişlerdi. Kadı da durumu bir dilekçe ile İstanbul'a bildirdi. Gönderilen dilekçede "erbab-ı iktidâr ve ihtisâsdan münâsib bir zâtın Adliye Nezâret-i Celîlesi'nce seri'an bil-intihâb i'zâmı" istenmekteydi²⁶. Bu telgraf üzerine Osmanlı hükûmeti hemen harekete geçti. Hükûmet, Maliye Nezareti'ne verdiği bir emirle gönderilecek kişinin yolluğu ile Kıbrıs'ta kaldığı süre içinde yapacağı masrafların karşılanması için gerekli harcırahın çıkarılmasını karara bağladı²⁷.

6. İNGİLTERE'NİN ADA'YA MÜDDE-İ UMÛMÎ GÖNDERMESİ VE MAHKEMENİN BAŞLAMASI

Vali'ye ait bir konuşmadan anlaşıldığı kadarıyla Rum azalar, meclisin olay hakkında soruşturma yapmasını engellemek amacıyla istifa etmişlerdi²⁸. Bu istifalar üzerine mahkeme heyeti Limasol Hadisesi'ne karışanların mahkemelerinin 15

Temmuz'da görüşülmesine karar verdi²⁹. Bunun üzerine İngiltere adaya davayı yönetmesi ve durumu yerinde görmesi için bir "Müddei-i Umûmi"³⁰ gönderdi. Müddei-i Umûmi Limasol'a gelir gelmez Vali ile hadisenin meydana geldiği yeri ve Rumların tahrib ettiği camii ve çevresini keşfe çıktı.

Müddei-i Umûmi hadiselerin olduğu yerlerdeki incelemelerini bittirdikten sonra Polis idaresinin daha önce mahkemeye sevk etmiş olduğu raporları inceledi. Bu incelemelerden sonra Limasol Adliye Mahkemesi ilk önce üç Rum tarafından şehid edilen Berber Kara Mustafa'nın davasını görmeye başladı. Müddei-i Umûmi davaya sebebiyet veren hadisenin seyrini, yapmış olduğu tahkikata dayanarak kısaca anlattıktan sonra, olay sırasında meydana gelen önemli bir hususu nakletme gereği duydu. Buna göre, Rumlar Polis'in aldığı tertibat karşısında *burada polis hükümsüzdür, korkmayınız, burası Yunanistan'ındır* şeklinde bağırdıklarını, sonrada *Zido Vilada, Kado Türkiya!* (Yaşasın Yunanistan, Kahrolsun Türkiye!) diye naralar attıklarını ve ellerinde Yunan bandıraları olduğu halde memleketi dolaşarak Türkleri aradıklarını; bu sırada yakaladıkları zavallı Kara Mustafa'yı bıçaklayarak öldürdüklerini" ifade etmişti³¹. Müddei-i Umûmi'nin hadise üzerinde bu kadar dikkatlice durması, İngilizlerin de Türkler gibi, çıkarılacak bir kargaşadan faydalanarak, Rumların Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamaya çalışacaklarından endişe etmekte olduklarını göstermektedir.

Müddei-i Umûmi, mahkemeye çağırdığı Rum zaptiyelerin verdikleri ifadelerden, bu düşüncelerinde ne kadar haklı olduğunu anlamıştı. İngilizlerin Kıbrıs hakkında duydukları endişe mahkemeleri Türklerin lehine çevirmişti. Davanın seyrinin Türklerin lehine dönmesi Rumların moralini bozdu. Hakimin tutuklanmaları için karar vermesi davayı izlemekte olan Rum aileler tarafından protesto edildi³².

Mandrez karyesinde meydana gelen hadiseler sırasında zarar gören Rumların mahkemeleri aynı gün Lefkoşa'da yapılıyordu. Lefkoşa mahkemesi hadiseyle ilgili olarak tutuklanan 18 Müslüman arasından Ali ve Hasan adında iki kişi, Daskalos adlı bir Rumu yaralama suçundan yargılanıyordu. Dava sonucunda bunlara üçer ay hapis cezası verildi. Ancak dava sırasında mahkûmlardan Ali'nin zaten sabıkalı olduğu da ortaya çıktı. Diğer on altı Türkün beraatine karar verildi. Hakimin, Ali ve Hasan hakkındaki kararına karşı çıkan avukatlar Türkler kadar Rumların da suçlu olduğunu belirterek, hadise sırasında yaralanan Rumların Türklere ait yerlere izinsiz girip taşkınlık yaptıklarını, bu sebeple Türklerin Rumlardan davacı olduklarını ifade etmişlerdir³³. Yine aynı mahkemede polis müfettişi Şevki Efendi'yi dövdüğü gerekçesiyle Mihaili Teodoros'un bir buçuk sene hapsine, Kumandan Mister Holi'yi dövdüğü ileri sürülen Nikola'nın delil yetersizliğinden beraatine, bazı Rumların geceleri gürültü çıkarıp çevreye verdikleri zararlardan ve ihtilâle bilfiil katılmalarından dolayı çeşitli derecelerde mahkûmiyetlerine karar verildi³⁴. Bunlardan başka

mahkeme, meclisten istifa etmiş olan Rum azalardan bir kişi ve tüccardan üç kişi hakkında da acilen tahkikat yapılmasını istedi³⁵.

Polis kaynaklarından ve mahkemeden alınan bilgiye göre, yapılan operasyonlar sırasında otuz kişi yakalanmış olup, bunların on tanesinin olayın organizatörleri olduğu, şahitlerin verdiği ifadelerle tespit edilmişti. Hadiseye katılan ancak henüz yakalanmamış olanların yakalanması için de polise gereken uyarılar yapılmıştı. Yapılan bütün ihtarlar rağmen, Rumların suçluları sakladığı anlaşılmaktadır. Fakat polis hadisenin asıl müsebbiplerini tespit etmişti. Tatbikatın selameti bakımından adları açıklanmayan üç kişi aranıyordu. Yetkililer bu üç kişi yakalandığı takdirde onlardan alınacak bilgiler sayesinde diğerlerinin yakalanmasının daha kolay olacağını söylüyordu³⁶. Limasol'da Müdde-i Umûmi'nin huzurunda sürmekte olan Kara Mustafa'nın mahkemesinde, Kara Mustafa'nın katili olan üç Rum'un mahkûmiyetine karar verilmesi üzerine salondaki dinleyiciler arasından tahrikçi bir Rumun, *mahkûmların cebren de olsa polis nezaretinden kurtarılacaklarını haykırmaları* mahkeme salonunun birbirine girmesine sebep oldu. Kargaşadan faydalanan Rum nasıl olduysa kaçtı, fakat Polis kim olduğunu öğrenmeyi başardı³⁷.

Mahkemenin bir sonraki gün dinlediği şahit, hadiseye müdahale eden Polis gücünün kumandanıydı. Kumandan, hadise sırasında *Türkler üzerine hucûm eden Rumların vahşi hayvanlara benzemekte olduğunu* ve kendisinin de bunlar tarafından atılan bir kurşunla yaralandığını söyledi. Kumandan ifade verirken, olaylardan sonra yaptırdığı incelemelerden Türklerin zararının beş yüz liradan fazla olduğunu belirterek bunun zabıtlara geçirilmesini sağladı³⁸.

Hakim bu ifadeden sonra mevcut durumu değerlendirmek ve tarafların avukatlarının gelmesini beklemek üzere mahkemeye bir kaç gün ara verdi. 17 Temmuz 1912'de yeniden başlanacak olan mahkemede, Türkleri savunacak yeterince avukat yoktu. Mahkeme hadiselerine karıştığı ve bir Rumun yaralanmasına sebebiyet verdikleri gerekçesiyle mahkûm edilen Hasan ve Ali'nin ilk savunmalarının yapılması için Seyf Gazetesi başyazarı Avukat Sadreddin Efendi'yi görevlendirmişti. Ancak Rumlar, Türkleri olayların asıl müsebbibi olarak suçlamaktaydı. Türkler kendi kendilerini savunarak bir yere varamayacaklarını anlamışlardı. Bunun için de ceza davalarında ihtisas sahibi bir avukat tutmaya karar verdiler. Harekete geçen Limasol naibi, Meclis-i Kavanîn azalarından Mehmed Ziyaî ve diğer birkaç Türk aza, Türkleri savunabilecek, işinde ehil birinin acilen Limasol'a gönderilmesi için bir dilekçe ile Bâb-ı Âlîye müracaat etti³⁹.

Bu müracaat bir kez de kadı tarafından yapıldı. Kadı müracaatında bu mahkemenin üç ayda bir Adliye Müdürü'nün idaresinde kaza merkezlerinde toplandığını, ancak Limasol hadisesinden dolayı uygulanan olağanüstü halin, mahkemenin daha evvelki bir tarihte yapılmasını gerektirebileceğini, o zaman da Türklerin hazırlanmak için gerekli vakitten yoksun kalacaklarını

belirtmekteydi. Bu sebeple iyi bir avukatın seri olarak Kıbrıs'a gönderilmesini istiyordu⁴⁰. Bununla beraber gelecek olan avukata kolaylık sağlaması ve meselenin takibi için yapılan çalışmaların merkeze aktarılmasına da devam ediliyordu.

Kadı tarafından gönderilen bir başka tezkerede, şimdiye kadar yapılan duruşmalar sırasında, hadiseyle ilgili olarak Müslüman, İngiliz ve Rum olmak üzere 60 kişi dinlenmiştir. Dinlenenlerin ifadeleri olayın Rumlar tarafından çıkarıldığı yönündedir. Aynı ifadeler olay sırasında polisin ihtilâlciler üzerine ateş etmekte haklı olduğunu göstermektedir. Tutuklular arasında bulunan ve iki Rumun öldürülmesinden ve üç Rumun yaralanmasından sorumlu tutulan iki Müslüman hakkında şahitlerden alınan ifadeler, çatışmanın Türkler için bir nefsi müdafaa olduğunu göstermektedir. Türklerin savunulması için bir avukatın tutulması hususunda İngiliz memurları, komiser, mahkeme reisi ve Müdde-i Umûmi Efendi de hemfikirdi. Bu konuda Türkler bir kez daha uyarıldı.

Bu arada Rum palikaryalarından on iki kişi tutuklanmış ve Osmanlı Ceza Kanunnamesinin 57. maddesine dayanarak mahkemeye sevk edilmişlerdir. Bunlarla beraber tutuklanan Rumların sayısı otuz altı olmuştur. Bu Rumların arasında bulunan ve muhtemelen elebaşları olan dört kişiye, eğer suçları isbat olunursa cezalarının idam olacağı usûlen tebliğ edilmiştir⁴¹.

7. OLAYLARIN MÜSEBBİBİ OLARAK TÜRKLER'İN GÖSTERİLMESİ

Davanın görülmeye devam ettiği bu günlerde kadı tarafından avukat meselesinin ne kadar önemli olduğuna dair Bâbiâli'ye yazılan bir mektupta; hadisenin ertesi gününden itibaren Limasol'da olduğunu ve vahşet hakkında gerekli bilgiyi topladığını, hukûkî tahkikatın devam ettiğini, canilerin yakalanmakta olduğunu, kaçakların da aranmasının sürdüğünü, ancak hadiseye sebep olanların henüz ortaya çıkarılmadığını ve hadisenin müsebbiplerinin mahkemede belli olacağını ifade etmektedir. Mektupta mahkemede Rumları savunan pek çok avukatın bulunduğu ve bunların kendi milletlerini hakıyla müdafaa etmekte olduklarını, tedbir alınmazsa suçun mutlaka Türkler üzerine yıkılacağını, bunun da Türkleri savunacak kafi derecede avukatın olmamasından kaynaklanacağı ifade ediliyordu.

Kadı bu işin sadece Sadreddin Efendi'yle halledilemeyeceğini ısrarla belirttikten sonra, mahkeme reisinin kendisine "cinayet, iddiaları pek mühim ve müşkildir, bunu tecrübeme istinaden söylüyorum. Çünkü size avukatlık ettim. Size nasihat veririm. Lefkoşa'da arkadaşlarınızla konu hakkında müşavere yapınız ve mahkemeye gelmezden evvel iyi hazırlanınız. Davaları iyi anlayınız, varakaların da ne olduğunu keşfe çalışınız ve size arkadaş olmak üzere başka

avukat da getiriniz” dediğini de belirtmişti. Sadrettin Efendi de bu ikaz üzerine Lefkoşa'ya gitmişti. Mektupta mahkeme reisinin Midhad Efendi'ye “Sadreddin Efendi'nin iyi hazırlanmasını kendisine söyleyiniz, komiserin tahkikat evrakını görünüz ve işinize yarayan şahitleri celb ediniz ve düşününüz ki hakimler huzurlarına getirilen şahitlere göre hüküm verirler” dediği ifade edilmekteydi.

8. İSTANBUL HÜKÛMETİ'NİN MAHKEMEYE AVUKAT GÖNDERME KARARI

Kadı mektubunda, bu hususların mutlaka dikkate alınmasını ve Sadreddin Efendi'ye yardımcı olacak bir mütehasşsın gönderilmesini rica ediyordu⁴². Bu ricaları dikkate alan Meclis-i Vükelâ, Saadeddin Ferid Bey'in Kıbrıs'a gitmek üzere yola çıkarıldığını ve Perşembe günü Romanya postasıyla İskenderiye'den hareket edeceğini haber verdi⁴³. Bu arada mahkemesi devam eden Polis Kumandanı'nın ihtilâlcı Rumlar üzerine ateş emri vermesi haklı bulunmuştur. Bu konuda hazırlanan rapor Rum azaların karşı çıkmasına rağmen komiser ile Aza Hami Efendi tarafından imza edilmiştir⁴⁴. Bu arada Limasol komiseri şimdiye kadar yapılan tahkikata ait bütün evrakı alarak Karlıdağ (Trodos Dağı)'da Müdde-i Umûmi ile birlikte bulunan Vali'nin yanına gitmiş ve istişarede bulunmuştur.

Bu istişareden çıkan sonucu gösteren raporlar önce Müstemlekât Nezaretî'ne gönderilecek, sonra da mahkemeye sunulacaktı. Varılan görüş birliğine göre, mahkeme sonucunda alınan kararlar Vali'nin emriyle halka duyurulmak üzere Cezire-i Resmîye Gazetesi (Resmî Gazete)'inde neşredilecekti. Ancak bu heyet Hami Efendi'nin hazırladığı raporu, bir kişinin düşüncelerini aksettirdiği gerekçesiyle reddetti. Bazı mahalli Rum ileri gelenlerinin baskılarından dolayı Komiser ile Rum aza; delillere rağmen raporların taşıdığı doğruluk derecesinin Vali ile Müdde-i Umûmi Efendi'nin tavrıyla sınırlı olacağını belirttiler. Bu nedenle Vali'nin, Hami Efendi'nin görüşüne mi yoksa Rum azaların görüşüne mi ehemmiyet vereceğinin önceden kestirilemediği anlaşılmaktadır. Bu belirsizlik Rum matbuatında hadisenin mahalli hükûmet ile Türkler tarafından tertiplendiği yolunda haberlerin çıkmasına ve hem Türklerin hem de mahalli hükûmetin zan altında kalmasına neden oldu.

Bununla beraber, Vali hangi raporu kabul ederse etsin hemen hepsi, saldırganların Rumlar, müdafilerin ise Türkler olduğunu göstermektedir. Bunun dışında kilise çanlarının çalınmasıyla binlerce Rumun Türklere saldırması, hadisenin tamamen bir komplo olduğuna işaret etmektedir. Hadiselerin seyrini yakından takip eden Kraliyet hükûmeti, eğer bu hususta bir rapor düzenlenmesini talep ederse, Hami Efendi'nin raporundan ve diğer raporlardan bahsedilmeden, hadiseyi inceleyen heyetin hazırlayacağı ve taraftarlık taşıdığı öne sürülemeyecek bir raporun gönderilmesinin gerekeceği anlaşılmaktaydı⁴⁵.

Limasol hadisesinin diğerk bir tahrikçisi de Başpiskopos ve ona bağılı piskoposların kurdukları *Rum İhtilâl Cemiyetleri* idi. Başpiskopos ve Piskoposlar bu cemiyetleri Yunanlılık idealleriyle dolu propagandalar ile yetiştirmekteydiler. Başpiskopos ve piskoposların bu icraati Limasol hadisesine ve adadaki asayişin ortadan kalkmasına neden oldu. Limasol Metropoliti Maladiyos uzun müddet kaldığı Kudüs'ten, bir Patriklik meselesinden dolayı kovulmuş Giritli bir Yunan vatandaşıydı. Kıbrıs Metropolidi Maladiyos ve diğerk piskoposların Kıbrıs'taki aleyhte faaliyetlerini İstanbul'a bildiren Kıbrıs kadısı, Osmanlı hudûtları içinde her hangi bir yere Patrikhâne tarafından Metropolid veya Piskopos tayini istendiği zaman bu şahısların atanmaması için gereken tedbirlerin alınmasını istemiştir⁴⁶. Meclis-i Kavânîn'deki Rum azalar, adanın Yunanistan'a ilhak edilmesini temin etmek için Vali'ye bir dilekçe vermişlerdi. Vali, Rum azaların bu talebini reddetti. Bunun üzerine azalar Metropolidhâne'de Başpiskopos'un idaresinde Encümeni Mahsûs adı altında bir toplantı akdettiler. Burada Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını temin etmek için adanın her tarafında mitingler düzenlenmesine karar verildi. Alınan kararlara göre, Merkezde düzenlenecek mitingleri Başpiskopos, Yunanlı Kadalanos⁴⁷ ve Belediye Reisi Liyasides; çevre mahallerde düzenlenecek mitingleri ise Azalardan bazıları ile Ruhani reisler yönlendirecekti. Bu mitinglerde çeşitli nutuklar atılacak ve komiteler teşkil edilip, beyannâmeler neşredilecekti. Bu beyannâmelerin yayınlanması işini Rum matbuat üsleniyordu. Faaliyetlerin ortak noktası Rum ahâliyi bir şekilde hükûmet aleyhinde harekete geçirmek ve Türkler üzerine taarruz ettirmektir.

Bu plan gerçekleştiği takdirde sonuçları şüphesiz müthiş olacaktı. Türkler katledilecek, Kıbrıs adası Yunanistan'a ilhak edilecekti. Bundan hem İngiltere hem de Osmanlı Devleti zarar görecek. Bu niyetlerle organizasyon 27 Mayıs 1912 gecesi uygulanmaya başlandı ve ortaya Limasol hadisesi çıktı⁴⁸. Ancak ihtilâlin yankıları beklenildiği kadar olmadı. Ya Rum ahâlinin hepsi hadiseye katılacak kadar meseleye vakıf değildi ya da başlarını belaya sokmak istemediklerinden teşvikçilerin çağrılarında uzak durdular. Tecavüzleri gerçekleştiren beş on bin kişi ise İngiliz askerlerinin müdahalesi ve tahrikçilerin mahalli idarecileri de taarruz altında bırakması, ihtilâlin amacına varamadan bastırılmasını sağladı. Bu hadise sırasında Rumlar İngiliz askerlerine, polis kumandanına ve müfettişine, İngiliz-Müslüman mahkeme reisine saldırıldı ve Rum ticarethanelerinden Türklerle ve polislere ateş edildi. Hadise bastırıldı, fakat ortada üç ölü iki de ağır yaralı olmak üzere kırk iki ihtilâl-zede vardı. Olay yerinde kurulan Divân-ı Harp tarafından olayla ilgili olarak Limasol'un Rum mebuslarından biri tutuklandı⁴⁹.

9. RUMLARLA İNGİLİZLER'İN BİRBİRİNE DÜŞMESİ

Bu hadise Rumların, Türklere olduğu kadar İngilizlere de düşman olduklarını göstermektedir. Rumlar eğer sadece Türkleri adadan kovmak isteselerdi, İngiliz mahalli idarecilerine saldırmak yerine onlarla iyi ilişkiler kurmak yolunu tercih ederlerdi. Bunu yapsalardı belki işleri daha da kolaylaşır. Çünkü hadisenin ilk başlarında İngiliz mahalli askerleri harekate karşı gayet gevşek davranıyorlardı. Belli ki, adadan Türklerin atılması onların da işine gelmekteydi. Ancak hadisenin doğrudan kendilerini de hedef aldığını görmeleri, İngilizlerin aklını başına getirdi ve adadaki gerçek görevlerinin hadiseleri bastırmak olduğunu anlamalarını sağladı. İngilizlerin aldıkları bu yeni tavnı *Vatan gazetesi* şöyle değerlendiriyordu: "...aynı vuku'atla tahrib aynı neşriyatla mahkûm edilen Girid Türkleri'nin mevki'ine getirilmek istenilen Kıbrıs Müslümanları, İngilizlerin bî-araf-ı şahadet ve adaletleri yardımıyla hukûk ve mevcudiyetini ilâ nihaye muhafaza ve Yunan entrikalarının cinayetlerini bütün aleme teşhîr ve ilân etmeğe muvaffak olacaklardır"⁵⁰.

Yapılan operasyonlar sonunda Rumların Mandrez, Lefkoşa ve Limasol hadiselerini gerçekleştirirken dağıttıkları beyannâmeler İngilizlerin eline geçti. Bu beyannâmeler tedbir alınmak maksadıyla Müstemlekât Nezareti'nin çıkardığı *Ceride-i Resmîye*'nin 31 Mayıs 1912 tarih ve 1042 numaralı fevkalade nüshasında ilan edildi. İngiliz yönetimi geçici olarak alınan bu tedbirlerle yetinmedi. İdare ve asayişin temini için Limasol'a yüz İngiliz askeri gönderildi. Bu kuvvetlere takviye olarak Mısır'da bulunan *Davut Şayir Alay*'ndan temin edilen yüz kişilik bir bölük doğrudan Lefkoşa'ya sevk edildi. Ayrıca Merkez Polis gücü yüz kişi daha eklenerek artırıldı. İngiliz yönetimi aldığı önlemleri yeterli görmemiş olacak ki, kazanın ileri gelenlerini de asayişin sağlanmasından sorumlu tuttu. Osmanlı hükûmeti tarafından Rumların öteden beri adanın Yunanistan'a katılması için çalıştıkları, Meclis-i Kavanîn'deki Rum azaların da bu isteği açıkça dile getirdiği; Yunanlı Kadalanos'un, Başpiskopos ve Piskoposların mitingler düzenleyerek beyannâmeler dağıttığı ve bu mitingler sırasında İngiliz Kırallığı'nın da hedef alındığı belirtilerek; tertibatın sadece Osmanlı hükûmeti aleyhinde olmadığı aynı zamanda Türklerin katledilmesinin de amaç olarak benimsendiği ifade edilerek, meselenin ancak olayın tertipçilerinin Divân-ı Harbe gönderilmesiyle çözümlenebileceği ifade edilmektedir⁵¹.

Beyannâmelerden biri *Cezire-i Kıbrıs* gazetesinde yayınlanmıştır. Limasol Metropolitidi Maladiyos'a ait olan 19 Mayıs tarihli bu ihtilâl belgesinde "Ada nüfusunun beşte birini⁵² oluşturan ve Yunanlılarla iktisadî, ictimai ve siyasi menfaatlere dayalı bir beraberlikleri olan Türklerin, Yunan ahâlisi ile harb etmeleri ve husûmet beslemeleri, Türklerin menfaatine değildir. Türkler azınlığı teşkil ettikleri için can ve malları hususunda ne kadar tedbir alınacak olursa olsun, acaba köylerde veya kasabalarda hayatlarına artık tahammül edebilecekler

midir?" şeklinde tehditler savurmaktan ve Rumları Türkler aleyhinde ihtilâle kışkırtmaktan çekinilmemektedir⁵³. Beyannâmede vurgulanan şu hususa Maladiyos "...cezire istibdâd ile idâre olunduğu zamanlar bile ahâli-i İslâmiye ile Hıristiyanlar yekdiğeriyle az çok hüsn-ü münasebetde bulunmakta iken bir hâkimiyeti ecnebiye altında buldukları şu zamanlarda yekdiğeri aleyhine her iki tarafın hissiyât-ı dinîye ve milliyelerinin aleyhine gelmesi şayân-ı teessüftür⁵⁴.

"Müslüman vatandaşlarımızın bir müddetten beri Rumların hissiyât-ı dinîye ve milliyelerini serbest bir şekilde izhâr etmelerine razı olmadıkları ve bunun sebebi de bir taraftan Rumların tezahürât-ı milliyelerine karşı ittihât olunan tedâbir olduğu anlaşılıyor. Hristiyanlar böyle hissiyatı milliyelerini izhâr husûsunda ifrat-perver olmuyordurlar. Kendilerine istikbâl-i siyasî arayan akvâmın fikr-i siyasîyyeye mâlik olmaları lazımdır. İttihât-ı milliyi temin için hiss-i millinin ifrât derecede olması ve fedâ-yı nefis etmeye hazır ve amâde bulunulması kifayet etmez. Belki nîk ü bedi tefrik ve temyîz edecek bir fikr-i sâlime mâlik olmak lazımdır. Cezirede şu hal-i teşevvüşün devamı Kıbrıs'a serbesti-i idâre verilmesi husûsu kendi işlerine gelmeyenlerin memlekette hissiyât-ı dinîye ve millîye muhtelif olduğu cihetle usûl-i idare-i hazırardan daha serbest bir tarz-ı idarenin tatbiki muvafık olmadığı fikrini dermeyan etmelerine sebep teşkil eder. Hakşinas ve hürriyet-perver olanların Cezîre'de adâvet-i millîye ve dinîyenin hükümfermâ olduğu fikrinde bulunmaları hakkımızda hayırlı değildir"⁵⁵.

10. RUMLARIN TÜRKLERDEN ÖZÜR DİLEMESİ

Bu beyandan bir kaç gün sonra Limasol Rumlarının ileri gelenlerinden bir heyet, Türklerle müracaat ederek barışmak istediklerini bildirmiştir. Ancak bu müracaat kabul edilmemiştir. Durumun kendi aleyhlerine geliştiğini gören Rumlar işin peşini bırakmadılar ve ikinci defa aynı girişimi Vali'nin tavassutu ile gerçekleştirdiler. Vali, Müslüman ileri gelenlerine gelerek, Rumların barışmak istediğini bildirdi. Vali, Türklerin teklifle ilgilenmediğini görünce, bu barışın olayın takibatına menfi hiçbir etkisinin olmayacağına dair söz vermiştir. Buna rağmen Türkler tedbiri elden bırakmadılar ve Başkomisere tekliften duydukları memnuniyeti ifade ettikten sonra, barışın ancak davanın sonuçlanmasından sonra olabileceğini, asayişin de bu suretle sağlanabileceği fikrinde olduklarını belirttiler ve Vali'ye şu dilekçeyi verdiler:

"Muhterem Efendimiz,

Malûmunuz olduğu üzere şehri Mayısın 27. Pazartesi günü Limasol kasaba

ve kazası Rum ahâlisi heman hey'et-i umûmisi tarafından o gün kasabamızda bulunan ahâli-i islâmiye üzerine, ma'abid-i mukaddesemize ve cihet-i muhtelifeden mahallât-ı islâmiyeye hucûm edilmiştir. Ve eğer polisin alem-i insaniyeti minnetdâr bırakmağa lâyük olarak istimâl eylediği tedâbir-i şedîde olmasaydı hiç şübhemiz yokdur ki kasabamızdaki bi'l-umûm Ahâli-i İslâmiye o gün katliâm edilecek ve hâneleri tahrib olunacaktı.

Bu ahvâl karşısında Rumlarla sulh akd eylemek maksadıyla Rum ayânıyla mülakat eylememize dâir ahiren tarafınızdan bir teklif ahz eyledik. Bu teklif için size teşekkürâtımızı takdim eyleriz. Fakat ol tarihten şimdiye kadar İslâmlar aleyhinde revâ görülmekte ve elyevm devam etmekde bulunan mu'amelât-ı gayr-ı lâyık hesabıyla teklif-i mezkûrun kabulunu ... iş'âr eyleriz.

Ma'a-hazâ cânilerle mütecâsır ve müşviklerin tamamen ve kanûnen teczîblerinden sonra yed-i müveddetimizi Rumlara kemâl-i samimiyetle uzatmağa amade olduğumuzu beyân eder ve esâsen ahâli-i islâmiyenin sulh-perver ve vatandaşlık hukûkunu takdir eden kimseler buldukları ve Rum vatandaşlarına karşı evvel ve ahir bir sû-i niyet-i tecavüzkârane perverde etmediklerini temin eyleriz⁵⁶.

Vali bu dilekçeyi aldıktan sonra meseleyi biraz daha düşünmüş ve başın ertelenmesinin şimdilik daha iyi olacağına karar vermiştir. Vali'nin bu kararı almasında Metropolidin beyannâmesinin de etkili olduğu şüphesizdir.

11. RUMLAR'IN TEKRAR FAALİYETE GEÇMESİ

Rumların bu müracaatına rağmen sözlerinde durmadıkları ve Limasol dışındaki kazalarda hadise çıkarmaya devam ettikleri alınan haberler arasındaydı. Rumlar Limasol kasabasındaki hadisenin takibatı devam ederken Girne kasabası, Kazafana (Ozanköy) ve Çatalköyde benzeri saldırılarda bulunmuşlardı. Buna rağmen Türklerin ve zabtiyenin karşılık vermemesi, olayların büyümesini önlemiştir. 8 Haziran'da Çatalköy muallimlerinden Mehmed Emin Efendi, Kazafana'ya dönerken bir Rum çocuğu tarafından yolu kesilerek “*Şunu bir kurşunda yere sermeli*”, “*Türkleri keseceğiz*” sözleriyle tehdit edilmişti. 10 Haziran'da Çatalköy Müslüman muhtarı Mehmed Ağa'nın hizmetkârı olan 11 yaşındaki Hasan, ovada öküzleri olatırken Rumların taarruzuna uğramıştı. Çocuk fena halde dövülmüş ve kolu kırılmıştı. Bununla kalmayan Rumlar, Türklerin kendilerine saldırdıklarını ileri sürerek çevre kasabalara imdada yetişmeleri için mektuplar göndermişlerdi. Benzeri hadiseler de Lefkoşa'nın Eksomodoş köyünden geçen iki Türk, Rumların tehdit ve taarruzlarına uğradı. Yine Lakademya, Ustromof ve Pera köylerindeki Türkler de benzeri hakaretlere maruz kaldı. Polisin aldığı tedbire rağmen bu hakaretler kesilmediği gibi artarak sürdü. Limasol kasabasında hadiseden sonra alınan bütün tedbirlere rağmen,

Rumlar hâlâ Türkleri rencide etmekten geri durmuyorlardı. Rumlar Türk Kayıkçıları taşladıktan sonra “*fesleri daha ne zaman çıkaracaksınız*” diyerek hakaret etmişlerdi. Bir hafta sonra da Piskobu köyüne gelmekte olan bir Türk, iki Rum tarafından durdurularak aynı hakarete maruz kalmıştı. Mağusa kazasında İstilloz köyünde uzun zamandır devam eden zulm Limasol ve Lefkoşa hadiselerinden sonra açıktan açığa yapılmaya başlanmıştı. İstilloz köyü ahâlisinden bir Hıristiyan, Türk olan komşusunun evine saldırarak, masumu sebepsiz yere dövmüşü⁵⁷.

12. RUMLAR'IN İNGİLTERE KRALI'NI PROTESTO ETMESİ

Bu sırada 3 Haziran'da Vali Konağı'nda üniforma ile bir resmi kabul yapılacağı mahalli hükümet tarafından ilan edilmişti. Aynı günün gecesinde Valinin karısı Madame Leydi tarafından vilayette bir ziyafetin verileceği de *Ceride-i Resmîye* gazetesi'nden ilan edilerek duyurulmuştu. Fakat kimseye ayrıca bir davetiye gönderilmemişti. Türk memurlar ve mahalli idare bu davete iştirak etti. İhtilâlcî Rum Komiteleri'nin aldığı karar üzerine merkezde ve çevredeki yerleşim birimlerinde bulunan kiliselerde İngiltere Kralı'na dua edilmediği gibi Rum ahâli ve ileri gelenlerinden hiçkimse, ne Belediye reisi ne de Başpiskopos resmî kabule ve ziyafete katılmadı. Rumların tavrı Vali tarafından Londra'ya bildirildiğinde büyük şaşkınlık yarattığı gibi, Türklerin sergilemiş oldukları medeni davranış fevkalade teveccühe mazhar görülmüştür⁵⁸. Bu hadise etkisini ileride, Türklerle Rumlar arasında görülecek davalar sırasında İngilizlerin Türk tarafına meyletmesiyle gösterecektir.

Hadiseyle ilgili davalara bakacak olan mahkemenin Limasol'daki Rum mahallelerinden birinde kurulacak olması, mahkeme sona erinceye kadar, Rumların sebep olabileceği bir saldırı karşısında Limasol'da mutlaka harekete hazır bir zabtiye kuvvetinin bulundurulmasını gerektiriyordu. Bu hususla ilgili olarak Polis Başkumandanı vazifelendirilmişti. Hadise çıkması halinde, Vali tarafından vur emri çıkarılmıştı. Valinin bu hususla alâkalı olarak altını net olarak çizdiği bir başka konu da, hadise mevkiinde bulunabilecek masum insanların, kadın ve çocukların zarar görmemesi için zaptiyenin gerekli önlemleri almasıydı. Aksi halde ortaya çıkacak kötü durumlardan zaptiyenin sorumlu tutulacağı bildirilmiştir⁵⁹.

Bu emir aslında İngiliz zaptiyesine bir uyarıydı. Çünkü Limasol hadisesi sırasında zaptiyeler çekingen davranmışlar ve hadiselere kayıtsız kalmışlardı. Aslında görevlerini zamanında yapmış olsalardı olaylar bu kadar büyümeyecekti. Verilen raporlar sayesinde olaylarda mahalli idarenin ve ona bağlı zabıtalann da ihmali olduğu Vali tarafından öğrenilmiştir.

Limasol'da meydana gelen 27 Mayıs ihtilâlinin tertipçisi olan Rumlar, bu

ihtilâl ile Megali İdea'ya ulaşmak için bir taşla iki kuş avlamak istemişlerdir. Hedeflerden biri İngiliz hükûmetini tahkîr etmek; diğeri ise Türkleri katletmekti. Bu gerçek Rumlar ve İngilizler tarafından çok iyi bilindiği halde, Rumlar mahkemede suçu Türklerin üzerine atmak teşebbüsünde bulunmaktan geri kalmadılar. Rumların niyeti maddi olarak perişan ettikleri Türkleri manen de ezmekti. Bu maksatla yalancı şahidler ve kuvvetli avukatlar tutarak mahkemeyi kendi lehlerine çevirmeye çalışıyorlardı. Fakat bunu başaramayacakları muhakkaktı. Çünkü adadaki hükûmet, artık onların dostu ve koruyucusu değildi. Harekâtın İngiltere'yi de hedef almasından dolayı, İngiliz kamuoyu artık Türklerin tarafındaydı. Buna rağmen Rumlar davayı kazanmayı başarsa, Türkler için adadan göçmekten başka bir yol kalmıyordu. Böyle bir durumla karşı karşıya gelmemek için Türklerin de Rumlar gibi kuvvetli avukatları olması şarttı. Osmanlı hükûmeti tarafından Türkleri savunmak üzere görevlendirilen Sadrettin Efendi, elinden geleni yapıyor olmasına rağmen, Türklerin hâlâ başka avukatlara da ihtiyacı olduğu bir gerçektir. Dava oldukça önemliydi. Bu sebeple bir avukat bu davanın altından çıkamayabilirdi.

Bu husus mahkeme reisinin de dikkatinden kaçmamıştı. Türkleri bu konuda uyaran mahkeme hakimi Steward, davaların çok önemli olduğunu ve mutlaka Sadreddin Efendiye yardımcı olacak bir avukatın daha bulunmasını tenbih etti. Kıbrıs kadısı dahil, herkes daha fazla avukatın gerektiği konusunda hem fikirdi.

13. RUM BASINI'NİN OLAYLARI TAHRİK ETMESİ

Türklerin kendilerini savunabilecek bir avukat temin etmek için İstanbul'a başvurduğu bu günlerde, Rum matbuatı yıkıcı faaliyetlerine devam ediyordu. Rumca çıkarılmakta olan *Salpinks Gazetesinde* Limasol hadisesi ile alâkalı olarak Türkleri tehdit ve taciz eden bir makale neşredildi. Bu makalenin tercümesi *Vatan Gazetesinin* 37. nüshasında yayımlandı. Makalenin hedefi İngiltere'nin Kıbrıs Valisi'ydi. Ancak gazetenin Türkler hakkında ileri geri ifadeler kullanması, makaleyi Türkler açısından da önemli bir hale getiriyordu. Türkler hakkında dikkate şayan ifadeler kullanan bu makaleyi naklediyoruz:

“Metalibâtımıza karşı ağmâz-ı ayn eylediğimizi keskin dûr-i endişeliğiyle bize isbât etmek ve 34 seneden beri suver-i muhtelifle ile i'lân etmekte devam eylediğimiz hissiyatımızı boğmak ve bayraklarımızı artık saklamağa bizi mecbur eylemek için bize vali olarak bir “Adams” gelmeli idi.

Kendisinden evvel gelen ve hissiyatımıza hürmet göstererek takdirde bulunan ve hissiyatımızı gayet tabi'i ve muhikk bulan selefleri, ne kendi his ve idrâkine ne de nüfûz-i askerisiyle Türk-perverliğine mâlik idiler.

Bizi, Türklerin devr-i mezâlîm ve istibdâdına irca' etmek için böyle bir

“Adams” ın bize gelmesi icâb ediyordu. Öyle bir devir ki azâde-i zân ve şübhe olan Hıristiyanlar, Türk pusularına düşüyorlar, yahud yollar içinde katl ediliyorlardı. Ve hâneleri gurub-i şems ile beraber kapanıyordu. Fitraten, mevki‘an küstah ve müdahane-kâr olan ve ekalliyeti teşkîl eden Türkleri, ekseriyeti teşkîl eden Ahâli-i Yunaniye‘ye karşı vaz‘iyet-i ma‘lûmesiyle teşci‘ ve beyânat-ı Türk-perverânesiyle bunlara tebasbus etmek ve artık Türklerin mensûb oldukları kavm-ı necib(!)lerinin an‘anâtına tevfiikan hareketde ve idâre-i umûrda bulunmak ve İngilterenin cezîreyi târîh-i işgâlinden beri her iki unsur beyninde misli nâmesbûk münâferet-i kavmiyeyi iş‘al etmek ve ‘atâyâ-yı vilâyet-penâhîleriyle sevgili Türklerini cür‘ete getirmek için bize böyle bir vali gelmeli idi.

Türkler ise valilerini ihtimâl ki kendi müttefikleri addederek Yunanilere karşı çekinmeksizin ithâmda bulunmağa kıyâm ve en fena ciheti ise İngiltere idâresi için külleyen mücib-i zillet olan isyân-engîz, hûnîn, kıtâl-nümûn müsâdemeleri celb ediyorlar.

Ahvâl-ı hâzırânın tersim ettiği lcha, gayet feci‘ olmakla beraber Cezîre‘de mevcûd Yûnânîler tarafından îkâ‘ edilmiş olması keyfiyetinin mahirâne bir suretde işa‘e edilmesi de istib‘ad edilmez.

Türkler tarafından yapılan hücumlar; silahlarla, sopalarla Lefkoşa‘da Jimnasyo talebesi üzerine vukû‘ bulmuştur. Bunu müte‘akıb Limasol‘da, bütün bütün habersiz ve silahsız olan Hıristiyanlara karşı daha hûnîn, daha katilâne olmak üzere tekerrür etti. Halbuki -sonraları tahakkuk ettiği vechile- Türkler, hucûm için daha evvel tasmîmde bulunarak iyice silahlanmışlardı.

Türkler, o kudurmuşçasına müsademe sırasında kamalarla, bıçaklarla vuruyorlar, Hıristiyanlar ise sopalarla, taşlarla ve tesadüf olunan her hangi bir aletle müdafa‘a-i nefis ediyorlardı. Polisin taraftarlık ilzâm ettiği, Türklerin de, daha evvel tasmîmde buldukları keyfiyeti ahvâl-ı mesrudenin netayic alınmasından temâmiyle tezahür ediyor. Çünkü Hıristiyanlar silahlarla, bıçaklarla maktûl ve mecrûh oldukları halde Türkler, -bir veya iki kişinin bıçakla mecrûh oldukları müstesnâ olmak üzere- yalnız odunlarla, taşlarla mazrûb bulunuyorlar. Bu Türk polisinin hareketi, ki âlemin ona karşı olan emniyeti artık münselib olmuşdur, bizi hiç de dûçâr-ı istiğrâb etmez; yalnız bu güne değin kendisini daha büyük bir ihtiyât ve niyetle gösteren mevki‘ kumandanının verdiği müsta‘cel emri bizi garîk-i hayret ediyor.

Başkumandan ve mevki‘ kumandanları efendiler! Vezâif-i âliye ve hakikiyyesini anlayacak bir polis tensik etmeğe mecbursunuz, yoksa kendimiz için biz icabına bakarız”⁶⁰ demektedir.

Bu makale İngilizlerin aslında adadaki varlıklarını sürdürmek maksadıyla aldıkları tedbirlerin Türkler lehine sergiledikleri davranışlar gibi görünmesinden Rumların duyduğu azami derecedeki rahatsızlığın açık bir ifadesidir. Ancak yetkili mercilerin bu şekilde tehdit edilmesi, Osmanlı hükûmetini oldukça tedirgin etmiştir. Benzeri tehditler daha önce ifade ettiğimiz Metropolit’in

beyannâmelerinde de yer almaktadır. Sonucun ne olduğu her iki tarafça da malumdur. Bu tehditler karşısında sadece Türkleri koruyor gibi bir görüntü vermek istemeyen ve uluslararası arenada benzeri ithamlara maruz kalmak istemeyen Osmanlı hükûmeti gerekli tedbirlerin alınması için İngiliz hariciyesine baş vurdu ve adadaki insanların can ve mal güvenliğinin temin edilmesini istedi. İngiliz hariciyesi, hadiselerin yakından takip edildiğini ve gerekli her türlü tedbirin alındığını, mahalli idarenin de bu konuda titiz davranacağını garanti ettiğini belirterek, Türklerin hal ve mevkileri hakkında endişe etmeye gerek olmadığını Bâb-ı Âliye bildirdi⁶¹.

Osmanlı Devleti adaya avukat olarak göndermeye karar verdiği Saadeddin Ferid Bey'in adaya gidişini gizli tutmaya çalışıyordu. Çünkü adada yaşayan ahâli aslında Osmanlı tebaasıydı. Oysa adaya gönderilecek avukat sadece Türkleri savunacakmış gibi algılanabilirdi. Çünkü talep Türklerden gelmişti. Böyle bir durum hasıl olursa bu Osmanlı tabiiyetindeki bütün gayrimüslimleri rahatsız edebilirdi. Bu olasılık daima göz önünde bulundurulduğundan hükûmet avukat meselesini gayet gizli tutuyordu. Ancak *Alemdar Gazetesi*'nin 7 Ramazan 1330/20 Ağustos 1912 tarihli ve 118 sayılı nüshasında, *Tanzimât Gazetesi*'nin 8 Ramazan 1330/21 Ağustos 1912 tarih ve 328 sayılı nüshasında ve Lefkoşa'da neşr olunan *Seyf Gazetesi*'nin 27 numaralı nüshasında avukat maddesinin Maliye kısmını ilgilendiren vesika ve tafsilatı neşredilmişti. Bu bilgi oldukça gizliydi. Ama böyle de olsa birileri belgeyi el altından basına sızdırmıştı. Bu haber Osmanlı Devleti'ni içerde ve dışarıda oldukça zor durumda bırakabilirdi⁶².

Daha önce adaya gideceğinden bahsettiğimiz avukat Saadeddin Ferid Bey adaya gelir gelmez önce mahalli hükûmet ile görüştü. Osmanlı menfaatlerinin gerektirdiği şekilde, ahâliyi memnun edecek ilişkiler kurdu⁶³. Saadeddin Ferid Bey yaptığı tedkikleri bir rapor halinde Kıbrıs kadısına verdi. Bu rapor kadı tarafından İstanbul'a gönderildi. Bu sırada kadıya bir başka müracaat daha yapılmıştı. Bu müracaatta, ahâlden bazıları Lefkoşa'da bir miting düzenleyerek mahalli hükûmeti protesto etmek istiyordu. Ancak mevcut durum buna müsait olmadığından miting yapılmasına izin verilmedi⁶⁴. Hadiselerin nihayet bulunduğu bir sırada böyle bir miting düzenlenmesi, hadise çıkartmak için Rumlara verilmiş yeni bir fırsat olacaktı.

14. MAHKEME'NİN SONUÇLANMASI

Saadettin Ferid Efendi'nin gelmesi üzerine başlatılan mahkeme kısa zamanda sonuçlandı. S. Ferid Efendi öncelikle kendinden evvel konuyla ilgilenen avukatların tuttuğu, polisin ve İngiliz valisini temsil eden Valinin hazırlatmış olduğu raporları teker teker inceledi. Sonra hadisenin cereyan ettiği bölgeyi dolaşarak vatandaşlardan bilgi aldı. Her iki taraftan tanıklar dinledi. Verilen

ifadeleri birbiriyle karşılaştırdı. İngiliz yönetimiyle yakın temas kurarak fikirlerini sordu. Yaptığı bu incelemelerden sonra kendi kanaatini bildiren raporunu elde ettiği delillerle mahkemeye sundu. Ferid Efendi mahkeme de sayısını kesin olarak tespit edemediğimiz ama İngiliz savcının ifadesinden Rumlar tarafından tutulmuş olan birden fazla avukat ile mücadele etmek durumunda kaldı. Alınan sonuca bakılacak olursa hayli mesafe katettiği anlaşılmaktadır. Mahkeme öncesi Kıbrıs'ta bulunan bütün Türkler zan altında bulunuyordu. Fakat mahkemenin verdiği kararlardan bir iki kişinin olayla sorumlu olduğu görülmektedir. Mahkeme hadiseye sebep oldukları gerekçesiyle suçlu bulduğu Rum ve Türkleri çeşitli cezalara çarptırdı.

Mandrallar davasında "Araba hadisesi"nde üç Rumun öldürülmesinden suçlu bulunan Ahmed ve Rüstem'in mahkûm edilmesine karar verildi⁶⁵. İki Rumun katlinden sorumlu tutulan Rüstem'e on beş sene kürek cezası verildi. Ancak bu karar temyiz edildikten sonra, hafifletici nedenlerden dolayı, ceza önce beş seneye indirildi. Yapılan itiraz üzerine soruşturma derinleştirildi. Şahitler ve raporlar yeniden bir tetkike tabi tutuldu. İngiliz mahkemesi Rüstem'in kendi canını kurtarmak isterken katil olduğuna, bunun ise nefs-i müdafaya girdiğine karar vererek Rüstem'in tahliyesine istemiştir. Suçu sabit görülen Ahmed'in cezası ise yalnızca bir buçuk yıl indirilerek dava kapatılmıştır⁶⁶. İki Abahor'luyu darb eden dokuz Rum hakkındaki davanın yakın bir zamanda görüşülmesine karar verilmiştir⁶⁷. Yüzbaşı Şevki Efendi'nin arkasından başına vurup kaçan ve sonradan yakalanan Mihail Teodosi bir buçuk sene hapis cezasıyla mahkum edilmiştir⁶⁸. Ayasofya cemaatini taciz eden Rumlar üçer gün hapis cezasıyla mahkûm edilmişlerdir⁶⁹. İkinci Mandrallar vakasında Dikomo karyesi Rumlarından 22 kişi yakalanmış olup bunlardan altısının Ali Bey'le Hüseyin Ağa'yı darp etmiş olduğu anlaşıldığından mahkemelerinin Girne'de yapılmasına karar verilmiştir⁷⁰.

SONUÇ

Limasol hadisesi de tıpkı bundan önceki hadiseler gibi Rumların dış güçlerle olan işbirliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yunanistan tarafından adaya gönderilen bir grup gönüllünün kıskırttığı Rumlar tarafından, pazarda alışveriş yapmakta olan Türklere karşı önce sözlü sonra silahlı sataşmaların başlaması üzerine çıkan Limasol hadisesi, kısa zamanda başta Limasol, Lefkoşa ve Lamaka olmak üzere adanın önemli merkezlerine yayılmıştır. Hadise doğrudan adadaki Türk varlığını hedef olarak seçmiştir. Türklere karşı kendilerine her türlü yetki ve selahiyeti veren İngilizleri dahi adanın Yunanistan'a ilhakına bir engel olarak gören Rumlar, İngiliz polisine ve yöneticilerine saldırmaktan geri durmamışlardır. Hadisenin en karışık bir saatinde adaya çıkan gönüllü gurupların ve öğrencilerin

Türk mahallelerine saldırmaya başlaması Rumların esas niyetinin ne olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır. Bu saldırılardan Türkler kadar İngilizler de zarar görmüşlerdir. Hadise sırasında İngilizler kendilerine Türklerden daha yakın olarak gördükleri Rumlara karşı silahla mücadele vermek zorunda kalmışlardır. Tarihin bir cilvesi olarak Rumluk ve Yunanlılık idealleri geçmişte olduğu gibi bu hadisede de Hıristiyan olmaktan daha öne geçmiştir. İngilizler Türklere karşı aldıkları tavırda bir kez daha yanılgıya düşmüştür. Ancak bundan sonraki hadiseler İngilizlerin de, Türk düşmanı milletler gibi, tarihten pek fazla ders almadıklarını göstermektedir. Çünkü İngilizler dünyanın bu bölgesinde Osmanlı Devleti'nin güçlenmesini istemiyorlardı. İmparatorluğun parçalanması halinde ise, yerini alacak devletin, kendi kontrollerinde olmasını arzu etmekteydiler. Bu nedenle Yunanistan'ın Türkiye aleyhindeki bütün faaliyetlerine bazan gizli bazan da açıktan destek verdiler. Ne hazindir ki, bu gönül alıcı tavizler Yunanistan'ın zaman zaman kontrolden çıkmasına da sebep oldu. Taviz verildiği müddetçe kontrolde olduğu görüntüsünü veren Yunanistan, çıkarları gerektirdiğinde tavizkâr ülkelerin düşmanlarıyla ilişki kurmaktan kaçınmadı.

Oysa Türkler hiçbir zaman ahde vefasızlık göstermemişlerdir. Eğer İngilizler Kıbrıs'ta Limasol olayında olduğu gibi Türklerin hak ettiği yönde, sadece doğrudan ve dürüstlükten yana olsalardı, belki bugün Türkiye ve İngiltere daha iyi birer müttefik olabilirdi.

Limasol hadisesi "Türkün Türkten başka dostunun olmadığı" gerçeğini bir defa daha ispatlamaktadır. Bununla beraber haksızlıkların karşısında kıvranan bir milletin haklılığının küçük bir nişanesi olarak tarihte yerini alacaktır. Hadise, Osmanlı Devleti'nin, hukûken olmasa da şeklen elinden çıkmış bir toprak parçası üzerinde yaşayan soydaşlarının haklarını müdafaada gösterdiği gayretkeşliğin vurgulanması ve istenilen sonuca ulaşılması bakımından çok önemlidir. Kıbrıs'ta meydana gelen bu ve benzeri olaylar aslında adanın Yunanistan'a ilhaki projelerinin uygulamaya konulmasından başka birşey olmadığından, Limasol hadisesi de bu çerçevede değerlendirilmelidir. Rum ve Yunan idealleri bununla son bulmamıştır. Kıbrıs'ın Rumlar tarafından Yunanistan'a ilhaki çalışmaları daha uzun yıllar devam edecektir.

NOTLAR VE KAYNAKLAR

1. FEDAI, Harid, "Kıbrıs'ta 1912 Olayları -I-", *Yeni Kıbrıs*, Haziran 1985, s. 15.
2. *Kypriyakos Filaks* adlı gazetenin hatırlattığı bu hadise hakkında geniş bilgi için bkz. BAYINDIR, Seda, *Adana Ermeni İsyanı (1909)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1997.
3. BOA, *KIBRIS*, nr. 1-D/1-22, 25 Mart 1911, *Kypriyakos Filaks* adlı gazetenin "Kuvve-i Teşri'iyyede Türklerin Hal ve Mevkî'i" adlı bendin tercemesidir.

4. BOA, *KIBRIS*, nr. 3/49, lef 1, (22 Rebi'ül-ahir 1330/10 Nisan 1912).
5. BOA, *KIBRIS*, 3/56, 19 Cemâziye'l-ahir 1330(5 Haziran 1912).
6. BOA, *KIBRIS*, 3/63, Kıbrıs kadılığının (16 Muharrem 1331/25 Aralık 1912) tarihli gizli tahrirat sûretidir.
7. BOA, *KIBRIS*, nr.1-E/1-30, (18 Zilhicce 1330/27 Kasım 1912). Avrupa'da düzenlenecek olan konferansa Kıbrıs meselesini getirmesi için Venizelos'a Kitium Metropoliti'nden gönderilen telgraf.
8. BOA, *KIBRIS*, nr. 3/84, (9 Zilkâde 1331/10 Ekim 1913), Kıbrıs kadısından sadarete gönderilen telgraf.
9. BOA, *KIBRIS*, nr. 1-E/1-30, lef 91, Seyf Gazetesi, nr. 16, 16 Haziran 1912, s. 1.
10. Türk azalar istifalarını verirken, Vilayet müsteşarlığına gönderdikleri bir protesto belgesinde Rumların Kıbrıs ahalisi adı altında bir takım hadiseler çıkaracağını ve Müslümanların incinen hissiyatlarını düzeltmek amacıyla mitingler düzenlemeye hazırlandıklarını bildiren gizli bir dilekçe sunmuşlardı (*Aynı vesika*, lef 2, (28 Cemâziye'l-evvel 1330/16 Mayıs 1912).
11. *Seyf Gazetesi*, nr. 16, Sene 1, (1 Recep 1330/17 Haziran 1912).
12. *Seyf Gazetesi*, Aynı yer, nr. 16.
13. *Aynı vesika*, Lef 91. *Seyf Gazetesi* baş muharriri Sadreddin'in "*Leymoson'lu Kardaşlarımızın Duçar-ı Felaketi*" adlı yazısı.
14. *Seyf Gazetesi*, Aynı yer.
15. *Aynı vesika*, lef 3, (12 Cemâziye'l-ahir 1330/29 Mayıs 1912).
16. FEDAİ, *a.g.m.*, s. 13.
17. FEDAİ, *a.g.m.*, s. 13.
18. Daskalos öğrencileri teşkilatlandırıp Türk kahvehanelerini basan kişi idi. bkz. FEDAİ, *a.g.m.*, s. 14.
19. *Aynı vesika*, lef 68, (8 Cemâziye'l-ahir 1330/25 Mayıs 1912); 28 Cemâziye'l-evvel 1330 tarih ve 69 numaralı tezkerenin zeylidir.
20. *Aynı vesika*, lef 67, (8 Cemâziye'l-ahir 1330/25 Mayıs 1912) tarihli ve 79 numaralı arızanın zeylidir.
21. *Aynı vesika*, lef 18(-17 müsveddesi), (27 Cemâziye'l-ahir 1330/13 Haziran 1912) .
22. Osmanlı devrindeki Divânın yerini almak üzere kurulan bu meclise üye olarak dört İngiliz yüksek memuru ile memur olmayan üç halk temsilcisi katıldı. Geçici olarak kurulmuş bulunan Kavânîn Meclisi yerine halk tarafından seçilecek bir meclisin kurulması için 1882 yılında bir beyannâme yayınlandı . Bu faaliyet sonucunda kurulan yeni Kavânîn Meclisi yüksek komiserin başkanlığında halk tarafından seçilen 18 üyeden oluşuyordu. Bu üyelerin 6'sı İngilizler tarafından, 9'u Rumlar tarafından ve 3'ü Türkler tarafından seçilmekteydi (Alasya, *a.g.e.*, s. 133); ayrıca bkz. ÇAY, Abdulhalûk, *Kıbrıs'ta KANLI NOEL-1963*, Ankara 1989, s. 18.
23. Bu mektupta Türk milletvekilleri "adanın statüsünün değiştirilmesi halinde Osmanlı Devleti'ne verilmesi gerektiğini" belirtmişlerdir (İsmail, *Aynı makale*, s. 125).
24. *Aynı vesika*, lef 19, 7 Haziran 1912, Meclis-i Kavânîn azâ-yı müslimesi

- tarafından cezire baş komiserliğine verilen 7 Haziran 1912 tarihli Muhtıra sûreti.
25. *Aynı vesika*, lef 20, (28 Cemâziye'l-ahir 1330/14 Haziran 1912) tarih ve 96 numaralı arıza zeylidir.
26. *Aynı vesika*, lef 22, (19 Haziran 1328 ve 17 Receb 1330/3 Temmuz 1912).
27. *Aynı vesika*, lef26 (24-23 müsveddesi), 17 Haziran 1328/30 Haziran 1912 tarihli Meclis-i vükela nın zabıtnamesi suretidir.
28. *Aynı vesika*, lef 31, 14 Mayıs 1912 Meclis-i Kavanîn celsesi.
29. *Aynı vesika*, lef 32, 16 Haziran 1328/29 Haziran 1912.
30. Bu günkü manada, bir bölgeye hadiseleri yakından incelemek üzere gönderilen Savcı'dır.
31. Müdde-i Umûmi Efendinin nutku: "Bu muharebe-i dâhiliye Mescid Mahallesi'nden başlıyor. Mütecâvizler umûmiyetle Rumlardan mürekkeb bulunuyor. Bunlar rast geldikleri Türklere hucûm ile darb ve carh ediyorlardı. Türkler müdafa'a-i nefsleri için dükkânlarla ve kahvehanelere ilticâ ediyorlardı. Türkler aleyhine olan bu kıyâmın gittikçe şiddeti artıyor. Türklerin ilticâ ettikleri dükkânların kahvehane kapıları pencereleri kırılıyor içindekiler darb ve çah ve eşyaları tahrib ve yağma ediliyordu. Cami'i şerifin kapıları pencereleri kırılıyordu. Polisin müdahalesine karşı bir çok sedâlar "Burada polis hükümsüzdür, korkmayınız, Burası Yunanistan'dır. "Zido Enosis, Kado Türkiye", diye bağırarak ellerinde Yunan bandırasıyla memleketi dolaşılar, Türkleri aradılar, "Urunuz, öldürünüz gelip Türkleri" diye defaatle bağırdılar, çağırdılar. Başlıca sahne-i darb ve çarh olanlar hükûmet devâiri meydanlarına geldiler burada bu üç maznûn Berber Kara Mustafayı bıçaklarla kasden katl ettiler..." (*Vatan Gazetesi*, Sene 1., nr. 37, (3 Recep 1330/19 Haziran 1912 Pazartesi).
32. *Aynı vesika*, lef 34, (4 Receb 1330/20 Haziran 1912).
33. *Aynı vesika*, lef 36, (4 Receb 1330/20 Haziran 1912).
34. *Aynı vesika*, lef 37, (4 Receb 1330/20 Haziran 1912).
35. Belgelerde bu kişilerin adları okuyabildiğimiz kadarıyla, Rum aza Garibanidi; tüccar Taninilili Meydilla ve İspiro Aragoro olarak tespit edilmiştir.
36. *Aynı vesika*, lef 40, (4 Receb 1330/20 Haziran 1912).
37. *Aynı vesika*, lef 35, (5 Receb 1330/21 Haziran 1912).
38. *Aynı vesika*, lef 33, (6 Receb 1330/22 Haziran 1912).
39. BOA, *KIBRIS*, nr. 1-E/1-30, lef 49, (14 Receb 1330/30 Haziran 1912)tarihli Kıbrıs kadısından sadarete.
40. *Aynı vesika*, lef 38, (18 Receb 1330/4 Temmuz 1912).
41. *Aynı vesika*, lef 47, (20 Receb 1330/6 Temmuz 1912).
42. *Aynı vesika*, lef 53 26 Haziran 1912.
43. *Aynı vesika*, lef 43, (25 Receb 1330/11 Temmuz 1912).
44. *Aynı vesika*, lef 60, (26 Receb 1330/12 Temmuz 1912). Kıbrıs kadısı tarafından Sadarete yazılan.

45. *Aynı vesika*, lef 58, (27 Receb 1330/13 Temmuz 1912).
46. *Aynı vesika*, lef 62, Receb 1330 ve Haziran 1912.
47. *Mir'at-ı Zaman* gazetesinin 15 Temmuz 1907 tarihli sayısına göre Yunanlı Kadalanos Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılmasını sağlamak için çalışan meşhûr bir provakatör olarak nitelendirilmektedir [Sebahattin İsmail, "İngiliz Yönetiminin İlk 50 Yılında Türk-Rum İlişkileri", *Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü Uluslararası Sempozyumu* (K.K.T.C. Doğu Akdeniz Üniversitesi ve T.C. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlükleri Yayınları), Gazi Magusa 1991, s. 123].
48. Bu plana bağlı olarak sadece Limasol'da değil 14 Mayıs 1912'de Topçuköy'de; 224 Mayıs 1912'de Lefkoşa yakınlarındaki Hamitköy'de ve 5 Haziran'da yine Hamit Mandıraları'nda ve Haziran'da Abohor ve daha birçok köyde Türklere yönelik geniş çaplı saldırılar oldu. Bu sırada nüfusunun bir kısmını Türklerin oluşturduğu kentler ve köyler de saldırıya uğramıştır. Bu kentler ve köyler arasında Hamitköy, Limason, Lefoşa, Manağral, Perapadi, Lokadamyia, Ustromof, Perada, Lefke, Topçuköy, Abohor, Ayermola'dır. Bu hadiselerde 5 kişi ölmüş, 100 Türk ve 50'den fazla Rum da yaralanmıştı (İSMAİL, *Aynı makale*, s. 124-125).
49. *Aynı vesika*, lef 71, (13 Cemâziye'l-ahir 1330/30 Mayıs 1912).
50. *Vatan Gazetesi*, Sene 1., nr. 37, (3 Recep 1330/19 Haziran 1912) Pazartesi.
51. *Aynı vesika*, lef 77, (20 Cemâziye'l-ahir 1330/6 Haziran 1912).
52. Kıbrıs Adası'nda Limasol Hadisesi'nden önce yapılan son nüfus cetvelleri *The Greek Propaganda In Cyprus* adlı Rum gazetesinde yayınlanmıştır. Buna göre: Kıbrıs'ta 1881'de 46.389 Müslüman, 186.629 Rum; 1911'de 56.428 Müslüman, 217.680 Rum bulunmaktadır. Ancak verilen bu rakamlar biraz mübalâğalıdır(BOA, *KIBRIS*, nr. 66/D, lef 8). Kıbrıs Adası'nda Türk ve Rum cemaatleri arasındaki nüfus oranı bazan 1/4 (1937,1956), bazan da 1/5'dir. Walker'in verdiği rakamlarda nüfusun 1/4'e yükseldiğini göstermektedir. Buna karşılık Türk nüfusun Rumlardan daha fazla olduğu zamanlar da vardır. Rahip Kyprianos'a göre, 1777'de nüfusun 47 bini Türk ve 37 bini Rum olmak üzere yaklaşık 84 bin olduğunu ifade etmektedir [ALAGÖZ, C. Arif, "Kıbrıs Tarihine Coğrafi Giriş", *Milletler Arası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi Türk Heyeti Tebliğleri* (14-19 Nisan 1969)], Sayı: 2, Ankara 1971, s. 25.
53. *Aynı vesika*, lef 78,(20 Cemâziye'l-ahir1330/6 Haziran 1912) ve 24 Mayıs 1328/6 Haziran 1912.
54. İngilizler Türkler ile Rumlar arasındaki husûmeti bildiklerinden bu iki cemaati birbirlerine karşı daima kışkırtmışlardır. Böl ve yönet anlayışına dayanan İngiliz politikası kısa zaman içinde iki toplum arasındaki düşmanlığı had safhaya çıkardı. Buna rağmen adanın Rum halkı Yunanistan'a katılmak için daima İngiliz idaresine karşı mücadele etmiştir. Türkler genellikle, adanın Yunanistan'a verileceği endişesi ile İngiltere ile iyi geçinmeye çalışmışlardır. Bütün bunlara rağmen İngilizler Türklere karşı dostça davranmamışlardır (Çay, *a.g.e.*, s. 18).
55. *Aynı vesika*, lef 79.

56. *Vatan Gazetesi*, Birinci Sene, nr. 37, 4 Haziran 1912
57. *Vatan Gazetesi*, Birinci Sene, nr. 37, 4 Haziran 1912, "İslamları İzâç ve Tehdîd-i Mu'amelâtından Girne Kazası, Limasol, Lefkoşa ve Magosa" kazalarında meydana gelen itişâş.
58. *Aynı vesika*, lef 88, (21 Cemâziye'l-ahir 1330/7 Haziran 1912).
59. *Aynı vesika*, lef 84, (4 Şaban 1330/19 Temmuz 1912).
60. *Aynı vesika*, lef 90, *Vatan Gazetesi*, Birinci Sene, nr. 37, (3 Recep 1330/19 Haziran 1912).
61. *Aynı vesika*, lef 85, 24 Temmuz 1328/6 Ağustos 1912.
62. *Aynı vesika*, lef 93-92, (20 Ramazan 1330/2 Eylül 1912).
63. *Aynı vesika*, lef 94-b, (22 Ramazan 1330/4 Eylül 1912)..
64. *Aynı vesika*, lef 96, 19-30 Ağustos 1328/11-12 Eylül 1912 tarihli Kıbrıs kadılığından hariciye nezaretine gelen tezkere.
65. *Aynı vesika*, lef 100, 4 Teşrin-i evvel 1328 tarihli tezkere zeyli, 25-27 Eylül 1328/8-10 Ekim 1912 tarihli Kıbrıs kadılığının tezkeresi.
66. *Aynı vesika*, lef 111, (6 Şaban 1331/11 Temmuz 1913).
67. Harid Fedai, "Kıbrıs'ta 1912 Olayları-IV-", *Yeni Kıbrıs*, Ekim 1985, s. 45.
68. Fedai, *a.g.m.*, s. 45
69. Fedai, *a.g.m.*, s. 45
70. Fedai, *a.g.m.*, s. 45

1912 LİMASOL EVENTS UNDER THE LIGHT OTTOMAN ARCHIVE DOCUMENTS

ABSTRACT

After Cyprus' passing to British administration, there were tensions between Turkish Cypriots and Greek Cypriots which from time to time, turned into heated armed conflict. The reason for this was the continuous Enosis campaign.

Limasol Event took place on 27 of May in 1912.

In this study, pre-end post-Limasol Event and its development have been narrated depending on reliable documents and also the study throws light on the events that carried the Cyprus problem up to now.

IS NORTH CYPRUS A PARADISE FOR THE RETIRED PPERSONS ?

Hasan SARICA* and Hasan Ali BIĐAK**

ABSTRACT

The social security systems in North Cyprus have been restructured after 1974 when the island had been divided between the Turkish Cypriots and Greek Cypriots. In this restructuring of the social security systems, *Pension Fund (Emeklilik Fonu)* covering the civil servants and the teachers was revised in 1977 and a particular social security law for the workers and self employed people named as the *Cyprus Turkish Social Insurance Law (Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası)* was introduced in 1976.

Interestingly just after the introduction of these social security institutions they started to retire some of their members at very young ages, as young as 20 years old. These people were retired on the account for their various services to the Cyprus Government and the Turkish Cypriot Community without making any contributions to the respective funds. Apart from the above named main funds the existence of other small funds enabled some people to acquire pension payments from two or more funds at an early age.

A comprehensive social security system involves social insurance, social assistance and social services in North Cyprus as indicated by the ILO Norms and Standards. The number of people supported by the social assistance and social services has been quite extensive in North Cyprus as it covered destitute, disabled war destitute, martyrs' families, victims of the inter communal troubles, parents of martyrs and war victims and disabled persons. Early retirement, acquiring pension payments from more than one fund and wide coverage of social assistance and services have lead many people to think that North Cyprus is a paradise for the retired persons with its social security systems. In

* M.SC., Part time lecturer, Department of Business and School of Tourism and Hospitality, Eastern Mediterranean University, Gazimağusa, North Cyprus.

** Assoc. Prof. Dr., Head of the Department of Banking and Finance, Eastern Mediterranean University, Gazimağusa, North Cyprus.

this study, this belief will be investigated through analysing the local revenues of the government against the total social transfers, the retirement age as well as the proportion of the retired persons to the whole population. As this is done, reference will be made to similar applications of various countries.

1. INTRODUCTION

Social Security concept was first used in the Social Security Act of the United States of America in 1935 and internationalised by the International Labour Organisation (ILO) at its 26th Conference and included in the Philadelphia Declaration in 1944.¹ Since then the social security programs have been developing rapidly and efforts are made to widen the social security to cover the whole members of the societies. Today the social security concept is still changing and developing parallel to the socio-economic developments. In the last century, social security applications were to provide pension to civil and military public servants and better working conditions and wages to the workers in the industry. Today this idea is changing and social security aims to cover the whole people, who are living in a country irrespective of their nationality, colour, religion etc.² This applies to North Cyprus as well. The *Constitution of North Cyprus* states that "Every person has the right to social security. It shall be one of the duties of the State to establish, and to help the establishment of social insurance, similar social security schemes and social assistance organisation, for the purpose of ensuring this right".³

It was after the internationalisation of the social security concept in 1944 that some sections of the people (civil servants and police force) have started to benefit from the social security systems established in Cyprus in the 1950s. The first social insurance law was adopted in 1957 and with minor revisions it served the Turkish Cypriots until 1977 when the Turkish Cypriots introduced their own new *Social Insurance Law*⁴ for workers and self employed people and a comprehensive *Pension Law* for the civil servants and teachers.⁵ In addition to the social insurance granted to the workers, self-employed people and civil servants, the additional laws revised and adopted provided social assistance and social services to the vast majority of the rest of the population. Thus the basic three components of a social security system, social insurance, social assistance and social services⁶ have been implemented in North Cyprus since 1977.

Unlike to a normal social insurance fund, two major funds established in North Cyprus, the Pension Fund and the Social Insurance Fund started to retire people on the day they were established. This was realised through counting the years of services held in the British Colonial Rule, Republic of Cyprus

Government, Transitional Turkish Cypriot Administration, Autonomous Turkish Cypriot Administration and Turkish Federated State of Cyprus and the services in the Turkish Cypriot Fighters Forces. Large number of people had services at least in one or the two periods mentioned above.

Social Insurance Law covers the self-employed people and the workers while the *Pension Law* covers the civil servants except the workers working for the government who are covered by the Social Insurance Law. Social Insurance Law established a particular fund, named as the Social Insurance Fund where the contributions of the three components of labour relations are compulsory. The rate of the contributions of the workers, employers and state are 8%, 10% and 6.5% respectively. The rate of contributions of the self-employed people is 15% and of house woman 14% over the earnings based for the contributions (prime esas kazanc). There are 20 grades, which the first grade represents the lowest, and the twentieth the upper limit as base for earnings based for the contributions. The benefit given to the insured persons and their survivors are grouped as employment injury and occupational diseases benefit, sickness insurance benefit, maternity insurance benefit, invalidity insurance benefit, old age insurance benefit, death benefit, marriage benefit and unemployment insurance benefit. The minimum age for retirement in North Cyprus is 50.

Pension Law applies to the civil servants and it is a source for some other public institutions, which have their own pension funds (i.e. Municipalities Pension Funds, Electricity Authority Civil Servants Pension Fund etc.). The contribution of the civil servants varies depending on his/her employment date. Main structure of the *Pension Law* is based on the contribution of the civil servants. There was no particular fund until 1987. The revenues and expenditures of the Fund were an account of the government general budget. It is only after the revision of the law in 1987 that a particular fund for the civil servants was established. The rate of the contribution made by the civil servants is 9% of their gross salary and the contribution of the employer (government) and the state is not envisaged. The minimum age for the retirement is 55 for the civil servants who are employed after the revision of the Law in 1987. The main benefits provided to the civil servants after their retirement are monthly pension payments and a gratuity (ikramiye) payment.

Contrary to applications in other states, it is possible to contribute to more than one fund and it is also possible to work even after retirement. There are a lot of civil servants that retired from the pension fund and entitled to another pension from the social insurance fund by paying contributions. An insured person who retired from the social insurance fund also has the right to continue to work during his retirement period.

Early and double pension possibility from more than one fund, large number

of people supported by the social assistance and the social services provided to destitute, disabled war destitute, martyrs' families, victims of the intercommunal troubles, parents of martyrs and war victims and disabled persons, lead many people to think that North Cyprus is a paradise for the retired persons with its social security systems. The aim of this study is to discuss this issue. Various tables showing the level of social transfers, age of retirement, percentage of the retired person in total population and similar related statistics will be used throughout the study. The next section of the study is about two schools of social security financing, the Bismarckian and the Beveridge approaches will be discussed and reference will be made to the applications in North Cyprus. In this section the contributions of the three parties of the social insurance (employer, employee and state) will be analysed and the accumulated debt of the government will be calculated. In the third section one of the two important social insurance institution, the pension fund of the civil servants will be examined with respect to their revenues and expenditures. Following section will analyse the local revenues and the social transfers of the government since 1977 and comparisons will be made with other countries with regard to the share of the social transfers realised. In the fifth section the retirement age and the total retired persons as a percentage of the relevant population group will be investigated and compared with the statistics in other countries. In the final, section the findings of the study will be summarised very briefly and concluding remarks will follow.

2. CONTRIBUTORY SYSTEMS VERSUS TAXED BASED SYSTEMS

It is possible to identify two extreme systems of social insurance across the world countries. One is the contributory system in which the individuals, employer and the state have to contribute to the fund. The other system does not require any contribution from the individuals. In this system individuals are entitled to benefit simply if they are a citizens and need assistance.⁷ The first approach predominates in the countries of Continental Europe, while the second approach is applied in the UK, Ireland and also in the Scandinavian countries. Although the contrast between the contributory system also known as the "Bismarckian" system and tax based system also known as the Beveridge⁸ system corresponds to an important historical divide in the formation of European welfare states. It is too imprecise a distinction to provide an accurate description of their configuration in the middle of the 1990s. In fact, all European social security systems today display some elements of each basic system.

The development of extensive systems of social security to support and assist people in need has been the main aim of the North Cyprus governments since 1974. The systems that have been established differ in detail, in their structure, organisation and methods of funding. They reflect the historical and institutional differences, which existed since the British Colonial Rule in Cyprus. Nevertheless, they share a common characteristic of protecting all those who require support, on short term basis when they became ill or on a longer term basis, when they retire from paid as employment, or permanently disabled irrespective to the amount of contributions made.

It is important to note that the two main funds, the Pension Fund and the Social Insurance Fund differ in their sources of finance and benefits they provide. For the Pension Fund and other similar funds, the main source of finance is the tax payments (before 1987) and/or the contributions of the employees (after 1987), and the financial support of the employer. In this case the employer (state, municipality etc.) calculates its revenues from the Pension Fund from the other contributions (after 1987) and then makes its own contributions to close the gap in its expenditures for the pension. Before 1987 the revenues and expenditures were not in a separate fund, but they were part of their budgets. Thus it is possible to say that the Pension Fund before 1987 was closer to a tax-based system while after 1987 it became closer to a contributory system as far as its financing is concerned.

Social Insurance Fund on the other hand has the employers' and employees' contributions as their main sources of finance. State contributions, required by law, have never been realised in practice. Nevertheless, such contributions of the state are included in the budget of the Social Insurance Fund. The contributions of the employers and the employees comprise 60% of the total revenues (including revenues from interest on loans rents, penalties etc.) of the Social Insurance Fund. Thus, Social Insurance Fund with its above-explained sources of finance can be said to be closer to a contributory system.

Constitution of North Cyprus indicates that every person has the right to social security and it is one of the duties of the state to establish institutions for the purpose of ensuring this right. Special social protection is envisaged for various categories. Social security contributions by the employers, employees and state are the main sources of financing of income maintenance benefits in Social Insurance Fund. Contributions to the Fund are made on the basis of "Earnings Based For Contributions" (Prime Esas Kazanç) whose lowest and highest limits are decided by the Council of Ministers. Percentage and thus the amount of these contributions, their realisation, the shares of employees, employer and state in these contributions are very important.

Analysing the shares of the contributions made by employee, employer and state in North Cyprus, it is seen that employees contribute 32%, employ-

ers contribute 42% and the state contributes 26% of the Earnings Based for Contributions. The contributions made by the three parties to the social insurance in other countries are given in Table 1. Analysing this table it is notable that the share of the employers in North Cyprus (42%) is higher than Denmark, Germany and UK while the employees' share (32%) is higher than all other countries except Turkey. On the other hand the share of the state's contribution in North Cyprus (26%) is only higher than Germany, France and Portugal but lower than the other countries. It is interesting to note that in Turkey, the state does not contribute to social insurance fund at all but on the other hand, the state covers the deficits of the fund. Denmark and UK are good examples of deviations from the tax based (Beveridge) system, as the shares of state contributions are 77.5 % and 43.4 % respectively. In North Cyprus not only the share of the state (26%) is relatively very low but the state declines to pay its share to the Social Insurance Fund. Still according to the *Cyprus Turkish Social Insurance Law*, the State is responsible to cover the deficit of the Fund.⁹

Table 1. Shares of the Parties in Total Contribution to Social Insurance in Percentages.

Country	Share Of Employer	Share Of Employees	Share Of State	Others	Total (100%)
Belgium	52.05	19.72	27.46	10.77	100
Denmark	11.36	4.38	77.52	6.74	100
Germany	41.09	30.44	25.23	3.24	100
Spain	52.21	19.39	26.03	2.37	100
France	52.22	27.44	18.16	2.50	100
Italy	52.42	14.95	29.88	2.76	100
Portugal	49.37	20.33	25.56	4.74	100
UK	27.93	16.96	43.35	11.76	100
Turkey	58.21	41.79	00.00	0.00	100
North Cyprus*	42.00	32.00	26.00	0.00	100

Note: *North Cyprus figures are determined considering the *Social Insurance Law* of North Cyprus.

As stated above, law requires the state to contribute to the Social Insurance Fund together with the employees and employer. Unfortunately, the state has not been paying its contributions to the Fund and its debt is accumulating through the years. The accumulated debt of the government is 1,419,063 m.TL at the end of 1996 and it is expected to reach 2,707,052 m. TL by the end of 1997.¹⁰ As the debt accumulated no interest or penalty was charged on the debt of the state. The debt is simply added year by year at current prices. The debt of the government to the Social Insurance Fund for the years 1977-1996 is given in Table 2. Thus according to this, the government owes 1,419,063 m.TL to the Social Insurance Fund. If the debt was adjusted to the inflation by using 1996 prices, the debt of the government (with no real interest applied) would be 7,318,709 m.TL. This amount is more than 5 times (5.15 times) than the amount offered as debt of the government. The government pays its debt, occasionally in terms of immovable property to the Social Insurance Fund. In 1988 the government transferred the Sea Side Hotel together with its surrounding land, and in 1994 the Mimoza Hotel to the Social Insurance Fun in return to its debt.

Table 2. The Debt of the State to the Social Insurance Fund (m.TL).

Years	Index GNP 1977=1	Index GNP 1996=1	Current	1996=1
1977	1.0000	8422.76	16.47	138,751.89
1978	1.3100	6429.59	45.81	294,560.15
1979	2.0200	4169.64	69.78	290,958.12
1980	4.1290	2039.92	116.42	237,491.23
1981	6.2409	1349.60	187.52	253,079.60
1982	7.8151	1077.76	244.64	263,666.70
1983	10.5937	795.07	381.11	303,013.77
1984	15.6475	538.28	538.16	289,683.23
1985	24.9733	337.27	999.44	337,081.16
1986	36.6527	229.80	1,381.48	317,462.04
1987	50.8623	165.60	1,516.26	251,091.84
1988	79.8567	105.47	484.70	51,122.57
1989	137.8250	61.11	5,290.67	323,323.31
1990	221.8295	37.97	9,175.62	348,394.07
1991	344.1660	24.47	19,803.23	484,643.52
1992	566.7189	14.86	35,226.80	523,552.14
1993	919.6842	9.16	69,326.89	634,917.63
1994	2281.3542	3.69	152,226.37	562,019.74
1995	4717.0709	1.79	371,523.02	663,388.16
1996	8422.7594	1.00	750,508.59	750,508.59
Total	-	-	1,419,063.00	7,318,709.47

- Sources:** 1. Social Insurance Office (1977-1996), *The Activity and Budget of Social Insurance Fund for the Years 1977-1996*, Social Insurance Office, Nicosia.
 2. State Planning Organisation, (1996), *Economic and Social Indicators*, State Planning Organisation (SPO), Nicosia, p. 1.
 3. State Planning Organisation (1997), *1997 Year Program*, SPO, Nicosia, p.9.

As it is seen, the share of the state in Social Insurance Fund is relatively very low compared with other countries. Apart from this, the government has not been paying its share since 1977 and the debt is counted in current prices without any interest payment considered. Under these conditions it is highly unlikely for a social security system to offer a paradise for its retired members.

3. PENSION FUND OF NORTH CYPRUS

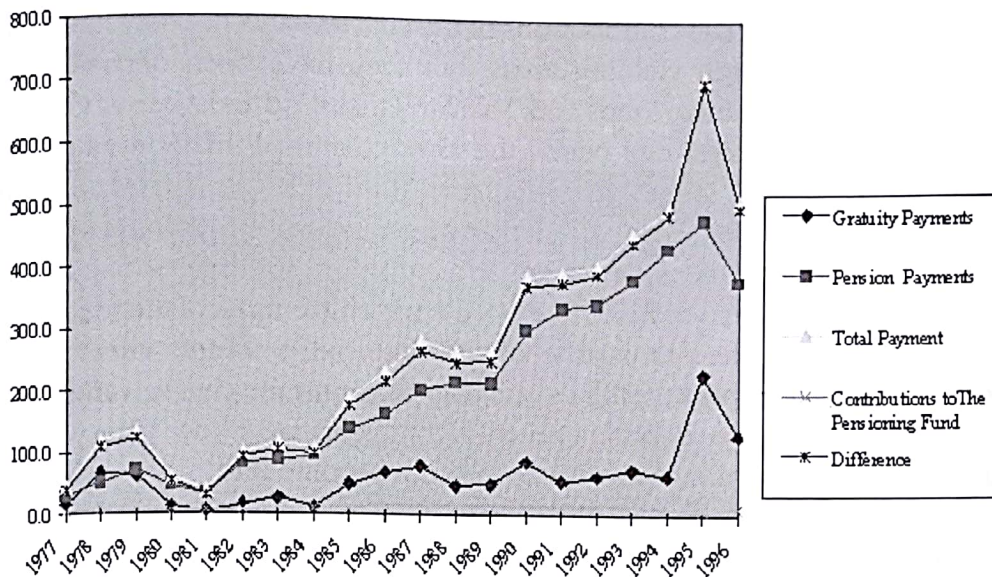
In this section of the study one of the two main funds, the Pension Fund of North Cyprus will be analysed with regard to its being a paradise to its members. The other main fund, Social Insurance Fund was examined in the previous section. Before the government revised the *Pension Law* on 1 July 1987 the Pension Fund was a tax-based social security system for the civil servants. Minor contributions of the male civil servants for their survivors and gratuity and pension payments were part of the revenues and expenditures of the government budget respectively. With the revision of the law, a separate fund, Civil Servants Pension Fund (Kamu Görevlileri Emeklilik Fonu) was established outside the government's budget. Pension Fund provides two basic benefits to the individuals that are the gratuity (ikramiye) and pension (emeklilik aylığı) in return to the contributions of the individuals.

In order to follow the main developments in the Pension Fund of North Cyprus examination of the total revenues and (contributions of the individuals) and the total expenditures (gratuity and pension) of the government as social transfer payments will be very useful (Table 3, Figure 1). Since 1977 the Pension Fund has experienced three major shocks that disturbed the stability of its revenues and expenditures. The first shock came on 5 July 1979 when the *Pension Law* was revised.¹¹ With this revision of law the civil servants were obliged to retire after 10 years of active service in public offices. Previously the required 10 years period could be made up with services in public offices and credits from the military service. Civil servants, just before the law was revised, used their rights and retired in large numbers in 1978 and 1979. In these years high gratuity payments (68.2 and 63.0 m.TL), resulting in high total expenditures (119.1 and 134.3 m.TL) are due to this effect. For the same years the financial support of the government from the budget also increased substantially from 39.7 m.TL in 1977 to 109.8 and 123.3 m.TL, in 1978 and 1979 respectively, comprising 92.1% and 91.8% of the total revenues.

Table 3. Total Revenues and Expenditures of the Pension Fund (m. TL).								
Years	Gratuity Payments	%	Pension Payments	Total Payments (Total Expenditures)	Growth Rate (%)	Contributions to the Pension Fund	Financial Support of the Government	%
1977	15.5	34.1	30.0	45.5	-	5.8	39.7	87.3
1978	68.2	57.2	50.9	119.1	161.7	9.3	109.8	92.2
1979	63.0	46.9	71.3	134.3	12.8	11.0	123.3	91.8
1980	12.8	21.4	46.7	59.5	-55.7	4.1	55.4	93.1
1981	5.5	13.8	34.1	39.6	-33.4	8.7	30.9	78.0
1982	16.7	16.7	83.3	99.9	152.2	7.2	92.7	92.8
1983	27.4	23.5	89.2	116.6	16.7	10.1	106.5	91.4
1984	11.9	10.9	97.7	109.6	-6.0	9.8	99.8	91.0
1985	50.3	26.6	139.0	189.3	72.7	12.1	177.2	93.6
1986	69.7	29.9	163.6	233.3	23.2	16.7	216.6	92.8
1987	80.1	28.3	203.2	283.3	21.4	17.7	265.7	93.8
1988	48.1	18.2	215.9	264.1	-6.8	15.8	248.3	94.0
1989	50.7	19.1	214.9	265.6	0.6	14.6	251.0	94.5
1990	87.9	22.6	300.1	387.9	46.1	15.3	372.7	96.1
1991	56.4	14.4	336.7	393.1	1.3	15.7	377.4	96.0
1992	64.1	15.8	342.4	406.5	3.4	14.9	391.6	96.3
1993	74.4	16.3	382.5	456.8	12.4	15.0	441.8	96.7
1994	65.3	13.1	433.0	498.3	9.1	10.8	487.4	97.8
1995	229.9	32.5	478.3	708.3	42.1	7.9	700.3	98.9
1996	130.6	25.6	379.9	510.5	-27.9	11.9	498.6	97.7

Source: *Official Gazette* (1977-1996), State Budget, State Printing Office, Nicosia.

Figure 1. Total Revenues and Expenditures of the Pension Fund (m. TL).

Pension Law was revised on 2 April 1985¹² and 1 July 1987.¹³ The discussions on the change of laws in these years, resulted in the second round of massive retirements of the civil servants in 1985, 1986 and 1987. This explains the high amount of gratuity payments, total expenditures and financial support of the government from the budget in these years.

The third wave of massive retirements came in 1995 and 1996. This was not a result of any revision of the Pension Law, but it was due to the discussions and rumours that took place in these years on the government's intentions on taxing the gratuity and pension payments after retirement. Thus civil servants thinking not to be subjected to such implementation chose to retire before it could become a law. High gratuity payments, total expenditures and financial support of the government were the result of such retirements.

As far as the Social Insurance Fund was concerned, the government has not been contributing and paying its debts since 1977. In the case of Pension Fund, until 1987 the government following almost a tax-based system has fulfilled all of its financial obligations to its civil servants. A large number of civil servants retired at early ages without making contributions for a sustainable period of time to the Pension Fund. This has been putting a lot of financial burden on the government's budget. The Pension Law was revised in 1987 to find a solution to this mounting financial problem and introduced a contributory system by creating a separate Fund, Civil Servants Pension Fund, outside the budget. It is important to note that the revenue of this Fund is composed only of contributions of the civil servants. The government would not contribute to the Fund neither as an employer nor as the state. This is one of the two

main deficiencies of the system, which will make it financially unviable in the future. Another deficiency is related with the efficient use of the accumulated money in the Fund. The contributions of the civil servants not only have not been invested in high yielding areas, but they have been deposited in semi-governmental banks (Kıbrıs Türk Vakıflar Bankası Ltd and Akdeniz Garanti Bank Ltd) at an interest rate below the average annual inflation rate. The interest paid on the loans of the Pension Fund in these banks, and the corresponding average annual inflation rates are unbelievable. It is quite surprising to see that loans were made to a bank with 55% interest rate return when rate of inflation was 215% in 1994. Such inefficient use of the resources of the Fund is a clear indication of the financial problems ahead. The government being able to fulfill its obligations against the civil servants now may not be able to do so in the future if right majors are taken. Thus what it looks like a paradise for civil servants may not become true.

4. SOCIAL TRANSFERS IN NORTH CYPRUS AND IN OTHER STATES

Social security system as stated previously is composed of social insurance, social assistance and social services. Expenditures on social assistance and social services are non contributory. Such expenditures include not only the expenditures of the government but also the expenditures of the private sector. The share of these total social expenditures i.e. public and private expenditures on social assistance and social services is a good indication of the importance attributed to the social security system. Local revenues, government expenditures, total transfers and social transfers in North Cyprus as a percentage of Gross National Product (GNP) between the years 1977 and 1996 are given in Table 4. Total transfers in the table include subsidies, repayments for Value Added Tax (VAT) in addition to total social transfers (total social expenditures). Examining the trend followed local revenues and total social transfers as a percentage of GNP both are following an ascending line in spite of some falls in some years. Nevertheless the increase in the local revenues was faster than the total social transfers such that the gap between the two has increased. The percentage of local revenues was 14.6% in 1979 while the percentage of total social transfers was 6.6% in the same year. In 1996 the percentages were 24.9% for local revenues and 11.6% for total social transfers. These figures show a declining contribution of the public and private expenditures on social assistance and social services in North Cyprus through time. The same conclusion can be derived by examining Table 8 in the Appendix, which gives the total

transfers and total social transfers in fixed prices of 1977 for the same years. The figure drawn using the statistics in Table 4 gives a clear picture of the conclusion derived with regard to the increasing gap between the local revenues and total social transfers in real terms.

Table 4. Local Revenues Expenditures Transfers and Social Transfers of North Cyprus (% of GNP).

Years	Local Revenues	Expenditure	Transfers	Social Transfers
1977	16.5	31.2	7.5	-
1978	15.1	27.2	7.7	-
1979	14.6	28.1	8.7	6.6
1980	11.4	24.0	6.0	3.8
1981	14.0	29.4	6.9	5.0
1982	13.4	28.4	8.5	6.6
1983	18.4	34.6	10.2	7.1
1984	17.8	36.5	10.7	6.9
1985	16.9	36.1	12.2	8.1
1986	17.0	36.1	13.1	8.0
1987	20.4	36.7	13.1	8.7
1988	22.5	31.0	11.4	7.6
1989	21.5	28.3	9.4	7.1
1990	25.2	33.9	11.8	9.4
1991	23.0	39.2	14.6	10.2
1992	21.7	33.9	12.3	9.9
1993	24.3	36.0	13.0	10.0
1994	28.6	37.8	13.9	11.0
1995	24.1	38.7	16.4	14.2
1996	24.9	38.9	14.9	11.6

- Sources: 1. State Planning Organisation (1996), *Economic and Social Indicators*, Nicosia, p.26.
 2. State Planning Organisation (1996), *1997 Year Program*, State Printing House, Nicosia, p.54.

Apart from seeing the trend followed by the total social transfers in North Cyprus, it is important to have an idea about the total social transfers in North Cyprus in comparison with the total social transfers made in other countries. For this purpose total social transfers as a percentage of GNP in some selected countries are given in Table 5. Examining Table 5 in 1992 Turkey with 9.2% and North with 9.9% total social transfers as a percentage of GNP appeared at the bottom of the list when compared with the 12 EU member states. The EU member states on the average spent about three times more than Turkey and North Cyprus on total social transfers.

Table 5. Social Transfers in Some Selected Countries (% GNP)

COUNTRY	1980	1992	CHANGE
HOLLAND	30.2	33.0	2.8
DENMARK	28.2	31.4	2.7
FRANCE	25.4	29.2	3.8
LUXEMBOURG	26.4	28.0	1.5
BELGIUM	28.0	27.8	(-)0.2
GERMANY	28.7	27.3	(-)1.4
UK	21.5	27.2	5.7
ITALY	19.4	25.6	6.2
SPAIN	18.2	22.5	4.3
GREECE	12.4	19.3	6.9
IRELAND	20.8	21.6	0.8
PORTUGAL	12.9	17.6	4.7
EU(12 AVERAGE)	24.4	27.1	2.7
TURKEY(1995)	-	9.2	-
NORTH CYPRUS	3.8	9.9	6.1

- Sources: 1. DISK. (1996), DISK-AR (June 1996), DISK, Istanbul. From IGM, Standpunkt, February 1996.p.14.
2. The figures of North Cyprus are from Table 4.

As a conclusion, the total social transfers are not increasing as fast as the local revenues of the government. On the other hand, the total social transfers, as a percentage of GNP is only 1/3 of what it is in the EU member states, on the average. Under these conditions it is not easy to conclude that the social security system in North Cyprus is providing a paradise for its citizens.

5. RETIREMENT AGE AND PENSIONERS

Retirement age and life expectancy at birth are as crucial as the amount of the contributions to the social security systems for their survival. Currently retirement age from the Social Insurance Fund is 50 and from the Pension Fund it is 55. This application had started after 1987. In order to compare the retirement age and the life expectancy at birth in North Cyprus with a number of selected developed, developing and underdeveloped countries, Table 6 is constructed.

Table 6. Age of Retirement in Various Countries (1992).

Country	Female	Male	Life Expectancy at Birth (1992)	Number of Years Left After Retirement
USA	65	65	76.6	11.6
GERMANY	65	65	76.6	10.8
AUSTRALIA	60	65	76.6	16.7(11.7)*
AUSTRIA	60	65	76.6	16.6(11.6)
BELGIUM	60	65	75.6	15.6(10.6)
DENMARK	67	67	74.7	7.7
FINLAND	65	65	75.4	10.4
FRANCE	60	60	77.2	17.2
HOLLAND	65	65	77.3	12.3
UK	60	65	76.2	16.2(11.2)
IRELAND	65	66	75.2	10.2(9.2)
SPAIN	65	65	76.8	11.8
SWEDEN	65	65	77.9	12.9

"Table 6 Continued"

Table 6. Age of Retirement in Various Countries (1992).

Country	Female	Male	Life Expectancy at Birth (1992)	Number of Years Left After Retirement
SWITZERLAND	62	65	78.4	16.4(13.4)
ITALY	55	60	77.4	22.4(17.4)
ICELAND	67	67	78.2	11.2
JAPAN	65	65	79.1	14.1
CANADA	65	65	77.8	12.8
LUXEMBOURG	65	65	75.7	10.7
NORWAY	67	67	77.2	10.2
PORTUGAL	62	65	73.7	11.7(8.7)
NEW ZEALAND	60	60	75.7	15.7
LIBYA	65	65	63.0	-
ZAIRE	60	62	51.6	-
INDIA	60	60	61.1	1.1
MOROCCO	60	60	63.3	3.3
TUNISIA	60	60	67.8	7.8
JORDAN	55	60	69.7	14.7(9.7)
SUDAN	55	60	51.8	-

Notes: * Numbers in pharantheses show the number of years left after retirement for males.

** Retirement age in North Cyprus according to the Social Insurance Law.

- Sources: 1. SSK (1995), *SSK BULLETIN* (November-December 1995), SSK, Ankara, p.15.
 2. The World Bank (1994), *World Tables 1994*, World Bank Publications, Box 7247-8619, Philadelphia, PA 19170-8619, USA, PP.111-732.
 3. Special Committee (11.04.1984), UN -published *Special Committee Report on Social Security for Council of Ministers*, Nicosia, p. 7.

It is interesting to see that in most of the underdeveloped countries such as Uganda, Yemen, Zaire and even in Libya people retire at an age above the life expectancy at birth. On the other hand, North Cyprus and Turkey rank at the top of the list that gives the number of years left after retirement. In Turkey a female is expected to live 29.3 years and a male 24.3 years after retirement, in North Cyprus 20 years. In most of the industrialised countries the number of years left after retirement is between 10 and 15 years. Such

statistics indicates that the social security system in North Cyprus offers more advantages than in any other country except Turkey and Italy.

Another dimension in which a social security system can be evaluated is the number of total retired persons as percentage of the total population. This will give us how widely the social security system covers the society. For a comparative analyses of the total retired persons as a percentage of the total population in North Cyprus similar statistics have been compiled for the EU member states and are given in Table 7. According to this table the percentage of the total retired persons in total population in North Cyprus in 1993 is 11.4% while this figure is 20.8% in the EU member states, on the average. Thus relatively the coverage of the social security system is about twice in the EU member states compared to North Cyprus.

Table 7. Percentage of Total Retired Persons in Total Population (1990, 1993).

Country	Percentage of the Retired Persons	
	1990	1993
Belgium	20.6	20.3
Denmark	16.7	16.7
Germany*	19.6	21.2
Greece	20.6	21.5
Spain	15.3	16.5
France	20.4	20.8
Ireland	12.4	12.4
Italy	25.4	26.6
Luxembourg	16.0	17.9
Netherlands	13.8	14.6
Portugal	19.4	19.9
UK	19.1	19.0
EU 12	20.0	20.8
North Cyprus	9.8	11.4

Note: * Germany 1992 includes the new Lander.

Sources: 1. *Social Protection in Europe* (1995). op. cit. p. 72.

2. State Planning Office (1997), *1996 Year Program of North Cyprus*, State Planning Office, Nicosia, pp. 341-360.

The analyses made in the previous sections seem to be contradicting each other. It is observed that a retired person in North Cyprus is expected to live about 20 years while a retired person in Europe is expected to live between 10 and 15 years. In spite of this, the percentage of the total retired persons to the total population in North Cyprus is 11.4% and it is 20.8% in the EU member states. These findings indicate that the benefits of a retired person (individually) is better than a person retired in Europe as far as the number of years left behind. On the other hand the coverage of the social security system in North Cyprus is relatively very limited. Thus North Cyprus may provide a paradise for a retired person in terms of the number of years after retirement but the same can be said as far as the social security system as far as its coverage is concerned.

6. CONCLUDING REMARKS

Social security systems, which were retiring people at very young ages in their initial establishment years and also enabling them to acquire pension payments from more than one fund and the wide coverage of social assistance and social services had led many people to think that North Cyprus is a paradise for the retired persons. Analysing the two main social security systems in North Cyprus, one being the Pension Fund covering the civil servants and the teachers, and the other Social Insurance Fund covering the employees and self-employed people showed that, this may be true for a limited number of people and it could not be said for the social security system as a whole.

The social Insurance Fund acquires its resources from the premiums paid by the employees, employers and the state. So far the state has not fulfilled its responsibility in contributing its shares but paid its debt occasionally in terms of immovable property. The future of the Social Insurance Fund does not look very bright as the government debt has been noted in current prices without any interest payment. Although the accumulated debt of the government appears to be 1,419 billion TL, in real terms this amount should have been 7,318 billion TL, accounting only inflation without any real interest charged. Further more the government has not used the accumulated resources in the fund efficiently. It invested the money in public banks well below the inflation rate. Social Insurance Fund that has been fulfilling all of its responsibilities until now appears that it will fail in the very near future. Under these circumstances it is difficult to expect that the active members could find a paradise after they retire unless very drastic measures are taken and the fund is financed.

Pension Fund, which was operating as a tax-based system, is still paying the civil servants that retired at the initial stages of its establishments. This puts a great burden on the fund, as their contribution to the fund was very limited. A separate fund established outside the budget after 1987 covering the civil servants employed after this date is contributed only by the premiums of the civil servants. The fund is not supported by any contribution from the government as an employer or as a state. Similarly the resources accumulated in this fund are not efficiently used. Thus in the case of future pensioners from the Pension Fund the situation is not very bright.

It is observed that those total social transfers in North Cyprus although increased in time, they lagged behind the increase in the local revenues of the government. Further more the total social transfers, as a percentage of GNP is only 9.9% where as the average of EU is 27.1%. This shows how far away the social security systems are from a level that could be attained. On the other hand the number of years left after retirement in North Cyprus being 20 years on the average provides a good advantage to those retired. When the total coverage of the social security system is examined through the percentage of total retired persons to the total population it is found that the social security system is way behind compared with the EU member states. In North Cyprus the percentage of the retired persons to the population (11.4%) is only one third of the percentage in the EU (20.8%).

With all these evaluations the social security system in North Cyprus can be said to provide a paradise to those who have retired at young ages and have been benefiting from this application. On the other hand considering the future of the two main social security funds in North Cyprus it is hard to conclude that a paradise is expected for the current members.

NOTES AN REFERENCES

1. ILO (1997), <http://www.unicc.ilo.org/index/ph'ladelphia/pp.1-3>.
2. TALAS, Cahit. *Communal Economy-Labour Economy*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997, pp.399-406.
3. "Constitution of TRNC", *Official Gazette*, State Printing Office, Nicosia, Article 55, 1985, p. 18.
4. "Cyprus Turkish Social Insurance Law", *Official Gazette* (31.05.1976), State Printing Office, Nicosia, pp.135-186.
5. "Pension Law", *Official Gazette*, State Printing Office, 1977, Nicosia.
6. TUNCAY, A. Can. *Social Security Laws Courses*, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş. İstanbul, 1988, p.33.
7. TUNCOMAG, Kenan, (1975), *Social Insurance*, Sermet Matbaası, İstanbul, 1975, p.29.
8. BEVERIDGE, Lord Henry William (1879-1969) was a British economist and sociologist. He served as the director of the Board of Unemployment Insurance, lectured at London School of Economics and Oxford, and was an MP in the Parliament for some time. He wrote his report as "Social Insurance and Allied Services" on 20 November 1942, and the report took his name. (*Encyclopededia of Meydan Larousse*, Sabah Publications, Vol.3,p.153.).
9. DISK (1996), DISK-AR (June 1996),DISK, İstanbul,p.8.
10. Social Insurance Office (1997), *The Activity and Budget of Social Insurance for the Year 1997*, Social Insurance Office, Nicosia,p.68.
11. "Pension Law (Revision)", *Official Gazette*, (05.07.1979), State Printing Office, Nicosia.
12. "Pension Law (Revision)", *Official Gazette* (11.04.1985), State Printing Office, Nicosia.
13. "Pension Law (Revision)", *Official Gazette*, (01.07.1987), State Printing Office, Nicosia.

KUZEY KIBRIS BİR EMEKLİLER CENNETİ MİDİR ?

ÖZET

Sosyal Güvenliğe ilişkin düzenlemeler mevcutların yeniden yapılandırılması ve yeni fonların oluşması ile yeni bir şekil almıştır. 1974'te Kıbrıs'ın ikiye bölünmesinden sonra 1976 yılında *Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası* çıkartılmış ve 1 Haziran 1977'den itibaren pratik olarak yürürlüğe girmiştir. Kamu görevlilerine yönelik *Emeklilik Yasası* 1977'deki değişikliklerle kapsamlı hale getirilmiştir. *Emeklilik Yasası*'ndaki düzenlemelerle erken emeklilik gündeme gelmiş ve 20 yaşta emekli olabilme olanaklı kılınmıştır. Öte yandan *Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası* altında oluşturulan Sosyal Sigortalar Fonu da hiç veya çok az katkı ödeyenleri kuruluşu ile birlikte emekli etmeye başlamıştır. Mevcut yasalar bir şahsın birden fazla fondan emekli olmasına imkan verirken emekli olan bir şahsın bir yandan emeklilik maaşı almasını öte yandan da çalışmaya devam etmesine imkan vermektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun üzerinde çalıştığı ve norm ve standard belirlediği konulardan bir tanesi de sosyal güvenlik olup ILO'ya göre kapsamlı bir sosyal güvenlik sistemi sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerden oluşmalıdır. Kuzey Kıbrıs'taki sosyal güvenlik sistemi de ILO'nun öngördüğü bu unsurları içermektedir. Özürlüler, malüller, malul gaziler, şehit aileleri ve ebeveynleri ve toplumlararası olaylarda yaşamlarını yitirenler ve ailelerine yapılan sosyal yardım ve verilen sosyal hizmetlerle, erken emeklilik, birden fazla fondan emekli olabilme imkanı gibi uygulamalar Kuzey Kıbrıs'ın emekliler cenneti olduğuna ilişkin bir inancın doğmasına neden olmuştur. Bu çalışmada bu inanç hükümetin yerel gelirleri ile sosyal transferlerin karşılaştırılması, emeklilik yaşı ve toplam nüfus içerisinde emekli oranı gibi verilerin karşılaştırılması ile ele alınmış ve başka ülkelerdeki benzeri uygulamalarla birlikte değerlendirilmiştir.

YAZARLARA DUYURU

1. Dergimizde yayımlanacak yazılar Türkçe veya İngilizce olabilir ve üç kopya halinde aşağıdaki adrese gönderilir:

İsmail Bozkurt
Kıbrıs Araştırmaları Merkezi
Doğu Akdeniz Üniversitesi
Gazimađuusa
Mersin 10 - Turkey.

2. a) Dergiye gönderilen yazılar, başka bir yerde yayımlanmamıŐ veya yayımlanmak üzere gönderilmemiŐ olmalıdır. Yazılar yayımlanmak üzere kabul edildiği takdirde, Kıbrıs Araştırmaları Dergisi bütün yayın haklarına sahip olur.

b) Gönderilen yazılar yayımlansın va ya yayımlanmasın geri verilmez.

c) Yazılardaki düşünce, görüş, varsayım, tez ya da savlar yazarlarına aittir. Doğu Akdeniz Üniversitesi ile Kıbrıs Araştırmaları Merkezi'ni bağlamaz.

d) Yazılar, kaynak gösterilerek (Yazar, başlık, cilt, sayı, yıl ile Dergi'nin, Merkez'in ve Üniversite'nin adları) aktarılabilir.

3. Yazılar kâğıdın bir yüzüne çift aralıklı yazılmalıdır. Başlıklar ve alt başlıklar kısa olmalıdır. Notlar, kaynaklar, tablolar ve şekiller ayrı sayfalara yazılmalıdır. Yazının ilk sayfasında Őu bilgiler olmalıdır: (i) yazının başlığı; (ii) yazar(lar)'ın bağlı buldukları kuruluşlar; (iii) en çok 100 kelimelik Türkçe özet; (iv) en çok 150 kelimelik İngilizce özet; (v) varsa, yazar(lar)ın yardımlarını gördüğu kişi ve/veya kurumlara teşekkür. Aynı sayfadaki bir dipnotta, iletişim kurulacak yazarın adı, kurumu belirtilmelidir.

4. Tablo ve figürlere başlık ve sıra numarası verilmeli, başlıklar tablo ve figürlerin üzerinde yer almalı, kaynaklar ve figürlerle ilgili notlar ise alta yazılmalıdır. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası parantez içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır. Denklemlerin türetiliŐi kısa olarak gösteriliyorsa, hakemlere verilmek üzere türetme iŐlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada gösterilmelidir.

Yazılarda dipnotlarına yer vermekten olabildiğine kaçınılması ve burada söyleneceklerin metin içine yedirilmesi yeğlenmelidir. Zorunlu olarak verilecek dipnotlarla kaynakların numaralanması ve ayrı bir sayfada "Notlar" veya "Notlar ve Kaynaklar" başlığı altında toplanması gereklidir.

Dipnotlar az sayıda ise, sayfa altında da verilebilir. Gönderme yapılan dergi ve derlemelerdeki makalelerin sayfa numaraları kesinlikle belirtilmelidir

Kaynaklarda aşağıda örneklenen biçim kurallarına uyulmalıdır:

Kitaplar

Yazarın Soyadı (büyük harflerle), Adı. Kitabın Adı, Yayımlandığı Kent, Yayınevi Tarihi, (Eğer ilk baskı değilse önce ilk baskı tarihi ve parantez içinde kullanılan nüshanın baskı tarihi)

Dergiler:

Yazarın Soyadı (büyük harflerle), Adı. Yazının Başlığı, Derginin Adı, Derginin Cildi/sayısı, Yayımlandığı Kent, Yayınevi, Tarihi. Sayfa numarası her iki halde de en sonda verilir.

Aynı kaynak ikinci kez verildiği zaman, yazarın soyadı ve a.g.e. (kitap için) veya a.g.m. (yazı için) ile sayfa numarası (gerekirse), İngilizce olarak da ibid sözcüğü yazılır.

6. Yazıların bir kopyasının bilgisayar dosyası şeklinde gönderilmesi tercih edilmektedir. Dosya tercihen DOS formatında, 5.25" veya 3.5" diskete kopya edilmelidir. Disketteki dosya ile yazının aynı olması gerekmektedir. Disket ile birlikte kullanılan yazının programı, bilgisayar ismi ve dosya ismi gönderilmelidir.
7. Bu duyuruda belirtilen kurallara uymayan yazılar, gerekli düzeltmelerin yapılması için yazar(lar)a geri gönderilebilir.

ABONELİK KOŞULLARI:

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, yılda dört kez yayımlanır. Abonelik koşulları için "Yazarlara Duyuru"nun 1 inci maddesinde sözü edilen adres ya da (392) 366 1999 ve (392) 366 6588 No.lu telefonlar veya (392) 365 2027 No.lu faks aracılığı ile Kıbrıs Araştırmaları Merkezi'ne başvurulmalıdır.

NOTICE TO CONTRIBUTORS

1. Papers either in English or Turkish are accepted. Papers for publication should be send in triplicate to:
İsmail Bozkurt
Centre For Cyprus Studies
Eastern Mediterranean University
Gazi Mağusa
Mersin 10 Turkey.
2. a) Submission of a paper will be held to imply that it contains original unpublished work and is not been submitted for publication elsewhere. Upon acceptance of an article, author(s) will be asked to transfer copyright of the article to Journal For Cyprus Studies.
b) Manuscripts submitted to the Journal For Cyprus Studies will not be returned, regardless whether or not they are accepted for publication.
c) All of the ideas, views, thoughts and teories published in the Journal For Cyprus Studies are the sole responsibility of the authors and do not reflect the views, beliefs or policies of Eastern Mediterranean University or The Centre For Cyprus Studies.
d) Articles published in the Journal For Cyprus Studies may be cited as references, provided full bibliographical credit is given as listed: Author, title, names of the Journal, Centre and University; issue; volume; year.
3. Manuscripts should be typed double spaced on one side of the paper. Titles and subtitles should be short. Notes, references, tables and figures should be printed on separate pages. The first page should include (i) the title of the manuscript; (ii) the name of the author(s); (iii) institutional affiliation(s) of the author(s); (iv) an abstract of not more than 100 words; and (v) acknowledgments, if any. A footnote on the same sheet should give the name and address of the corresponding author.
4. Tables and figures should be numbered consecutively and titled. The number and title should appear at the top; the sources and notes about figures at the bottom. Equations should be numbered consequently. Equation numbers should appear in parentheses at the right margin. In cases where the derivation of formulae has been abbreviated, it is of great help to the referees if the full derivation can be presented on a separate sheet (not to be published). Footnotes should only be used if absolutely essential. Footnote and references should be numbered and

typed on a separate page under the heading "Notes" or "Notes and References". If the footnotes are not too much, maybe shown underneath of the page(s). Ensure that the page numbers for periodicals and collections are included.

5. References should appear follows:

■ Books

Surname(s) of Author(s) in block letters, Name(s) of Author(s).
The name of the Book, Place, Press, Year.

■ Periodicals

Surname(s) of Author(s) in block letters, Names(s) of Author(s).
The Title of Manuscript, Name of Periodical, Number of Periodical,
Place: Press, Date.

The page number(s) should appear at the end.

If any reference should appear once again, only the surname of the author, the word *ibid* and the page number(s) (if necessary) should be cited.

6. Submission of accepted papers as electronic manuscripts is encouraged. The preferred storage medium is 5.25 or 3.5 inch disk in DOS format. Authors are requested to make absolutely sure that the files on the disk and the printout are identical. Please specify the software and hardware used as well as the title of the file to be processed.
7. Any manuscript which does not conform to the above instructions may be returned for the necessary revision before publication.

CONDITIONS OF SUBSCRIPTION

Journal for Cyprus Studies is published in one volume for four issues per year. For subscription please apply to the address mentioned on page (1) or telephone No.'s (392) 366 6588, (392) 366 1999, fax No. (392) 365 2027

KIBRIS ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT 4 (1998)
YAZILAR DİZİNİ

JOURNAL FOR CYPRUS STUDIES VOLUME 4 (1998)
PAPERS INDEX

	Issue / Page	Sayı / Sayfa
<i>A Book About Nasreddin Hodja in Greek Language (ABSTRACT)</i> 2 175 YORGANCIOĞLU, Oğuz	2	175
<i>A Concise Evaluation on History, Historian and Bias</i> 2 177 ÇEVİKEL, Nuri	2	177
<i>Adult Education and Training in the TRNC: Present Limitations and Some Recommendations for Future Development</i> 1 45 LARBALESTIER, Paul TEZCAN, Engin	1	45
<i>An Oppression Policy Imposed on Turkish Cypriots: Censorship (1930-1939) (ABSTRACT)</i> 4 341 ALÇITEPE, M. Ali Galip	4	341
<i>A Section / Period From Cyprus Economics in The Ottoman Rule (ABSTRACT)</i> 4 376 DEBEŞ, Taçgey	4	376
<i>Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikasının Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkileri (ÖZET)</i> 2 161 BIÇAK, Hasan Ali SERTOĞLU, Kâmil	2	161
<i>Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre 1912 Limasol Hadisesi</i> 4 391 ÇORUH, Haydar	4	391

- Comparison of the Economies of the Greek Cypriot Administration, World Countries and the Turkish Republic of Northern Cyprus With Respect to their Macroeconomic and Social Indicators (ABSTRACT)* . 3 271
BIÇAK, Hasan Ali
- Cyprus: Integration or Two States: A View From Economics* 3 303
WARNER, Jonathan
- Economic Impact of the Package Tours on the North Cyprus Economy* 4 343
ARAT, Kezban
ALTINAY, Mehmet
BIÇAK, Hasan Ali
- Eralp Adanır'ın Kıbrıslı Türklerde Müzik Adlı Eserinin Düşündürdükleri* 3 321
DEBEŞ, Taçgey
- General Population Census (15 December, 1996) and Some of the Important Government Decisions and Legislation Pertaining to Population in the TRNC* 4 377
FERİDUN, Feridun Kemal
- Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Dünya Ülkelerinin Bazı Ekonomik ve Sosyal Göstergelerinin Karşılaştırılması* 3 263
BIÇAK, Hasan Ali
- Hariciye Nezareti Arşivi'ne İstinaden Kıbrıs'ın İngiltere'ye Devredilmesi ile İlgili Belgenin Hukuk ve Siyasî Tarih Açısından Değerlendirmesi* 1 83
TAMÇELİK, Soyalp
- History of Cultural Relations of Turkish Cypriots (ABSTRACT)* 2 211
FEDAİ, Harid
- Is North Cyprus a Paradise for the Retired Persons?* 4 417
SARICA, Hasan
BIÇAK, Hasan Ali

<i>Kıbrıs: Entegrasyon Veya İki Devlet: Ekonomi Açısından Bir Bakış (ÖZET)</i>	3	311
WARNER, Jonathan		
<i>Kıbrıs Seferi Sonrasında Kıbrıs Adası İle İçel Kıyılannın Korunmasına Yönelik Çalışmalar Ve Hristiyan Korsanların Buralara Saldırları</i>	3	289
ÇELİK, Şenol		
<i>Kıbrıs'ta Esas Problemlerin Kökeni: Osmanlı İmparatorluğu'ndan Bağımsızlığa (ÖZET)</i>	3	288
BAŞAK, Cengiz		
BAL, İdris		
<i>Kıbrıs Türkleri'nde İngiliz Sömürge Yönetimi'ne Karşı Destanlarla Direnme</i>	1	33
BOZKURT, İsmail		
<i>Kıbrıs Türkleri'ne Uygulanan Bir Baskı Politikası: Sansür (1930-1939)</i>	4	335
ALÇİTEPE, M. Ali Galip		
<i>Kıbrıs Türkleri'nin Kültürel İlişkilerinin Tarihi</i>	2	189
FEDAİ, Harid		
<i>Kuzey Kıbrıs Bir Emekliler Cenneti midir? (ÖZET)</i>	4	437
SARICA, Hasan		
BIÇAK, Hasan Ali		
<i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Demografik Yapısı</i>	1	1
FERİDUN, Feridun Kemal		
<i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Gelişiminde Yetişkinlerin Eğitimi: Sorunlar ve Gelecekteki Gelişmeler (ÖZET)</i>	1	52
LARBALESTIER, Paul		
<i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Hukuk Sistemi (ÖZET)</i>	2	255
NECATİGİL, Zaim		

- Management of The Salesman and a Field Work
on this Subject in TRNC (ABSTRACT) 1 82*
NADİRİ, Halil
- Nasreddin Hoca İle İlgili Bir Rumca Kitap:
Manzum (Ölçülü Şiir) Hikâyeler 2 163*
Nasreddin Hoca
YORGANCIOĞLU, Oğuz
- 15 Aralık, 1996 Genel Nüfus Sayımı ve Kuzey
Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Nüfus ile İlgili Bazı
Önemli Yasa ve Hükümet Kararları (ÖZET) 4 390*
FERİDUN, Feridun K.
- 1912 Limasol Events Under the Light of
Ottoman Archive Documents (ABSTRACT) 4 416*
ÇORUH, Haydar
- Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs Ekonomisinden Bir Kesit 4 367*
DEBEŞ, Taçgey
- Paket Turların Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkisi (ÖZET) 4 366*
ARAT, Kezban
ALTINAY, Mehmet
BIÇAK, Hasan Ali
- Possible Impacts of the Common Agricultural Policy
of the European Union on the Economy of North Cyprus 2 143*
BIÇAK, Hasan Ali
SERTOĞLU, Kâmil
- Satış Elemanlarının Yönetimi ve Bu Alanda Kuzey
Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yapılmış Olan Bir Saha
Çalışması 1 53*
NADİRİ, Halil
- Sir Harry Charles Joseph Luke and His Works (ABSTRACT) 3 318*
DEBEŞ, Taçgey

<i>Sir Harry Charles Joseph Luke-Bir Kıbrıs Tutkunu Ve Eserleri</i>	3	313
DEBEŞ, Taçgey		
<i>Studies on the Protection of Cyprus Island and the Coast of İçel After the Cyprus Expedition and the Attacks of the Christian Corsair Against these Areas (ABSTRACT)</i>	3	301
ÇELİK, Şenol		
<i>Tarih, Tarihçi ve Önyargı Üzerine Özet Bir Değerlendirme (ÖZET)</i>	2	188
ÇEVİKEL, Nuri		
<i>The Evaluation of Foreign Affairs Ministry Document Related to Annexation of Cyprus to United Kingdom, from the Point of Legal Procedure and Political History (ABSTRACT)</i>	1	136
TAMÇELİK, Soyalp		
<i>The Legal System of the Turkish Republic of Northern Cyprus</i>	2	213
NECATİGİL, Zaim		
<i>The Music of the Cypriot Turks (ABSTRACT)</i>	3	327
DEBEŞ, Taçgey		
<i>The Resistance of the Turkish Cypriots to the British Colonial Rule through Epic Poems (ABSTRACT)</i>	1	44
BOZKURT, İsmail		
<i>The Roots of the Main Problems in Cyprus: From Ottoman Rule to the Independence</i>	3	273
BAŞAK, Cengiz		
BAL, İdris		
<i>Turkish Republic of Northern Cyprus and It's Demographic Structure (ABSTRACT)</i>	1	32
FERİDUN, Feridun Kemal		

KIBRIS ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT 4 (1998)
YAZARLAR DİZİNİJOURNAL FOR CYPRUS STUDIES VOLUME 4 (1998)
AUTHORS INDEX

	Issue / Page Sayı / Sayfa
<hr/>	
ALÇITEPE, M. Ali Galip:	
- <i>Kıbrıs Türkleri'ne Uygulanan Bir Baskı Politikası: Sansür (1930-1939)</i>	4 . 335
- <i>An Oppression Policy Imposed on Turkish Cypriots: Censorship (1930-1939) (ABSTRACT)</i>	4 . 341
ALTINAY, Mehmet (ARAT, Kezban & BIÇAK, Hasan Ali):	
- <i>Economic Impact of the Package Tours on the North Cyprus Economy</i> ..	4 . 343
- <i>Paket Turların Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkisi (ÖZET)</i>	4 . 366
ARAT, Kezban (ALTINAY, Mehmet & BIÇAK, Hasan Ali):	
- <i>Economic Impact of the Package Tours on the North Cyprus Economy</i> ..	4 . 343
- <i>Paket Turların Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkisi (ÖZET)</i>	4 . 366
BAL, İdris (BAŞAK, Cengiz):	
- <i>The Roots of the Main Problems in Cyprus: From Ottoman Rule to the Independence</i>	3 . 273
- <i>Kıbrıs'ta Esas Problemlerin Kökeni: Osmanlı İmparatorluğu'ndan Bağımsızlığı (ÖZET)</i>	3 . 288
BAŞAK, Cengiz (BAL, İdris):	
- <i>The Roots of the Main Problems in Cyprus: From Ottoman Rule to the Independence</i>	3 . 273
- <i>Kıbrıs'ta Esas Problemlerin Kökeni: Osmanlı İmparatorluğu'ndan Bağımsızlığı (ÖZET)</i>	3 . 288
BIÇAK, Hasan Ali:	
- <i>Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Dünya Ülkelerinin Bazı Ekonomik ve Sosyal Göstergelerinin Karşılaştırılması</i>	3 . 263

- *Comparison of the Economies of the Greek Cypriot Administration, World Countries and the Turkish Republic Of Northern Cyprus with Respect to their Macroeconomic and Social Indicators (ABSTRACT)* 3 . 271

BIÇAK, Hasan Ali (ARAT, Kezban & ALTINAY, Mehmet):
- *Economic Impact of the Package Tours on the North Cyprus Economy* .. 3 . 271
- *Paket Turların Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkisi (ÖZET)*

BIÇAK, Hasan Ali (SARICA, Hasan):
- *Is North Cyprus a Paradise for the Retired Persons?* 4 . 417
- *Kuzey Kıbrıs Bir Emekliler Cenneti midir? (ÖZET)* 4 . 437

BIÇAK, Hasan Ali (SERTOĞLU, Kâmil):
- *Possible Impacts of the Common Agricultural Policy of the European Union on the Economy of North Cyprus* 2 . 143
- *Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikasının Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkileri (ÖZET)* 2 . 161

BOZKURT, İsmail:
- *Kıbrıs Türkleri'nde İngiliz Sömürge Yönetimi'ne Karşı Destanlarla Direnme* ... 33
- *The Resistance of the Turkish Cypriots to the British Colonial Rule through Epic Poems (ABSTRACT)* 1 ... 44

ÇELİK, Şenol:
- *Kıbrıs Seferi Sonrasında Kıbrıs Adası ile İçel* 3 . 289
Kıyılannın Korunmasına Yönelik Çalışmalar ve Hıristiyan Korsanların Buralara Saldınları
- *Studies on the Protection of Cyprus Island and the Coast of İçel* 3 . 301
After the Cyprus Expedition and the Attacks of the Christian Corsair Against these Areas (ABSTRACT)

ÇEVİKEL, Nuri:
- *A Concise Evaluation on History, Historian and Bias* 2 . 277
- *Tarih, Tarihçi ve Önyargı Üzerine Özet Bir Değerlendime (ÖZET)* 2 . 188

ÇORUH, Haydar:
- *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre 1912 Limasol Hadisesi* 4 . 391
- *1912 Limasol Events Under the Light of*

<i>Ottoman Archive Documents (ABSTRACT)</i>	4 . 416
DEBEŞ, Taçgey:	
- <i>Eralp Adanır'ın Kıbrıslı Türklerde Müzik Adlı Eserinin Düşündürdükleri</i>	3 . 321
- <i>The Music of the Cypriot Turks (ABSTRACT)</i>	3 . 327
- <i>Sir Harry Charles Joseph Luke-Bir Kıbrıs Tutkunu ve Eserleri</i>	3 . 313
- <i>Sir Harry Charles Joseph Luke and His Works (ABSTRACT)</i>	3 . 318
- <i>Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs Ekonomisinden Bir Kesit</i>	4 . 367
- <i>A Section / Period From Cyprus Economics in the Ottoman Rule (ABSTRACT)</i>	4 . 376
FEDAİ, Harid:	
- <i>Kıbrıs Türkleri'nin Kültürel İlişkilerinin Tarihi</i>	2 . 189
- <i>History of Cultural Relations of Turkish Cypriots (ABSTRACT)</i>	2 . 211
FERİDUN, Feridun Kemal:	
- <i>General Population Census (15 December, 1996) and Some of the Important Government Decisions and Legislation Pertaining to Population in the TRNC</i>	4 . 377
- <i>15 Aralık, 1996 Genel Nüfus Sayımı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Nüfus ile İlgili Bazı Önemli Yasa ve Hükümet Kararları (ÖZET)</i>	4 . 390
- <i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Demografik Yapısı</i>	1 1
- <i>Turkish Republic of Northern Cyprus and it's Demographic Structure (ABSTRACT)</i>	1 ... 32
LARBALESTIER, Paul (TEZCAN Engin):	
- <i>Adult Education and Training in The TRNC: Present Limitations and some Recommendations for Future Development</i> ..	45
- <i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Gelişiminde Yetişkinlerin Eğitimi: Sorunlar ve Gelecekteki Gelişmeler (ÖZET)</i>	1 ... 52

NADİRİ, Halil:

- *Satış Elemanlarının Yönetimi ve Bu Alanda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yapılmış Olan Bir Saha Çalışması* 1 ... 53
 - *Management of the Salesman and a Field Work on this Subject in TRNC (ABSTRACT)* 1 ... 82

NECATİGİL, Zaim:

- *The Legal System of the Turkish Republic of Northern Cyprus* 2 . 213
 - *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Hukuk Sistemi (ÖZET)* 2 . 255

SARICA, Hasan (BIÇAK, Hasan Ali):

- *Is North Cyprus a Paradise for the Retired Persons?* 4 . 417
 - *Kuzey Kıbrıs Bir Emekliler Cenneti midir? (ÖZET)* 4 . 437

SERTOĞLU, Kâmil (BIÇAK, Hasan Ali):

- *Possible Impacts of the Common Agricultural Policy of The European Union on the Economy of North Cyprus* 2 . 143
 - *Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikasının Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkileri (ÖZET)* 2 . 161

TAMÇELİK, Soyalp:

- *Hancıye Nezareti Arşivi'ne İstinaden Kıbrıs'ın İngiltere'ye Devredilmesi ile İlgili Belgenin Hukuk ve Siyasî Tarih Açısından Değerlendirmesi* 1 ... 83
 - *The Evaluation of Foreign Affairs Ministry Document Related to Annexation of Cyprus to United Kingdom, from the Point of Legal Procedure and Political History (ABSTRACT)* 1 . 136

TEZCAN, Engin (LARBALESTIER, Paul)

- *Adult Education and Training in the TRNC: Present Limitations and some Recommendations for Future Development* 1 ... 45
 - *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Gelişiminde Yetişkinlerin Eğitimi: Sorunlar ve Gelecekteki Gelişmeler (Özet)* 1 ... 52

YORGANCIOĞLU, Oğuz:

- *Nasreddin Hoca İle İlgili Bir Rumca Kitap: Manzum (Ölçülü Şiir) Hikâyeler* 2 . 163
 - *Nasreddin Hoca A Book About Nasreddin Hodja in Greek Language (ABSTRACT)* 2 . 175

WARNER, Jonathan:

- *Cyprus: Integration or Two States: A View From Economics* 3 . 303
- *Kıbrıs: Entegrasyon veya İki Devlet:
Ekonomi Açısından Bir Bakış (ÖZET)* 3 . 311

Kıbrıs Türkleri'ne Uygulanan Bir Baskı Politikası:
Sansür (1930-1939)

M. Ali Galip ALÇİTEPE

Economic Impact of the Package Tours on the
North Cyprus Economy

Kezban ARAT & Mehmet ALTINAY
& Hasan Ali BIÇAK

Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs Ekonomisinden Bir Kesit

Taçgey DEBEŞ

General Population Census (15 December, 1996)
and Some of the Important Government Decisions
and Legislation Pertaining to Population in the TRNC

Feridun Kemal ERİDUN

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre
1912 Limasol Hadisesi

Haydar ÇORUH

Is North Cyprus A Paradise for the Retired Persons?

Hasan SARICA
& Hasan Ali BIÇAK

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi Cilt 4 (1998) Yazılar Dizini
Journal for Cyprus Studies Volume 3 (1998) Papers Index

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi Cilt 4 (1998) Yazarlar Dizini
Journal for Cyprus Studies Volume 3 (1998) Authors Index

Print : Eastern Mediterranean University Printinghouse
Baskı : Doğu Akdeniz Üniversitesi Basımevi

Ederi: 1.000.000 TL.
Price: 1.000.000 TL.